శ్రీః

పండితులకు మాత్రము.]

కామకళానిధి

అను

శృంగారశాస్త్రము

(నెల్లూరి శివరాము కవి ప్రణీతము)

ప్రకాశకుడు

గంటి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

7, తంబుశెట్టివీధి

మద్రాసు.

వెల రూ. 10.
సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకులవి.

ప్రథమ ముద్రణము.

200 ప్రతులు మాత్రము.

19—5—1926.

చెన్నపురి
శ్రీ రాధాకృష్ణ ముద్రాలయమున
ముద్రితము.

శ్రీః

ఆంధ్ర పండితుల కొక మనవి.

ఆంధ్ర సారస్వత ప్రపంచమున నెన్నియో యుద్గ్రంథములు తాళపత్రములపై లిఖియింపంబడి, పండితబృందమున కందుబాటుగాక ప్రకటించుటకు తగు సహాయములేక శిథిలమగుచు, చెదపురుగుల కాహారమగుచు, నాంధ్ర వాఙ్మయము నభివృద్ధిపొందింపజాలక యున్నవిషయము యాంధ్ర పండితులందరికి విదితమైయున్నది. ఇట్టి దుస్థితిని తొలంగించుటకును, ఆంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమును అభివృద్ధిపరచుటకును, ఆంధ్ర సారస్వతప్రవాహమును సర్వత్ర ప్రవహింపజేయుటకును, నిశ్చయించి నవరసములలో శృంగారరసమగ్రగణ్యంబగుటంజేసి ప్రప్రథమమున శృంగారరసభరితమగు శ్రీ నెల్లూరి శివరామకవి ప్రణీతమగు కామకళానిధి అను నీ శృంగారశాస్త్రమును ప్రకటించి పండితలోకమునకు సమర్పించుచున్నాను. ఈశాస్త్రగ్రంథమును యథామాతృకముగ ముద్రించితిని. మాతృకలో లభించని పదములకు చుక్కలు పెట్టి విడచిపెట్టితిని. ఇందలి గుణదోషములు పండితులు పరిశోధించి తెలియజేయగలందులకు కోరుచున్నాను. ఈ మహాకవి నామగోత్రాదు లీక్రిందిపద్యమువలన సహృదయులకు విశదముకాగలదు.

చ. హితుడవుపాకనాట నుతికెక్కిన నెల్లురి వంశజాతుఁడీ
వతులితసాహితీపటిమ యాదవరాఘవ పాండవీయమున్
గృతిగలవీరరాఘవ కవీంద్రసుతుండవు కొద్దివాడవే
తతమతి సంస్కృతాంధ్రకవితా నిరతా శివరామసత్కవీ.

ఈమహాకవి యీశాస్త్రగ్రంథమును చతుర్థపురుషార్థమగు మోక్షసాధకంబుగ రచియించినట్లు యీక్రిందివాక్యములవలన తెలియగలదు.

"అట్టి మదనదేవాధిష్ఠితంబగు తృతీయ పురుషార్థంబు పరలోకసాధనంబగు ధర్మశాస్త్రంబుకన్న నిహలోకసాధకంబగు కామశాస్త్రంబు స్మృతిమంతులగువారికి మోక్షసాధకంబగు నది యెట్టులనిన;—

"ధర్మావిరుద్ధో లోకేస్మిన్ కామోస్మి భరతర్షభ"

అను భగవద్వచన ప్రామాణ్యంబున ధర్మార్థంబులననుసరించిన కామంబు కామత్వంబునొసంగు. స్వకాంతామాత్రకృత కామకళా విశేషంబుల బుత్రసంతతిగల్గుటంజేసి పరలోకసాధకంబగు గార్హస్థ్యధర్మంబున సౌఖ్యావహంబగుట నిహలోకసాధకంబగు. మరియు జ్యోతిష్టోమాదులను నవియు! ఫలంబులగుటను, "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవచ నైవచ" అను వచనంబునను విషయంబనియును, కామశాస్త్రంబు గ్రాహ్యంబని కౌదవాత్స్యాయనాది మహామునులు దీనిం గథయు తేటపరచిరి." ఈమహాకవి కవిత్వమునుగూర్చి యొక్కవాక్యమువ్రాసి విరమించెదను.

ఈతని కవితాలలాము మృదుమధురపద విలసితయై, భావగాంభీర్య భాసురయై పద్మినీజాత్యాది సతీజనులతో చాతురీబంధప్రాకార విరాజితమగు మదనసామ్రాజ్యమున బ్రహ్మానందముగ నతిమనోహరముగ గ్రీడించు కోమలాంగులకు కులుకులు నేర్పుచున్నది.

ఈ గ్రంథాంతమున "కామకళ" అను నామంబున ప్రాచీనాధునిక మహాకవులచే రచియింపబడి ముద్రించిన గ్రంథములనుంచి కొన్ని పద్యములను సుజన మనోవికాసమునకుగాను ముద్రించితిని. ఆంధ్రపండితబృందము ప్రాచీనగ్రంథములను ప్రకటించి ప్రకాశకులకుకూడ కొంత సహాయముగావించి యాంధ్రసారస్వతము నభివృద్ధిపరచగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను.

చెన్నపురి.
అక్షయవైశాఖశుద్ధ
సప్తమి; బుధవారము.

గంటి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి.

కామకళానిధి—విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము

1 గ్రంథాదిని మంగళాశీర్వాదపద్యములు — పేజీలు 1-2
2 గురువందనము — 3
3 సుకవివందనము — ,,
4 కుకవినిందనము — ,,
5 ప్రబంధరచనావినిశ్చయము — ,,
6 జయసింహభూపతి కొలువు దీరి గ్రంథకర్తను బిలిపించుట — 4
7 గ్రంథకర్తను కామకళానిధిని రచింప బ్రోత్సహించుట — ,,
8 కామకళానిధికి జయసింహభూపతిని కృతిపతిగా నిశ్చయించుట — 5
9 కృతిపతి వంశాభివర్ణనము — 5-21
10 షష్ఠ్యంతపద్యములు — 21-22
11 మన్మథప్రశంస — 23
12 కామపురుషార్థముయొక్క ఆధిక్య ప్రశంసనము — 24
13 ఇందులకు గీతాశాస్త్రాదుల సమర్థన వాక్యములు — ,,
14 కామానందమే పరచిదానందమనుట — 25
15 అయ్యాదిశాస్త్రవిజ్ఞానము లేనిది దుర్లభమనుట — ,,
16 రతిశృంగారముల నిర్వచనము — ,,
17 వానికి నాయికానాయకులే కారణమనుట — 26
18 నాయకభేదముల నిరూపణము పురాణకథలనుండి నిరూపించుట — పే. 26
19 భద్రజాతినాయకుని విధము — 27
20 కూచిమారుని రీతి — 28
21 పాంచాలజాతి నాయకుడు — 29
22 దత్తజాతి నాయకుడు — 30
23 నాయికాజాతులు — ,,
24 పద్మిని ప్రముఖభేదములు వాని యుదాహరణములు — 30
25 పద్మినిజాతిస్త్రీలలక్షణములు — 31-33
26 పద్మినిజాతిని రమించెడిపురుషులు — 33
27 చిత్తినిజాతిస్త్రీల లక్షణములు — 34
28 వారి వరించెడిపురుషులు — 35
29 శంఖినిజాతిస్త్రీలలక్షణములు — 35-36
30 వారి వరించెడి పురుషులు — ,,
31 వారిని రమించెడి వేళలు — 37
32 హస్తినిజాతిస్త్రీలలక్షణములు — ,,
33 వారిరమింపుపురుషులు వేళలు — ,,
34 దత్తజాతినేర్పరించే రీతి — 38
35 దేవసత్త్వాది నాయికాభేదములు — ,,
36 దేవసత్త్వలక్షణము — ,,
37 గాంధర్వసత్త్వలక్షణము — ,,
38 యక్షసత్త్వలక్షణము — 39
39 మనుష్యసత్త్వలక్షణము — ,,
40 పిశాచసత్త్వలక్షణము — ,,
41 కాకసత్త్వలక్షణము — ,,
42 ఖరసత్త్వలక్షణము — ,,

పేజీలు

43 నాయికలలోని వాతప్రకృతి భేదము 40
44 ఆశ్వాసాంత పద్యములు 40-41

ద్వితీయాశ్వాసము.

45 నాయికానాయకుల ప్రకృతి భేదములు 42
46 శ్లేష్మప్రకృతి నాయికాలక్షణం 42-43
47 పైత్యప్రకృతి నాయిక లక్షణము 44
48 వాతప్రకృతి నాయిక లక్షణము ,,
49 శ్లేష్మత్రిప్రకృతి నాయికులకు అనుకూలమైన ఋతువులు. ,,
50 యోని ప్రమాణమునుబట్టి హరిణ్యాది భేదములు ,,
51 హరిణీజాతి నాయికాలక్షణము 45
52 అశ్వజాతి నాయికాలక్షణము 46
53 హస్తినీజాతి నాయికాలక్షణము 47
54 సర్వవిధ నాయికాజాతుల లక్షణముల సమన్వయము. ,,
55 నాయికా సామాన్యలక్షణము 48
56 బాలాప్రౌఢాది నాయికల స్వభావములు ,,
57 బాలాస్వభావములు 49
58 ప్రౌఢాస్వభావములు ,,
59 వృద్ధాస్వభావములు ,,
60 చారీదత్తుని మతానుసారముగా బాల్యాదుల అవధులు ,,
61 ఇందులో సంకేతుని భిన్నాభిప్రాయములు 50

పేజీలు

62 సులభముగ లొంగెడు నాయికలు 50-51
63 ప్రీతిభేదములు 51
64 నైసర్గిక వైషయిక ప్రీతులు ,,
65 విరక్తి నాయికా లక్షణములు 52
66 విరక్తి హేతువులు 52-53
67 ప్రథమసంగమభావములు 53
68 స్త్రీలకు రతి అష్టగుణితమనుట ,,
69 దేశధర్మముల ననుసరించిన స్త్రీల ప్రవృత్తులు 54
70 మధ్యదేశ స్త్రీల ప్రవృత్తులు 54
71 ఆభీర దేశ స్త్రీల ,, ,,
72 లాట ,, ,, ,,
73 ఆంధ్రకర్ణాటదేశ స్త్రీల ప్రవృత్తులు ,,
74 కోసలదేశ ,, 55
75 అరుమళయాళ ,, ,,
76 మహారాష్ట్ర వంగ గౌడ అంగరాజ్య కామరూప దేశ స్త్రీల ప్రవృత్తులు ,,
77 వనదేశ స్త్రీల ప్రవృత్తులు 56
78 గుజరాతి ,, ,,
79 సాగరానూప త్రిలింగదేశ స్త్రీల ప్రవృత్తులు ,,
80 సౌవీరదేశ కాంభోజ పాండ్యదేశ స్త్రీల ప్రవర్తనలు 57
81 కాశ్మీర గాంధార స్త్రీల వర్తనలు ,,
82 చంద్రకళాము ,,

		పేజీలు
83	వానికి శుక్లపక్ష కృష్ణపక్ష తిథులను సంచరణరీతి	58
84	చంద్రకళను జారించురీతులు	59
85	ఇందు మంత్రతంత్రాదులు	60
86	,, అంగన్యాసాదులు	,,
87	,, గోణిపుత్రుని మతము	61
88	ఇందువాత్స్యాయనుని మతము	61-63
89	చిత్తినికి కళలు వచ్చురీతి	64-65
90	శంఖినికి ,, ,,	65-66
91	హస్తినికి ,, ,,	66-69
92	ఫణీభోగలక్షణము	69-70
93	ఆశ్వాసాంతపద్యములు	71

తృతీయాశ్వాసము

94	పురుషులలో శశాదిభేదములు	72
95	శశజాతిపురుషుడు	73
96	వృషజాతి ,,	,,
97	రతిభేదములు	74
98	సమరతి మొ॥ లక్షణములు	74-76
99	ఆసనభేదములు	77
100	బంధభేదములు	77
101	అందున్న పాధిబాధ తిలతండులములు	,,
102	ఆలింగనభేదములు	78
103	ఊరూపగూఢక్షీరనీర వల్లరీవేష్టితాదులగు ఆలింగనములు	78-79
104	చుంబనభేదములు	80
105	నిమీలితతిర్యగుత్తరోష్ఠాదులు	80-81
106	దంతక్షతములు	82
107	ఛురితార్ధచంద్ర మయూరశశప్లుతోత్పల చిత్రాదులు	82-83
108	దంతక్షతభేదములు	84
109	నఖక్షతదంతక్షతాదుల్లో గమనింపవలసిన విశేషములు	84
110	కచాకర్షణములు	,,
111	భుజంగవల్లి తురంగ రంగాదులగు అంచలి ఆకర్షణలక్షణములు	84
112	తాడనభేదములు	,,
113	పతాకబిందు మూలాదులగు తాడనముల లక్షణములు	84-86
114	ఆశ్వాసాంతపద్యములు	87

చతుర్థాశ్వాసము

115	బంధభేదములు	88
116	ముప్పదినాల్గుబంధముల పేళ్లు	89
117	గ్రామ్యనాగరకాది బంధలక్షణములు	90
118	వీటికితగిన నాయికానాయకులు	,,
119	ఇంద్రకవిజృంభితబంధములు	91
120	వీటికితగినవారు	,,
121	పార్శ్వసంపుటితబంధము	,,

	పేజీలు
122 వీటికి తగిన నాయకా నాయికలు	92
123 సువర్ణనాభునిబంధములు తల్లక్షణములు	91-92
124 గోణికాపుత్రుని ,,	93
125 వాత్స్యాయనుని ,,	94
126 నందికేశ్వరుని ,,	95-97
127 కూచిమారుని ,,	98-101
128 స్థితాదిబంధములు వాని లక్షణములు	102-104
129 నైర్ధతిబంధములు—తల్లక్షణములు	104-106
130 వ్యానతబంధములు ,,	106-109
131 విపరీతబంధములు వాని భేదములు వానిలక్షణములు	109-112
132 ఆశ్వాసాంతపద్యములు.	

పరిశిష్టములు

133 గాథకళ	112-168

త్వరలో వెలువడనున్నది.

సరసకవిత్వచాతురీధురీణుఁడగు, వలిదండ్ల వెంకటపతి మహాకవికృత

శృంగార

రాధామాధవ సంవాదము

రాధామాధవుల శృంగార సరససల్లాపములు సంవాదరూపముగ తేటతెలుగున చక్కఁగ వ్రాయబడిన ప్రాచీనగ్రంథము.

ఇట్టి సర్వాంగసుందరమగు గ్రంథము ఇంతవరకు ఆంధ్ర దేశమున వెలువడలేదని ఘంటాపథముగ జెప్పగలము. వలయు వారు ముందుగనే వ్రాసి ఆర్డర్లు రిజిస్టరు చేయించుకొనవలయును.

500 ప్రతులు మాత్రము ముద్రించుచున్నాము.

పెద్దరైట్ పేపరు ప్యారిస్ బైండు, లండన్ రాయల్ ఎడిషన్. పోస్టేజితో రూ. 2-6-0 గ్లేజుకాగితము గ్లాసీబైండు ఇండియా ఎడిషన్. పోస్టేజితో రూ. 1-6-0.

శ్రీః

కా మ క ళా ని ధి

ప్రథమాశ్వాసము

శా. శ్రీగౌరీసతిపెండ్లివేళ స్వశిర
స్సీమంత చంద్రాంతరో
ద్యోగాత్మాకృతి యన్యకాంతయని తా
నూహింప రత్నాంకురా
భోగశ్రీశుభకాధృతిన్ మరుఁగుగాఁ
బూనించు దేవుఁడు ని
త్యాగారస్థితి బ్రోచుఁగాత జయసిం
హాస్వామి నెల్లప్పుడున్.

శా. ప్రాంచామంచన ప్రీతినుఁచి యమరుల్
పట్టాభిషేకంబు గా
వించన్ జానకి మోముఁ గ్రేగనుఁగవన్
వీక్షించుచోఁ బద్మ రా
గాంచత్కుట్టిమభూమి నీడఁగని మా
నాసక్తగా దేవి దన్
గాంచన్నవ్వ విభుండు బ్రోచు జయల
క్ష్మీసింగలాధీశ్వరున్.

ఉ. చరమచరమ్ములనాదగిన సర్వజగమ్ముల కంతరాత్మయై
యరయ ననభిన్నుడయ్యు వివిధాకృతులన్ జగమున్ సృజించుచున్
సరసతసర్వశక్తియగు శారదతో విహరించుధాతను
స్థిరమతి మత్కృతీశు జయసింహధరానిపు బ్రోచుగావుతన్.

సీ. ముకుటరత్నప్రభా ముద్రితేందు కిశోర
కాంతి చేర్పుచక్కతో రంతుసేయు
ముగ్ధప్రవాళాగ్ర ముక్తాగుళుచ్ఛంబు
బాలికాపాళితో వావుతెన్న
చారుప్రవాళ ప్రసారికారాగంబు
చేకల్లికాకకొంత చెలువనింప
తంత్రికావాదనోద్ధత హేమజీవక
చ్ఛవినఖాంశువులతో సౌరుగుల్క
విభున కనురాగమొల్క వేవిధములైన
రాగముల మేళగతులను రంగురక్తి
లోలుక వల్లకి వాయించు నలువచెలువ
విద్యల నొసంగు జయసింగవిభున కెపుడు.

ఉ. హారునిశిరంబునందు గల నైందవరేఖనుజూచి కేతకం
బరుదిది తీసి యిమ్మనుచు నారడి బెట్టి తలన్ స్పృశించు ష
ణ్ముఖుగని నవ్వునవ్వ నతివా కొనుమంచును......
.........ననవద్య కృపామతిఁ బ్రోచుఁగావుతన్॥

మ. సకలాంధ్రోక్తుల కాంధ్రపాణినియనన్...
..... న్ననయంబుకొలకై భాష్యంబుగావించి దే
శికుఁడై రాజులచేతఁబూజగొను నాశేషాచలర్షిన్ని వృ
త్తికులస్వామిని మద్గురుం గొలుతు భక్తిన్మానసాబ్జంబునన్.

కం. ఆదిమకవులన్ వాల్మీ,
క్యాదుల నాంధ్రులగు నన్నయాదుల మదిలోఁ
బాదుకొలిపి యఘనాతను
లైదనరినబుధులఁదలఁతు నతిమోదమునన్.

క. పరపదర తౌద్ధృతమతి
నరయుచును తదార్జవంబు నందక కుత్సిం
భరవృత్తి మెలఁగుకుకవుల
పరుషతరార్భటులఁ జక్కఁబరుప న్వశమే!

వ. అని యిష్టదేవతా వందనంబును, సుకవిజనాభి నందనంబును కుకవి నిందనంబును గావించి సముచిత మనీష సకలజనగ్రాహ్యంబుగానొకప్రబంధంబు రచియింప నిశ్చయించియున్న సమయంబున.

సీ. ఒకవంక గోవిదప్రకరంబుబహుశాస్త్ర
ఫక్కికల్మిగుల నుపన్యసింప
నొకచాయ సత్కవి వ్యూహంబు బహువిధ
రచనావిశేషముల్ ప్రచురపరుప

నొక మీరఁజేరి గాయకులు మేనులుపల్ల
వింప సంగీతంబు వినికిసేయ
నొకచెంత సామాజికకులంబు సముదయంబు
తెలిసి కార్యంబులు తెలియ బలుక
సరసచుక్కలలోనున్న చంద్రుకరణిఁ
బ్రజలకెల్లను గన్నుల పండువుగను
గొండుకొలువుండు జయసింహమండలేంద్రుఁ
డాశ్రితుండగు నను గాంచి యాదరమున.

చ. హితుఁడవుపాకనాట నుతికెక్కిన నెల్లురివంశజాతుఁ డీ
వతులితసాహితీపటిమ యాదవరాఘవపాండవీయమున్
గృతిగలపేరరాఘవ కవీంద్రసుతుండవు కొద్దివాఁడవే
తతమతిసంస్కృతాంధ్ర కవితానిరతా శివరామసత్కవీ!

కం. హితమతిఁ బండితపామరి
మతమై పురుషార్థమై సమంచిత మౌనా
తత కామకళానిధిఁ గృపఁ
జతురత రచియింపవలయు సరసులు మెచ్చన్.

వ. అని సగౌరవంబుగా వికచారుణాబ్జసమరసంబులైన కరుణావలోకనంబుల నాలోకించుచు మణిభూషణకదంబ జాంబూనదాంబరాడంబరసమంచితంబుగాఁ గర్పూర తాంబూలంబు వెట్టినం బట్టి సకలజనులకు నావశ్యకంబైన పురుషార్థంబు కామ

త్రంబడియును బహుమతంబుల సంకీర్ణంబగుటను గీర్వాణ
పా మయంబగుటను సర్వసాధారణంబు గాదు; కావున నవి
లింగభాషా రచితంబైనం దేటయై యిక్కలికాలంబున కను
గసౌఖ్యప్రదకరంబై గ్రాహ్యంబై సరక్షణీయంబై యొప్పుబహు
లంబునిలువ నద్దానన్యశంబు గలుగునని నిశ్చయించి యీ
తికిఁ బ్రారంభించితి నేతదాదియందుఁ దదీయ వంశావతారం
వర్ణించెద.

అఖిలజగత్స్రష్ట యగుకశ్యపబ్రహ్మ
  గణుతింప నెవ్వాని కన్నతండ్రి
సమదరాక్షసహారి శతకోటిరమణీయ
  దోర్బలుం డెవ్వానితోడఁబుట్టు
వలఘు చతుర్వర్గ ఫలహేతువగు నాగ
  మత్రయం బెవ్వాని మాన్యమూర్తి
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధులౌ మున్మూర్తు
  లరయ నెవ్వాని మూర్త్యంతరంబు

లెవ్వఁడు గభస్తితతివర్ష హిమఘనాత
పములఁ గల్పించి లోకైక బంధుఁడయ్యె
నతఁడు పొగడొందు సర్వదేవాధికుండు
దివ్యతేజోమయాత్ముండు భాస్కరుండు.

క. అతఁడఖిల లోకధర్మ
స్థితికై సంజ్ఞాఖ్యయైన చెలియందుఁగనెఁ
సుతునతఁడు సువర్ణునకీ
ర్తితుఁడై సూర్యాన్వవాయ దీపకుఁడయ్యెన్.

క. వానికి నిక్ష్వాకువు మొద
[illegible] వాలు గలిగిరతిరథులు కళా
మానితు లసంఖ్యులు పదుగురు
సూనులు దిక్కులితకీర్తి సూనులు వరుసన్.

క. ఆయిక్ష్వాకు కులంబున
శ్రీయుతులు దిలీప రఘు హరిశ్చంద్రకకుత్
స్థాయు స్సగర భగీరథు
లాయతమతు లుదయమందిరతుల ప్రౌఢిన్.

గీ. వారికులమునఁగలిగె నవార్యబలుడు
భోసలాభిధ ధాత్రీ ప్రభుం డతండు
హితమతి మహారట దేశంబునేలుచును య
శంబుదిక్కుల నించె భాస్వరవిభూతి.

గీ. అతని పేరిట నాభాస్కరాన్వయంబు
భోసలకులంబనంగను పొగడుగనియె
నతనికి బురోహితుడు గాధిసుతుండుగాన
ధాత్రి నతనికిఁ గౌశిక గోత్రమమరు.

మ. అలగోత్రంబున సంభవించి సకలా
శాధీశకోటీర ని
స్తులమాణిక్య విభాచయారుణ
నఖస్ఫూర్తి స్ఫురత్పాదపీ
ఠలసద్భావ విభూషితావితతి రూ
ఢప్రౌఢి మాలోజి భూ
తలనాథుండు విరాజిలెన్ సకల వి
ద్యాభోజుఁడై యుద్ధరన్.

సీ. సకలలోకవ్యాప్త సంపూర్ణచంద్రాయ
మానసన్నిర్మల యశోమండలంబు
అవపణంబు మహాబాడబీకృత
ప్రబలప్రతాప ప్రభాచయంబు
సతతవిశ్రాణన సంతృప్తవనసి
లాలితలోకపాలకగణంబు
రణరంగనిర్జితారాతిక్షమానాథ
మందీకృతదినేశ మండలంబు
గాఁగఁ జతురబ్ధివేష్టిత క్ష్మాతలంబు
పాలనముసేసె నెవ్వాఁడు బాహుశక్తి
నతఁడు చెలువొందు సకలధర్మానుసారి
రమ్యగుణహారి మాలోజిరాజశౌరి.

గీ. అతఁడు శంభుమహాదేవు నధికభక్తిఁ
గొలిచి యతని ప్రసాదంబువలన నలఘు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు భూరిరాజ్య
సంపదలుగాంచిజగతి ప్రశస్తిగనియె.

గీ. అమ్మహారాజు తనకు నర్ధాంగలక్ష్మి
యగు సుభూదేవియందు శాహక్షితీశుఁ
గనియెవాసవు డా శచీకాంతయందు
ఘనజయంతునిగాంచిన క్రమముదోప.

శా. ఆశాహక్షితిపాలకుండు నిజ బాహాజాగ్రదుగ్రాసి ధా
రాశీర్ణప్రతిపక్ష భూమి భృదురః ప్రాలిప్తగోరోచనా
శ్రీశోణప్రచురప్రతాపరుచియై శిష్టావళీరక్షకుం
డై శాసించె ధరాతలంబు నయవిద్యాపారగుల్ మెచ్చ గన్.

గీ. తనదుభుజశక్తియును శౌర్యధైర్యమహిమ
గాంచి ఢిల్లీశ్వరుఁడు సంతసించి చెల్మి
నాప్తుఁడై మహారాజబిఖ్యాతి నొసఁగ
స్థిరతరవిభూతిచేతఁ బ్రసిద్ధిగనియె.

వ. మరియు నతండు:

సీ. శివనామకీర్తనాంచితము జిహ్వాగ్రంబు
బహుపాకరుచుల నెబ్బంగిగనునొ

శంభుమూర్తీక్షణాసక్తముల్ నేత్రముల్
　　　　వివిధప్రపంచ మేరీతిఁగనునా?
హరకథా కర్ణనాయత్తము లక్కర్ణముల్
　　　　రాజకార్యంబు లేరహినిగనునో?
పరమేశ్వరార్చనా నిరతముల్ హస్తముల్
　　　　నిత్యకృత్యంబు లేనియతిఁగనునో?
అరయ సర్వజ్ఞుఁడతఁడు చిత్తాధిరూఢ
శంకరండయ్యెనని తను జనులువొగడ
రాజఋషితుల్యుఁడై కడు ప్రౌఢిఁగాంచె
నీశ్వరనిభుండు శాహ మహీశ్వరుండు.

౬. ఆలఘునుఁడు గుహుఁడు శుభలీ
లలవల్లీ దేవసేనలం బరిణయమై
వెలయుఁగతి జిజాదేవిని
దులజాదేవిని ముదంబుతో వరియించెన్.

౭. అలజిజాదేవియందు మహానుభావు
డగు శివాజినృపాలు వీరాధివీరుఁ
డై నశరభోజిరాజు నుదారలీల
నిద్దరు కుమారులనుగాంచె నెసకమొసఁగ.

౮. తులజాంబిక యగు రెండవ
లలనామణియందుఁగనియె లాలితశుభసో

జ్వాలు నేకోజి మహీవిభుఁ
గలశాంబుని పూర్ణచంద్రుఁగాంచిన మాడ్కిన్.

క. వారలలో నగ్రజుఁడగు
సారమతి శివాజిరాజచంద్రుఁడు బాహా
ధార కరవాల ధారా
దారిత ముష్కర తురుష్కతతిన్నై వెలసెన్.

మ. అతఁడు ద్వేలభుజాబలాఢ్యుఁడు తురుష్కాధీశుఁడౌ పాదుషా
నతిశౌర్యాప్తిఁ దృణీకరించి బహు దేశాధ్యక్షులం గూర్చి సం
తతధాటీగతి హస్తపట్టణముపై దండెత్తి పోరాడి సి
ద్ధితఘస్కీర్తి సమాఖ్యఁ జెందె నృపతి శ్రేణుల్ ప్రశంసింపఁగన్

సీ. ఏవీరు తేజోదినేశున కౌరంగజేబు పా
చ్చాఘూకశిశుక మయ్యె
నేధీరు సాయకాహికిఁ గ్రూరపారసీ
కకులంబు మూషిక ప్రకరమయ్యె
నేరాజు హయకోటి పోరాడ గోలకొం
డబిజాపురంబులు తావులయ్యె
నేశూరుకీర్తిమ ....
యంబు కరతలామలకమయ్యె
నెవ్వఁడేకాతపత్రమై యొసఁగ ధరణి
నేలుచును ఛత్రపతియన మెప్పుగాంచె

నతఁడు విలసిల్లు సకలవిద్యావివేక
భాస్వరుండు శివాజిభూపాలకుండు.

ఉ. ఆతనితమ్ముఁ డాహవకళాధికుఁ డుజ్జ్వలకాంతిశాలి వి
ఖ్యాతయశుండు ధైర్యతుహినాచలుఁ డున్నతసత్త్వుఁ డంగ
నూతనపంచబాణుఁడు ఘనుండు కుమారనిభుండు శంభుజి
త్క్ష్మాతలనాయకుండు గరిమన్ విలసిల్లె ప్రజల్ నుతింపఁగన్.

క. ఆవీరున కనుజుఁడు వి
ద్యావినయ వివేకశాలి యగు వేంకోజీ
క్ష్మావిభుఁడు వెలయు నిజ తే
జోవిముఖిత శూరుఁడగుచు సూరులు మెచ్చన్.

సీ. ఏ మహామహుని తేజోమండలము ధాత
కవిరతోదితకమలాప్తుఁడగును
ఏరాజు కీర్తి ప్రభారాశిశంభు మూ
ర్ధస్థితేందునకు బూర్ణతఁ ఘటించు
ఏ విభుదానధారావారిపూరంబు
జలధిపూర్ణ కాదసరసియగును
ఏ మహోన్నతు సద్గుణామేయవి
స్ఫూర్తి సజ్జనకర్ణభూషణతఁ బూను

నతఁడు చెలువొందు నిఖిలరాజాధిరాజ
రాజకోటీరరత్న నీరాజితాంఘ్రి
రణతలకిరీటి విముఖితారాతికోటి
సాంబశివమూర్తి యేకరాట్చక్రవర్తి.

పారసీకారట్ట బాహ్లికాజానేయ
ఘోట్టాణదట్టముల్ గొలిచినదుప
దండెత్తి నర్మదా దక్షిణావని సీమఁ
గల భూపతుల నెల్లఁ గలచిఁ వైచి
చేరి కర్ణాటకక్షితి బెంగుళూరిలో
నిలచి వింధ్యాచలతలమునందు
నతుల పంచ ద్రావిడాధీశ జయకృతా
క్షురపంక్తితో స్తంభమునిచి
మరియు మైసూరిబలముచే మగ్నుఁడైన
పాండ్యరాజును రక్షించి ప్రబలుఁడగుచు
చోళరాజ్యంబుఁ గైకొని యేలుచుండె
రమ్యగుణశాలి యేకభూపాలమౌళి.

మానితగుణ సైబాయియు
ధీనిధియగు నానుబాయి దీపాంబలనన్
శ్రీ నీళా భూరమణుల
బోలువధూమణుల నితడు మువురవరించెన్.

చ. అల కులపాలికామణుల యందుఁగులంబున కాశ్రయంబు,
చెలువున జారుచర్యలను శీలమునన్ మహనీయకీర్తి ని
శ్చలమతి దీపమాంబ గుణసంపదనింపు వహించియేకభ
తలపతికిన్ బ్రియంబొదవఁధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికినెక్కె నెంతయు.

కం. స్థిరయుచలయనఁగ విశ్వం
భర వసుమతి యనఁగ గంధవతియన గరిమన్
ధరణీరమణికి సరియై
పురణించిన దీపమాంబఁ బొగడన్ వశమే.

కం. ఆనరనాయక మణివిన
యానతయగు దీపమాంబయందు గనె యశో
మానితుల ముగురు తనయుల
శ్రీ నిధుల గళావిశేష శేషుల నెలమిన్.

సీ॥ సకల దిగ్రాజన్యసన్నుత చరితుఁడై
ప్రౌఢిఁగాంచిన శాహరాజ విభుఁడు
భామినీ నూతనపంచబాణాకృతిఁ
బొలుపొందు శరభోజిభూమిరమణుఁ
డభిమాతి బాతమయాతియై బహురాజ్య
సంపదఁదగు తులజప్రభుండు
మువ్వురు ర్తుల విధాన మూర్ధన్యులై కళా
భోజులై భాస్కర తేజులగుచు

దనమదికి నింపు నింప నంతత విభూతి
న్యాయమార్గంబు దప్పక మేయు మహిమ
చోళరాజ్యంబు పాలించె శుభచరిత్రుఁ
డేక భూపాలఘనుఁడు వివేకధనుఁడు.

కం. ఆతని యనుమతిచే ధర
ణీతలభరమున్ భజించి నృపనయ విద్యా
చాతురి రామవిభుండన
ఖ్యాతిం గనె శాహనృపతి ఘనతరమతియై.

సీ॥ తనసముదగ్ర ప్రతాపాతపమునకు
దినమణి మొకటి మాదిరిగాఁగ
తన యశోమహిత ముక్తాపరీక్షకు హారి
ణాంక మండలము చిప్పంటుగాఁగ
తనభుజాకరవాల ధారకుశతకోటి
దార్వి గలపవి (కసిధారవిసిలప) త్రంబుగాఁగ

*　　　　*

*　　　*

*　　*　　*

*　　*　　*

ధాత్రినేలెఁ బవిత్ర చరిత్రుఁడగుచు
నతుల దేహప్రభుండు శాహప్రభుండు.

కం. అతనికిబిమ్మట శుభతర
మతియై రమణీయ కీర్తిసద్గుణతతియై
యతిధృతియై వరకృతియై
క్షితియేలెన్ శరభనృపతి స్థిరతరనియతిన్.

సీ. నీతిదప్పక ధారుణీరాజ్యమేలుచో
సరిలేని శ్రీరామచంద్రుఁడనఁగ
దాడిగా జని శత్రుతతుల నిర్జించుచో
మేటియానమరకిరీటి యనఁగ
తుదిపదాల్ గార నర్థులకెల్ల నిచ్చుచో
నీడుగాననికల్ప వృక్షమనఁగ
శరణన్న నపరాధ శతము క్షమించుచో
సాటిలేని యజాతశత్రుఁడనఁగ
కృష్ణదేవుఁడు సేవింపఁగ్రీడ సల్పు
బలునికైవడి దులజభూపాలకుండు
తనుభజింపంగ వెలసె సత్యధనుడు
. . . . శరభ రాజన్యఘనుఁడు.

కం. ఆరాజు పరోక్షమున న
పారమహామహిమఁ బట్టభద్రుండగుచున్
దా రాజ్యమేలె దులజధ
రారమణుడు సకల రాజరాజి భజింపన్.

కామకళాని:

సీ. స్మృతినివహోదిత శీలసురక్షిత
ధర్మ మాధారభూతలముగాఁగ
నిజభుజోద్భవ సముజ్జ్వలద్ప్రతాపంబు
కనకాలవాలమై గరిమఁ జెంద
రమణీయదాన ధారాప్రవాహంబులు
సతతాభిషేకార్థ జలముగాఁగ
కృతివరవార జేగీయమానగుణాళి
ప్రబల తేజంబైన ప్రాఁకుగాఁగ
గరిమ గాంచినయట్టి సంకల్పలతిక
మించి త్రిభువనముల నాక్రమించియుండ
ధరణివర్ధిల్లు నాచంద్ర తారకముగ
నీశ్వరవిభుండు తుళజమహీవిభుండు.

సీ. కోవిదశ్రేణికిఁ గొంగుబంగారంబు
కవిజనమ్ములపాలి కల్పతరువు
సకలసాంగీతికులకుఁ గామధేనువు
బాంధవావళికిని భాగ్యరాశి
నమ్మినవారికి నట్టింటినిధి భృత్య
పంక్తికిఁ బూర్వతపఃఫలంబు
ఆశ్రితజనముల కరిదిచింతామణి
యర్థికులంబున కర్థపేటి

అనుచు వేనోళ్ల భూప్రజ లభినుతింప
పుత్రపౌత్రులతోఁ గూడి భోగభాగ్య
ములననుభవించుచును ధాత్రి ముదముఁ జెందు
సరసగుణహారి తులజరాజన్యశౌరి.

సీ॥ సుందరాకృతియైన సుందరాబాయియు
మాన్యగా రాజకుమారబాయి
శుభతర చారిత్రసుకుమారబాయియు
బాలగా మోహనబాయి దేవి
రమణీయశీలగా రామకుమారాంబ
లలితలక్షణ యగులక్ష్మిబాయి
అనుపమతరభాగ్య యైన రాధాదేవి
సతి యుమాబాయిదా సద్గుణనిధి
పేర లెసమంద్రము యాదవ విభునియష్ట
మహిషులవితాన దనునతి మహిమ గొల్వ
విబుధజనముల పాలిటి వేల్పనంగ
జగతివర్ధిల్లు తులజరాజన్యవిభుఁడు.

సీ. అల సుందరాబాయి యందుసద్గుణనిధి
జనపాలమణి హరిశ్చంద్రవిభుని
ధర్మైకవసతిరాధాబాయి యందు
నృసింహవిక్రము జయసింహవిభుని

రమణీయచరితయగా రాజకుమారాంబ
యందు నేకోజి ధరాధినాథు
వరరూపయగు సుమా బాయియందు గుణాఢ్యు
డైన ప్రతాపసింగావనీంద్రుఁ
గాంచి నాల్గుభుజమ్ముల ఘనతగాంచు
శ్రీమహావిష్ణుకైవడిఁ జెలఁగునతఁడు
సేతుపతిగర్వహారణ ప్రసిద్ధకీర్తి
చారుతరమూర్తి తులజరాట్చక్రవర్తి.

క౦. ఆరాకొమరులయందును
దారయశో మహిమ వెలయు నాహవవిజయా
ధారుడగు హరిశ్చంద్ర ధ
రారమణుడు సూర్యవంశ రత్నమ్మనఁగ౯.

సీ. పాండ్య కేరళ రాజ భామినీకచభార
కల్హారములకాంతిఁ గాకుపరచి
కరహాటకురులాట కర్ణాటకామినీ
కుంకుమరేఖల సుంకమడిగి
ద్రవిడక రూశ విదర్భమదాంగనా
పీటికారుచులకు వెరవుజూపి,
కుంతలనిమధాంధ్ర కాంతాకుచద్వయీ
గోరోచనాచ్ఛవి మారుపఱచి

తనదుతీవ్రప్రతాప ముద్యద్విభూతి
సకలజగముల నెరసి నిశ్చలముగాఁగ
సత్యభాషావిజిత హరిశ్చంద్రుఁ డగుచు
జగతివర్ధిల్లు శ్రీహరిశ్చంద్రనృపతి.

కం. ఆయన కనుజుఁడు సుజనవి
ధేయుఁడు జనవినుత నామధేయుఁడు శ్రీరా
ధేయుఁడు దానకళా రా
ధేయుఁడు జయసింహరాజ ధీరుఁడు వెలయున్

సీ. సరిపోల్పఁగా రాదె సురరాజరత్నంబు
హృదయకాఠిన్యంబు వదలెనేని
తులగాదె గోరంత కలశపాథోరాశి
గలఁగక యుండుట కలిగెనేని
సాటిగాదా కొంత చామీకరనగంబు
శివునిచేఁ జిక్కక చెలఁగెనేని
పోలఁడా యినుమంత పుణ్యజనాధీశు
. . . మసిచెనేని
దాన గాంభీర్య ధీరత్వ ధనసమృద్ధి
ననుచు జనములు వేనోళ్ల నభినుతింప
నవనివర్ధిల్లు నెపుడు బ్రహ్మాయువగుచు
రతివరాకృతి జయసింగ రాజనృపతి.

కం. ఈనరపతి కనుజుఁడు వి
ద్యానిధి యేకోజిరాజు ధరఁ జెలువొందున్
నానావిధవైభవ స
న్మానితుఁడై దానదేవమణియై గుణియై.

సీ. ఆవిక్రమార్కాదులైన నీతనిసరి
గానేర్తురా పరాక్రమము బల్మి
నాధనాధీశాదులైన నీతనితోడ
జోడౌదురా ధనస్ఫురణకలిమి.
నాయంగరాజాదులైన నీతనిసాటి
పూనెనుదరా దానపూర్తి నెలమి
నా కాళిదాసాదులైన నీతని కెన
దౌదురా కవనమహత్త్వ మెలమి
ననుచు విబుధులు గొనియాడ నలరు శౌర
భోసలామ్నాయ వారిధి పూర్ణచంద్రు
డైనరాజకుమారాంబి కాగ్రసుతుఁడు
యేకరాజన్యఘనుఁడు వివేకధనుఁడు.

చ. అనయము నన్నదమ్ములు ముదావహలీలల గూడియుండఁగా
జనకులు ముద్దుముద్దుగ బ్రసన్నత నెప్పుడు గారవింపఁగా
దనయులుఁ బౌత్రులుం జెలులు దారత గొల్వ శహజిరాయఁడున్నతుల్
గని ధరవర్ధిలుఁ డ సుఖముగా జతుసింహనృపాలుఁ డెప్పుడున్.

సీ. సమ్మినవానినెన్నఁటికిఁ బ్రోచునెకాని
యలసాత్మునై నదూ రనుటలేదు
ఏపాటినరునైన హాన్ని సేయునెకాని
తప్పించి తగ్గించు తలపులేదు
మొగముముందర ముఖాముఖి నాడ వినుగాని
వెనుక నాడినమాట వినుటలేదు
ఆడినమాట శిలాక్షరాకృతిగాని
తటపటచేసి తప్పాటయు లేదు
భళిర భోసల తుళజభూపాలచంద్రు
భాగ్యరాశి యితండని ప్రస్తుతింప
ధరణివర్ధిల్లు నాచంద్ర తారక గ
రాజమాత్రుండె జయసింగరాజవిభుఁడు.

షష్ఠ్యంతములు

కం. ఏతాదృశ గుణనిధికిన్
సాతిశయాతపః ప్రసన్న శరధిశరధికిన్
జాతదయామిత విధికిన్
ఖ్యాతయశోనిధికి విపుల కరుణాంబుధికిన్.

కం. చండతర మండలాగ్ర వి
ఖండితరిపు మండలున కఖండితవిభవా

ఖండలునకుఁ గీర్తి విభా
హిండిత శశిమండలున కహీంద్రభుజునకున్

క. పంచద్రవిడా వనితల
పంచజనాధీశ మత్తవారణ పటలీ
పంచానన బిరుదునకు వి
పంచీవాదన కళా ప్రపంచజ్ఞునకున్.

క. శిక్షిత విపక్షపక్ష భృ
శక్షోభిత హేళికిన్ విచక్షణరక్షా
దీక్షాభృత వీక్షాదృత
సాక్షాత్కృత హారికి విమత సామజహారికిన్

క. శారదనీరదనారద
శారదపారదసమాన శారదయశునకున్
పీగానత చారాహిత
వారాహితనతివిలోక పదపద్మునకున్.

క. అతులప్రతాపవిభవో
న్నతికిన్ రాజాధిరాజ నందితమతికిన్
భృతకవికృత కృతికిన్ గిరి
ధృతికిన్ జయసింహవసుమతీ తలపతికిన్.

వ. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూ
నిన కామశాస్త్రంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్టినవిన:

శ్రీ కామదేవస్వరూపము

గీ. వెలయు నఖిలభువనముల కధీశ్వరుఁడైన
కమలజాక్షువలనఁ గమలయందు
సంభవించి బ్రహ్మసర్గంబునకు నధి
పాతయయ్యె బంచ సాయకుండు.

సీ. దేవదానవ మానవ స్థావరతిర్యగా
ఖ్యలుఁగల్గునీ త్రిలోకములయందు
అఖిల మనస్సాక్షియై మనోభవుఁ
డను ముఖ్యరజో మూర్తియగుచు
జీవరాసుల నెల్ల సృజియింపఁ గర్తయై
దంపతులకు నధిదైవమగుచు
అనుపమ మమకారాహంకారముల కధి
దేవతయగు రతిదేవిఁగూడి
పువులు చివురులు నునుకైదువులును దాల్చి
మువురు వేల్పులు మౌనులు మొదలుగాఁగ
జగములు నిజాజ్ఞలోనుండఁ జతురవృత్తి
మహిమమీఱంగఁ జెలువొందు మన్మథుండు.

వ. అట్టి మదనదేవాధిష్ఠితంబగు తృతీయపురుషార్థంబు పరలోకసాధనంబగు ధర్మశాస్త్రంబుకన్న నిహలోక సాధకంబగు కామశాస్త్రంబు మతిమంతులగువారికి మోక్షసాధకంబగునది యెట్టులనిన ;— "ధర్మావిరుద్ధో లోకేస్మిన్

కామోఽస్మి భరతర్షభ" యను భగవద్వచన ప్రామాణ్యంబున ధర్మార్థంబులననుసరించిన కామంబు కామ్యంబునొసంగు. స్వ కాంతామాత్రకృత కామకళావిశేషంబులఁ బుత్రసంతతి గల్గు టంజేసిపరలోక సాధకంబగుగార్హస్థ్యధర్మంబున సౌఖ్యావహంబ గుటనిహలోకసాధకంబగు మరియు జ్యోతిష్టోమాదులకు నివియ ఫలంబులగుటను, 'అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి' యను వచనంబునకు విషయం బనియును, గాను శాస్త్రంబు గ్రాహ్యంబనికాదె వా త్స్యాయనాది మహామునులు దీనివిధంబు తేటపరచిరి. ఈ శాస్త్రంబున నిత్యంబులగు కామ్యకర్మంబు లాచరించి స్వదార మాత్రంబున విషయానుభవంబు సేయుచు ఫలంబుకొఱకు పర కాంతా సంగమాది నిషిద్ధకర్మంబు లాచరింపక యీశ్వరార్పిత సర్వ కర్మకారివై మనఃప్రసన్నత గలుగుటంజేసి ధర్మావిరోధ కామశాస్త్రంబు మోక్షంబునకు సాధకంబగునని కాదె మను ప్రభృతి స్మృతులయందు గృహస్థాశ్రమంబు హెచ్చని వర్ణింప బడియె నదియునుంగాక --

కం. మానిత మార్కండేయ పు
రాణాదులయందువిహిత మగుదుష్టసురా
పానాదుల వలెఁ బాప వి
ధానముగలదే యొకింత తలపోయంగన్.

రతిస్వరూపము

కం. కావున నిస్సారంబగు
నీవిశ్వమునందు సార మెంచగ యువతీ
భావానుకూల రతి మొక
టై వెలయు పరాత్మపర చిదానందములన్.

కం. భాగుణి సర్వేంద్రియసుఖ
మారయ నానందరూప మదిబాహ్యాంత
స్సారసురతములఁ గల్గున
పారపర బ్రహ్మసౌఖ్య పదమునమిగులన్.

ఉ. జాతియు లక్షణంబు కళ
సత్త్వము భావము దేశముల్ మనః
ప్రీతియు భోగవైఖరుల
భేద మెఱుంగక వారిజాక్షులన్
బ్రీతులఁ జేయలేమిసుఖ
వృద్ధినిగాంతురె హాపశుక్రియన్
గోతికి నారికేళముల
ఘుక్రియనబ్బినఁ గార్యమున్నదే?

కం. ఆరయసంభోగ విధా
ప్రారంభము రతియనంగఁ బరగు దనీ యా
ధారమగు రసము దా శృం
గారంబన వినుతికెక్కుఁ గౌతుకమమరన్.

కం. ధారుణి శృంగారమునకుఁ
గారణమరయంగ నాయికానాయకు లా
మేరయలంకారములం
దారూఢిగఁ బలుకఁబడియెనభిమతిఁ గతులన్

సీ॥ దివ్యనాయకులన దివ్యనాయకులన
నుభయనాయకులన నొప్పు మొదల
నలకూబర జయంత నలినబాణాదులు
దివ్యులర్జున బలదేవముఖ్యు
లరయదివ్యాదివ్యు లగుదురు విక్రమా
ర్కాదులు దివ్యనాయకులు దలప
నీత్రివిధంబుల నెనయునాయకులకు
నాల్గుజాతులు ప్రధానంబు లవియు
భద్రకూచిమార పాంచాలదత్తుల
నాఁగనొప్పు దేవనాథుఁడాది
భద్రజాతి మాణిభద్రాదు లలకూచి
మారజాతి యగుచు సౌరుగంద్రు

గీ. పంచబాణముఖులు పాంచాలజాతిగా
చంద్రముఖులు దత్తజాతివారు
నింకనుభయులందు నెఱిగింతుబలభద్ర
ముఖులుభద్రజాతి ముఖ్యు లరయ.

గీ. కూచిమారజాతి గోమరొందు భీముండు
రఘుకులేంద్రుఁడైన రామవిభుఁడు
పార్థయశుఁడౌకండె పాంచాలపురుషుఁడు
తపనతనయుఁడాది దత్త జాతి.

గీ. ఇపుడుపలికినట్టి యీపురుషులకెల్ల
లక్షణములు గనఁగలక్షితములు
నైనమనుజులందు నభిహితలక్షణం
బుల నెఱుంగవలయు ముదముతోడ.

సీ. అతిబలసంపన్నుఁ డభిమాని పృథుకాయుఁ
డరుణనేత్రుఁడు క్రోధి యతులతేజుఁ
డతివిశాలంబగు నాస్యంబు వక్షంబు
గలవాఁడు వక్రోక్తి బలుకువాఁడు
నార్ద్రదేహుఁడు నీతిశాలి గంభీరుండు
ఇవిరి గడ్డమువాఁడు బల్లిదుండు
సాహసాంకుఁడు దాత సత్యవాక్యరతుండు
మేరుధీరుఁడు రాగమేదురుండు

వళులుగలవాఁడు పొడవగు పండుమేన
రోమములు చాల గలవాఁడు రూఢిఁ జెందు
భద్రపురుషుండనంగ విభ్రమముతోడ
విక్రమార్కుఁడు మొదలగు వీరవరులు.

సీ. సమబలుఁడతి ఖర్వుఁడనులనేత్రుఁడు కామి
ద్యూతపరుండు నిమ్నోదరుండు
అతి నీలవర్ణుండు మతిశాలి తంత్రజ్ఞుఁ
డనికమత్సరి మూర్ఖుఁ డల్పరతుఁడు
మర్యాదలేమి సమ్మతముగానియతండు
. . . .

*　　*　　*

*　　*　　*

*　　*　　*

*　　*　　*

నాస్తికుండు కోపి ప్రస్తుతవాక్యుండు
కూచిమారుఁడనఁగ [illegible]రుఁ జెందు.

సీ. అతికరుణాశాలి యతిధర్మనిష్ఠుండు
ప్రియవాది మితభాషి ధీరహితుఁడు
నిండుచందురు నవ్వు నెమ్మోముగలవాఁడు
వెడఁదకన్నులవాఁడు వినుతయశుఁడు
ఆజానుబాహుండు రాజలక్షణశాలి
మత్తమాతంగ సమానయాయి
నిమ్నవంద విశాల నెమ్మేనుగలవాఁడు
. . . . యయొందు

గలుగువాడు మేనుచులకన గలవాడు స
త్కర్మరతుడు సత్యతత్పరుండు
విక్రమించునెడను వీరాధివీరుండు
. . . . . . పూజితుండు.

గీ. దేవతా గురుపూజలఁ దేలువాఁడు
ఏకపత్నీవ్రతుండు వివేకశాలి
దానమునుసుబ్బు విద్యయుఁ దనరువాఁడు
పురుషవర్యుఁడు పాంచాల పురుషుఁడగును.

కం. నలులాదిగఁ బాంచాలురు
గలరందరు కాశవంశ కవితులునురియుꣳ
గలరందురు విప్రులయెడ
లలితంబుగ రాజయోగలక్షణమమురుꣳ.

సీ. అలసుడు మత్సరి యతిశయ ధృతిమంతు
డల్పబలుండు మిథ్యాగుణుండు
అతిదంభయుతుఁడు విహారశీలుఁడు కామి
కుటిలచిత్తుఁడు రక్తకుంతలుండు
అతికృశ దేహుండు వితతాధరాంగుండు
కూచిగడ్డమువాఁడు కుత్సితుండు
చెక్కులటొమ్మువెన్నునఁ జేతుల రోమముల్
మొలవనివాఁడు సమున్నతుండు

మరపుగలవాఁడు చింతల మలయువాఁడు
కర్కశాంగుండు దుర్నీతిగల్గువాఁడు
కృపణచిత్తుండు మందుండు విపుల కేళి
దత్తుఁడనిపల్కఁబడియె సమ్మతముగాఁగ.

గీ. ఇంక స్త్రీలకు జాతుల నేర్పరింతుఁ
బద్మినియనంగఁ జిత్తినీ భామయనగ
శంఖిని యనంగ హస్తినీ సంజ్ఞయనగ
వరుస దివ్యాదిభేదము ల్గరిమ జెందు.

గీ. దివ్యకాంతలలో శచీదేవి మొదలు
భామినులు పద్మిను లనంగఁబల్కఁబడిరి.
చిత్తినులు మేనకాదులై చెలువగాంతు
రవల శంఖిని తారయో యతిశయిల్లు.

కం. వినుము తిలోత్తమ హస్తిని
యనఁగాఁ జెలువొందునింక నతినిపుణముగాఁ
గననగు దివ్యాదివ్యం
గనలందును వీటి విధము క్రమమొలుగంగ

గీ. పద్మినీజాతి రుక్మిణీభామ దలఁపఁ
జిత్తినియనంగ ద్రౌపది చెలఁగుచుండు
శంఖినీజాతిభామిని సత్యభామ
రాధికాదేవి హస్తినీరమణి యయ్యె.

హారిణీజాతిపురుషుడు

పద్మినీజాతిస్వరూపము

వ. ఇంక నాదివ్యలైన పద్మినీ, చిత్తినీ, శంఖినీ, హస్తినీ, నామంబులుగల స్త్రీల లక్షణంబు లెఱింగింతు నందులో పద్మినీ లక్షణం బెట్టిదనిన.

సీ. పొందుగల్గిన మేను పున్నమచందురు
గేరు మోమును నీలకేశసమితి
అర్ధచంద్రునిఁబోలు నలికభాగము నల్ల
కల్వలనిరసించు కన్నుదోయి
యొండొండు గలియక యుండు కనుబొమ్మలు
నిద్దంపు నును జెక్కుటద్దములును
నువుఁబువ్వు రీతిని నొనరైన నాసిక
పచ్చిక్రొంబగడంబు వంటి మోవి
ధవళముక్తామణుల గేరు దంతపంక్తి
రేఖలమరిన శంఖంబురీతిఁ గళము
నిక్కు శ్రీకారముల కీవి కెక్కు చెవులు
తమ్మితూఁడుల నేలు కేల్దండలమరి.

సీ. అరుణమ్ములై మృదువైన హస్తమ్ములు
నక్షత్రములఁ గేరు నఖరపంక్తి
యున్నతంబై చాల నొండొంటి నొరయుచు
బలువయి కఠినమై బలుపుగల్గి

సమమయియెడలేక చక్కనివారేడు
ఫలముల సరివచ్చు చెలువుగలిగి
చనుదోయ నునుచీమచాలేరు నూగారు
పొన్న మొగ్గలఁబోలు చన్ను మొనలు
పైఁడిగేదంగిరేకుల పాటినుసుపు
గలిగి రోమాళిలేక నిశ్చలములైన
చిరుతదోర్మూలములు నొక్క చేతనణఁగు
నడుము లేఁబొన్నపూనంటి నాభిగలిగి.

సీ. నిండారునిసుక తిన్నెలఁబోలు పిరుదులు
విరుగండ్లఁబోలిన చిరుతగండ్లు
అద్దమువలె నున్ననైయున్న జఘనంబు
వళులొప్పు నరచేతిసంటిబోటు?
తామర మొగ్గ పిధమైన మరుపిల్లు
నబ్జగంధముగల్గు నచటిరసము
నునుబంగరనఁటుల నెనయు పెందొడలును
పూబంతి కాంతిని బోలుజాలు
లంపపాదియులు చిరుతొడ లబ్జములను
గేరుపదములు రాయంచ గేరునడుపు
మృదుశిరీష సుమంబుల నేలుమేను
గలుగుపూ(తిగు)బోఁడి పద్మినీ కాంతయయ్యె.

సీ॥ దేవతాభక్తియు దీనుల యెడ దయ
నెరసిగ్గు పలుకుల నేర్పుగలిగి
పలుకాడునంతనే పొలయుల్క దోరువు
కలహంస లులికెడు నెలుగుగలిగి
తెల్లనిపూవులు · తెల్లనివస్త్రముల్
సవరించు కొద్దిభోజనముగలిగి
కుందనమ్మువితాన నందమౌ మైచాయ
నల్లగల్వల నవ్వఁజాలుచాయ
గలిగి పొడవునుబొట్టియుఁ గాక వ్రతము
లాచరింపుచు సాత్వికై యశిపునందుఁ
ప్రేమగల్గిన యెలనాఁగ నేమమువారు
పద్మినీకామిను నొప్పుఁ బ్రస్తుతింప.

గీ. రాత్రినాలవజామున రతిచొనర్చ
బద్మినియటందు రిక్కఁబట్టుబగటియందె
కరఁగుశుచియయ్యు నలరవికరములంటి
వికసనమునందు దామర విధముదోఁప.

కం. ఈపద్మిని పాంచాలునిఁ
దాపరిణయమగునుగాని తలపోయంగా
నేపట్టున నయినన్ గన
నేపురుషుల వలచియుండ దీలోకమునన్.

కం. ఋతుమతియైయుండ మధు
వ్రతములగుంపుపయి గ్రమ్మి పరిమళముగనుఁ
సతిమేఁ జెమరించినచో
బ్రతియేది సహస్రపత్రవాసననిందుఁ.

వ. ఇఁక జిత్తినీజాతి లక్షణంబు సెప్పెద నవధరింపుము.

సీ. పలుచనిదేహంబు బట్టువైననెమ్మోము
చపలదృక్కులు శిల్పచతురతయును
కొందమతుమ్మెదగుంపుఁ గదలించు నెరికురుల్
పొడవైనసంపెంగఁ బోలుముక్కు
బలిసినకుచములు భారంపుపిరుదులు
నతికృశమైయుండు నట్టినడుము
మిక్కిలిలావును మిక్కిలినన్నంబు
గానినెమ్మేనును క్కటరతిచ్ఛ
మొల్లమొగ్గలట్లు పొడవైన దంతముల్
చివురుజొంపమట్లు తొవరుమోవి
పోకబోదెరీతి పొలుపైన కంఠంబు
సన్నమైనకాళ్ళ జంఘులమరి.

సీ. నెమిలికుత్తుకఁ బోలు నీటు కంఠధ్వని
సంగీతమందునఁ జాలఁ బ్రేమ

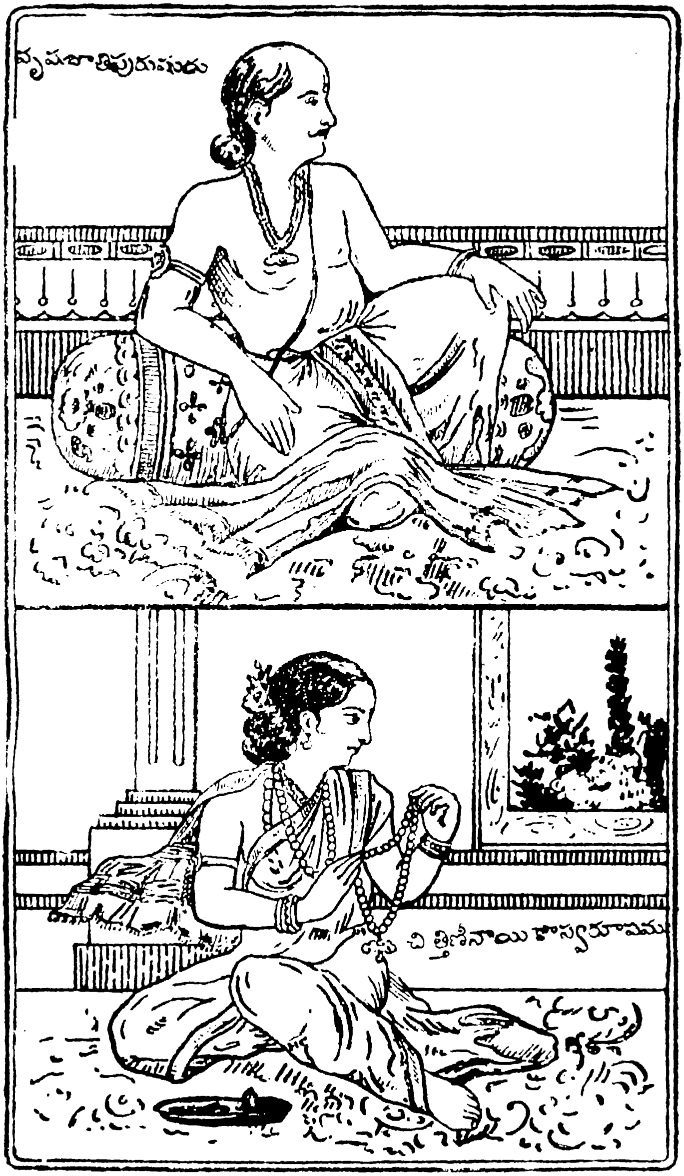
వృషబాతిపురుషుడు
చిత్తిణీనాయికాస్వరూపము

పొడవగు దేహంబు కడుస్థూలమును గాక
మదపుటేనుఁగు గతి మందగతియు
పలుచనిజఘనంబు పై నిట్టము గాక
విరళమౌ రోమముల్ వెగుపుగల్గి
లోపల నెడగల్గి లోఁతగు మరునిల్లు
నతిమృదువై యూర్ధ్వమై చెలంగు
మరునియుదకంబు తేనియ యొఱపు వెగటు
వెలయుఁ జిత్రాంబరంబుల ప్రేమ గల్గి
మొదటిజామునఁ గలయుచు మోహమందు
జిత్తినీకాంత యెంతయుఁ జిత్రముగను.

కం. తనమనసునీయ దొకపరి
మనసపలిలప్రకాశించు మనసేయునేకమౌ
తనయునతి వేగమున ముద
మొసరగ రతి భద్రజాతి పురుషునివలనన్.

వ. ఇటుపైన శంఖినీజాతి లక్షణముఁ జెప్పెదము.

సీ. శిరమును బాహువుల్ నెరయదీర్ఘమ్ములై
కృశములై యుండు నారీకుచము
లల్పములై యుండు నటువలెగాఁకున్న
లంబమానములు నితంబయుగము

శామకళానిః

ఘనము పాదములు దీర్ఘములు దట్టమ్ములై
తనువును శిరమునుఁ దగుకచములు
లోవంపు దేహము భావింప స్థూలంబు నై
కాఁగుచుండు నేయవసరమున
ఘుర్ఘరస్వరంబు కుత్తుక నడకయు
భూమిరయవర వేగముగఁ జరించు
కుటిలమైనచూపు క్రూరమైన మనంబు
కొండెములనె పల్కు చుండునెప్పుడు.

సీ. సంభోగమునఁ బ్రీతిచాలఁ గల్గినయది
నెలవంక గుంపులు నిండఁగోరు
కోరికల్ మిక్కిలికోరు నెఱ్ఱని పూవు
లెఱ్ఱనివస్త్రము లిచ్ఛయించు
పచ్చవర్ణంబౌడె హెచ్చుభూసరకాంతి
మొండెక్కినది రెండొండె ప్రకృతి
దయలేనియది పుట్టి తలఁపభోజనము ద్ర
వములేకుండు దర్పకునియిల్లు
అచటిరసమును కాఠోరమయ్యె నెగటు
గంధమును గల్గి యుండుఁ దాఁ గరగనేని.
వేగమే ప్రీతిఁ జెందు నివ్విధముగలది
శంఖినీకాంత కామశాస్త్రంబునందు.

శశజాతిపురుషుడు

శంఖినీజాతినాయిక

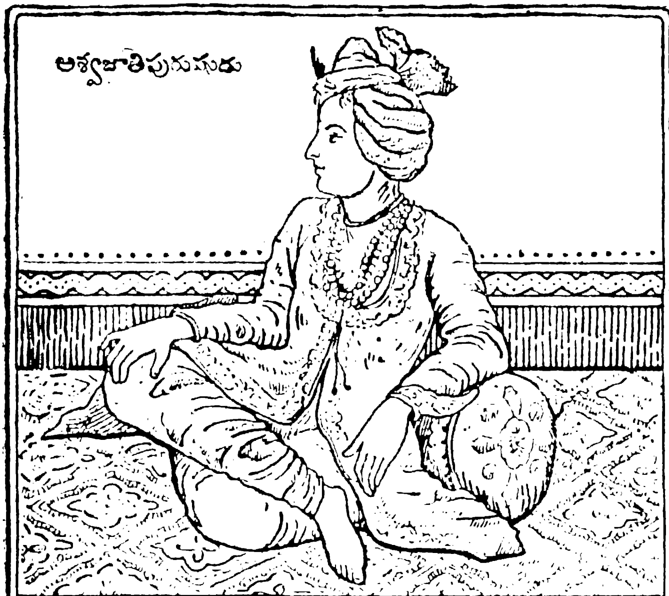
అశ్వజాతిపురుషుడు

హస్తినీజాతినాయిక

కం. రాతిరి మూఁడవజామున
ప్రీతివహింపందలంచుఁ బ్రియతమునిపయిన్
ఏతతి శంకవహించుం
జేతోగతిఁగూచిమారుఁ జేరి రమించున్.

వ. ఇంక హస్తినీజాతి లక్షణముఁ జెప్పెద.

సీ. మిక్కిలిస్థూలంబు మేను పొట్టియుదల
వెంట్రుకలెఱ్ఱనై వెలయుగళము
కుదిసి లావైయుండు క్రూర నిర్దయురాలు
పదము లంగుళములు వక్రములగు
బిరుసుమే నతిమంద మరయ యానము నెఱ్ఱ
నైనవర్ణము గొప్పయైనమోవి
ఏనుఁగుమదమున కెనయైన రతివారి
మేనిఘుమ్మట నవివ్రీదానమరు
తరుచు నల్లని రుచి మేనఁ దనరుఁజాల
భోజనముసేయు గాద్గద్యమును వహించు
కంఠనాదంబు రతియందు కష్టసాధ్య
హస్తినీకాంత నలువుల నాసనేయు.

కం. అర్ధమురేయిని రతిచే
నొద్దికరమియించు వెండియుం బ్రియమమరన్

ముద్దియ మధ్యాహ్నంబున
ముద్దుగనర భద్రజాతి పురుషునివలనర.

వ. ఇవ్విధంబున—

గీ. నాల్గువిధములైన నాయికా నాయకు
లందు గొన్నియైన లక్షణములు
గలిగనేని తెలిసి కాంతుఁ దత్తజాతి
నిర్ణయింపవలయు నేర్పుమీఱ.

వ. మఱియు నాల్గువిధమ్ములైన కాంత లాకొక్కొక్కరు ప్రత్యేకంబు దేవసత్వయు, గంధర్వసత్వయు, యక్షసత్వయు, మనుష్యసత్వయు, పిశాచసత్వయు, నాగసత్వయు, కాకసత్వయు, ఖరసత్వయునని నెన్మిదివిధాలు గల్గియుందురు.

గీ. కదుప్రసన్నముఖము కమ్మనిమైతావి
మంచిపలుకు జనుల మంచితనము
చెలువు ముదము కలిమిఁ శీలంబు గల్గిన
యతివ దేవసత్వ యనగనొప్పు.

గీ. శ్రీకరంబగు నవయావ్రశేణిగల్గి
గంధమాల్యాభిరుచియును గానమహిమ
చారువేషంబు దగు విలాసములుగల్గి
కాంతయైనది గాంధర్వ సత్వయయ్యె.

గీ. మహిత భోగవాంఛ మద్యమాంసంబుల
నాసలజ్జలేదు రోసమధిక
మింపుబటువు చనులు చంపకములచాయ
గలిగి యక్షసత్వ చెలువుమీఱు.

గీ. అతిథిగురు దేవతాబంధులందుఁ బ్రీతి
మంచికోరికఁ దలఁగు నిర్మలమునను
వ్రతము లొనరించి కృశియించు వామనయన
ధారుణి మనుష్యసత్వమై తనరుచుండు.

గీ. పొట్టిమలినంబు నలుపును పొట్టమోము
దుష్టచేష్టలు తేటిమేన్ దుష్టచరిత
అధికమయ్యును కుత్సితమైన భక్తి
శక్తిగల కామిని పిశాచసత్వయగును.

గీ. ఆవులించుఁజాల నే వేళ నిదురించు
కుటిలశీలత బుస కొట్టుచుండు
అధికకోపియగుట వ్యాకులచిత్తయై
పొరుగాంచు నాగసత్వమునఁగ

కం. ఎక్కుడు త్వరచేఁ బనులన్
జక్కఁగఁ జేయదు భ్రమించు సరిమెల్లకనుల్
మిక్కుటమాఁకలి యెప్పుడు
నక్కామిని కాకసత్వయన నొప్పదొకో

కం. జలములనాడదు పూయదు
కలపమ్ముల నెపుడు విప్రియమె మాటాడున్
తలఁపు స్వభావము దుష్టము
నలచాలి ఖరసత్వయనఁగ నమరున్ గృతులన్.

కం. ఈమెనిమిది భేదంబులు
నాయామెడ బద్మినీముఖాంగనలందున్
దాయోజింపఁగ వలయును
ప్రాయంగలేక గ్రంథవిస్తరంబగుటనిటన్.

వ. ఇవ్విధంబున ముప్పదిరెండు భేదంబులుగల కాంతలు ప్రత్యేకంబుగా వాతప్రకృతియు, పైత్యప్రకృతియు, శ్లేష్మప్రకృతియు, నన్ప్రకృతి భేదంబులుగల వారలగుదురు తత్త్రప్రకృతి లక్షణం బెట్టిదనిన.—

చ. జయజయసింగభూరమణ చంద్రమచంద్ర మనోజ్ఞకీర్తికా
శయ శయఖడ్గకృత్తరిపు జాలక జాలకసన్మణిగృహా
దయ దయమానవీక్షణ సుధారసరక్షిత సాధుగేయ స
న్నయనయనాభిరామనృప నందన నందనరాజవైభవా!

చౌపద. భోసలవంశాంభోనిధి చంద్రా!
భాసురతేజోపాస్తదినేంద్రా
శ్రీసముదాత్తాశేష విశేషా!
వాసవభోగావర్ణిత వేషా.

మాలిని. సరసవిబుధగేయా సత్యభామావిధేయా
నరవరమణిపూజ్యా నవ్యయోగాంత రాజ్యా
సురుచిరతరమూర్తీ సూరిసంస్తుత్యకీర్తీ
దరహాసన విలాసా దానలక్ష్మీవిలాసా.

గద్య. ఇది శ్రీ గురుచరణారవింద మిళిందాయమాన నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ సూరమాంబా గర్భశుక్తి ముక్తాఫల సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యసామ్రాజ్యసార్వభౌమ శివరామనామ ప్రణీతంబైన కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబునందు

ప్రథమాశ్వాసము.

కామకళానిధి

ద్వితీయాశ్వాసము

కం. శ్రీరామచంద్ర పదప
ద్మారాధన ముదితహృదయ యఖిలార్థిజనా
ధార మహనీయకవితా
సారా జయసింగధీర సద్గుణహారా.

వ. అవధరింపుము నాయికా నామక రత్నంబులకుఁ బ్రకృతిభేదం బెఱిఁగించెదను. అందు శ్లేష్మప్రకృతి లక్షణం బెట్టిదనిన:

సీ. చల్లనిచామనచాయ శరీరంబు
తమ్మిరేకులసౌరు దాల్చుకనులు
నున్ననినఖములు సన్ననిదంతముల్
పొలయలు మిక్కిలి గలిగియుండు
బ్రియతముపైఁ జాలఁ బ్రేమగల్గి రమించు
మరునిల్లు నతిశీతమాంసలమగు
చెలువుగల్గినయది శ్లేష్మప్రకృతియగు
కఫవేళయందు సంగతిమెఱింగి

కూడి క్రీడింపవలయు నిక్కోమలాంగి
సులభముగ సాధ్యయగుఁగాన సుదతులందు
నుత్తమయటంచుఁ బల్కుదు రుర్వియందు
గరిమఁ గామకళావిదు ల్గురుతెఱింగి.

వ. పైత్యప్రకృతి లక్షణ మెట్లనిన:

సీ. గౌరవర్ణముమేనుఁ కనుఁగవ కొనలును
అరచేతు లరకాళ్లు నరుణము లగు
గోరులు దంతముల్ గొంచెము రక్తముల్
కుచములు పిఱుఁదులు గొప్పలగుచు
బలిసియుండును మేనఁగల్గిన చెమ్మట
వెగటువాసనగల్గి వెలసియుండు
మమత మిక్కిలి గాన మరుసిల్ సుఖోష్ణమై
చేయుసోఁకినయంతఁ జెమ్మగిల్లుఁ
జాలఁగాసికిఁ దాళదు చంచలించు
క్షణము కోపము మోదమును క్షణమెయుండు
నంగనలయందు మధ్యమయనఁగ నొప్పు
వసుధఁ బైత్య ప్రకృతియగు వామనయన.

వ. వాత ప్రకృతిలక్షణ మెట్లనిన:

సీ. అతినీలవర్ణమునైన ధూసరవర్ణ
మైనఁగలినమేను నవయుతమ్ము

లతికలోరమ్ములై యమరుశిరోజముల్
బిరుసయి జుంజురై ప్రిదిలియుండు
బహుచంచలస్వాంత ప్రల్లదంబులువల్కు
బహుభోజనముసేయు బర్వమేను
నిర్ధయురాలాచ్ఛల నీరుగ్రమ్మును గనుల్
కఠినంపు రతియందుఁ గరఁగఁ జేయుఁ

జివురువిల్తుని సిల్తు ద్రవమేమియును లేక
ఆవునాల్కరీతి నటుబిరుసయి
ఖ్యాతిఁ జెందుకాంత వాత ప్రకృతియయి
యధమమునఁగఁ బరగు నళినలందు.

గీ. శ్లేష్మలాంగన హేమంత శిశిరములను
పిత్తలాంగన వర్షాశరత్తులందు
ఇంతివాతల గ్రీష్మ వసంతములను
బ్రియునిఁ గూడిరమించినఁ బ్రీతిఁ జెందు.

వ. ఈవిధంబునఁ దొంబదియాఱు భేదంబులైన యీ యంగనామణులం దొక్కొక్కరు వరాంగ ప్రమాణంబునం జేసి హరిణీ, బడబా, కరిణీ సంజ్ఞలను జాతిభేదంబు లేర్పడి యిన్నూటెనుబది భేదంబులైరి. ఇందు హరిణ్యాదిలక్షణంబు లెట్టులనిన:

సీ. దట్టమై నిడుదలై నెనరును నెరికురుల్
    పొన్నకాయ వితాన బొల్చుశిరము
కుచములున్నతములై కొనరొందు గల్వరే
    కులయొనబొల్చు కన్నులు దలంప
చిన్ననాసికయందు సన్నని రంధ్రముల్
    కడు జిన్నకడుపు రక్తములు పాణి
పాదతలంబులు బాహువుల్ సన్నములై
    నెలయు నంగుళములు విరళములుగ
మంచిపలుకులు మిక్కిలి మందగతియు
నల్పభోజనమును గోర్కెలతిశయంబు
కడు విశాలంబులగు చెవు ల్గండయుగము
గలుగుకామిని హారిణయై గరిమఁజెందు.

గీ. ఈర్ష్య మిక్కిలి గలిగి కోపులసవ్వరంబు
సురతమునఁ బ్రీతిగలయది మరునిగృహము
బలుపుగల్గి షడంగుళ పరిమితమయి
యబ్జగంధంబు రతివారి హారిణికరయమరు.

సీ. గౌరవర్ణముమేను పొడవును వంపును
    గలిగియుండును లావు వెలమి నిడుద
లై దట్టములునైన యతినీలకచములు
    నల్లకల్వలఁబోలు నయనయుగము

కర్ణముల్ ముఖమును గళమును పాదపులు
కోమల మంగంబు కుచయుగంబు
పిఱుఁదులు గొప్పలు విరుదలఫలక వి
స్తార మైయుండు గంభీరనాభి
గొప్పచెవులును నుదరంబు గొంచె మగును
పొందు గల్గిన భుజములు భోజనంబు
నిదుర మిక్కిలి కోపంబు నిండగలిగి
మనసు చలనంబుగల్గిన మగువబడబ.

ఆ. పాణిపాదంబు లెఱ్ఱని పద్మమటుల
మరునియిల్లు నవాంగుళ పరిమితంబు
తేనెవాసన రతివారి తెలియఁబడవ
గా ద్రవించును బడబాఖ్య కాంతకరయ.

సీ. కంఠంబు చిక్కులు కర్ణంబు నాసిక
తోరంబులై యుండు తొట్రుపెదవి
పచ్చనికన్నులు బలుగట్టికణుపులు
గల్గిన వేళ్లు వక్రమ్ము లయ్యు
కురుచలై దళములౌ కురులును స్థూలముల్
కాళ్లు చేతులును తీక్ష్ణములు దంత
పంక్తులు మైచాయ బహువిధంబులు చన్ను
గవతోర మధిక రూక్షస్వరంబు

కలిగి కడుమట్టు రూపమై వెలయునడక
దుష్టము దలంచు బాసలుదొడ్డభోజ
నంబు కలయది కరిణియై ......
.... నయము జెందు.

గీ. చాల నిర్దయురాలు దుస్సాధ్య పతికి
మరునియిలు ద్వాదశాంగుళ పరిమితంబు
మదనతోయంబు నేనుంగు మదపుగంపు
వెలయుకామిని కరిణియై వినుతిగాంచు.

వ. ఇవ్విధంబున మొదలు గామినులు నాల్గువిధంబులు గలవారు. ప్రత్యేకం బొక్కొక్కరు డెబ్బదిరెండు భేదంబులైరి. కావున నీజాతులను, సత్వభేదంబులును సావధానంబుగ నిపుణంబుగా బుద్ధిమంతులు తెలుసుకొనవలయు మొదట పద్మినీజాతి కాంత దేవసత్త్వయై శ్లేష్మప్రకృతియై హరిణీజాతియై యుండెనేని శుద్ధపద్మినీజాతి యనందగును. అటుగాక ఖరసత్త్వయు, పిశాచ సత్త్వయు వాతప్రకృతియు కరిణీజాతియు నై యుండెనేని గురుతెఱుంగుట దుర్లభంబు అట్లగుటం గాదె పిశాచసత్త్వయు వాతప్రకృతియు నై కరణీప్రమాణంబుగల పద్మినీజాతిస్త్రీ మాతంగజాతి యందు గలదని వాత్స్యాయనముని పల్కరించె. తక్కిన చిత్తినీ, శంఖినీ, హస్తిని జాతులులు నీక్రమంబున నెరుంగ వలయు చిత్తినికి శుద్ధజాతిలక్షణంబు మనుష్యసత్త్వంబును

శైత్యప్రకృతియు హరిణీప్రమాణంబు గల్గియుండు, హస్తినీ శుద్ధజాతిలక్షణంబు, ఖరసత్వయును వాతప్రకృతియు కరిణీప్రమాణంబును గల్గియుండు. తక్కిన సంకీర్ణజాతులందు ముందుగా ప్రమాణంబు లెఱింగి వాత పైత్యశ్లేష్మ ప్రకృతులు కని పెట్టి సత్వలక్షణంబు లేర్పరిచిన పిమ్మట నీజాతియందు సంకీర్ణజాతియని తెలియవగు మఱియును,

గీ. ఇంక సామాన్యధర్మంబు లేర్పరింతు
నీ సరోజాక్షులకుఁ బ్రాయ మెంచిచూడ
నాల్గువిధములుగా నుండు నైపుణముగ
గాంచి తత్కాలములఁ బ్రీతి నించవలయు

సీ. పదియాఱువర్షముల్ పరగినసతిబాల
ముప్పదివర్షముల్ మొనయఁగాంత
తరుణి నాఁబరగు నంతటనే బద్దైదువ
త్సరములుగల శాలి యరయఁ బ్రౌఢ
యటుమీఁద వృద్ధనా నలరు నీవిధముల
వారిలక్షణములు వేఱు, వేఱు
పువ్వులు గంధమును దాంబూలము మొదలైన
సొగసులు చీకటి సురతకేళి

బాల కమరును భూషణవస్త్రములును
ప్రేమ మమరినఁ దరుణి సంప్రీతిఁ జెందుఁ
గదుప్రకాశంబుననుఁ బ్రౌఢకాంతప్రేమ
చేత రుచియించు వెలుఁగునఁ జీఁకటందు.

కం. ఆలాపంబుల మిక్కిలి
లాలించుచు ధనము లిచ్చి రమియింపఁదగున్
కేళిఁ వృద్ధాంగన నది
బాలభరమసహ్యకారి సరసుల కరయన్.

కం. చూలీదత్తుని మతమున
బాలయనన్ గర్భయుక్తిఁ బడయని యతివా
నాలీలఁ బదాఱేండ్లకు
గాలతుణమంచుఁ బల్కెఁ గ్రమ మమరంగన్.

సీ. లావనంబు ప్రసూతి యందాక ననికొంద
అవతలఁ గళలంట నరిదియుండ్రు
మూమత మెటులన్న నుందలించెద విను
మేమేర నైనను నింతిమనము
పురుషునిమన మేకముగఁ బ్రేమ గలిగ
యానందకాలంబు లైనఁ జాలు
వత్యంబుఁ బ్రీతియు జాతియుఁ గన్గొని
వరుసఁ జాతురిఁ గూడ వలయునను మ

నందికేశుని మతమైన నాయికలకు
వయసు పరిమాణ మెంచక పలుకఁబడియె
స్త్రీపురుషు లందు నెవ్వఁడైన జెలఁగి మొదటి
కూటమే బాల్యమంచును గొందరు నిఁకలు.

గీ. మేను పొడవయి కృశమయి మెరిసెనేని
కుచియు దోర్మూలములలోఁతు పొలసెనేని
మిగుల మగవారితోఁ గూడ మెలఁగెనేని
సుఖముగఁ గరంచవచ్చును జెలియ నండ్రు.

గీ. మేను లావును బొట్టియు మెరుపువన్నె
గట్టివై మిట్టలై యెసఁగు కుచములును
గలుగు చెలిఁ శక్యమవదు కరంగఁజేయ
నింతటంతట నిశ్చయ మిది తలఁప.

సీ. వయసంబు నడచి తా బడలిన కోమలి
నాట్య మాడినయట్టి నలినగంధి
యభినవజ్వరముల నలసిన పువ్బోడి
యూర్ధ్వల్లుగర్భిణి యైన నాతి
ప్రసవమై నెలనాళ్ల నిసువుల జలజాక్షి
బహుమాసముల నెడ బాసిన చెలి
యారయ ఋతుస్నాన మాచరించిన లేమ
మద్యంబు ద్రావిన మంజువాణి

త్రోల్ల నవసంగమముఁ జేయు తోయజాక్షి
యొక్క-వాసర మునవాస మున్న తరుణి
యరయ నభ్యంజనము జేసినట్టి కాంత
కరఁగు నతివేగముగ సంబు నందుఁదాఁకు.

గీ. ఇఁక ప్రమోదవిధంబులు నేర్పరింతు
నెట్టులన నాల్గువిధములై నెసఁగునవియు
దంపతుల కితరేతరత్వ ప్రయుక్త
మైన యనురాగమే ప్రీతి యనఁగఁ దనరు.

వ. అదియు నైసర్గికప్రీతియు వైషయికప్రీతియు
నామంబులం జెలంగును. తల్లక్షణంబు లెట్టివనిన.—

గీ. దంపతుల కొకరొకరికిఁ దానె పొడమి
పిన్ననాఁటనె యుండియు వృద్ధిఁ జెంది
యభ్యసింప రాకనె యుదయ మైన
ప్రీతి నైసర్గిక మటంచు ఖ్యాతి యయ్యె.

గీ. పువ్వులు సొమ్ములు గంధంబు భోజనము
మొదలుగా గలవస్తువు లొసఁగఁగలు
ప్రీతి దా వైషయికియని పేరువడియె
నమ యనెడి ప్రీతి యివిరెండు సనుమునైన.

గీ. ఆటపాటల మెచ్చుట వేఁటలందు
దేవతోత్సవములయందు భావ మెత్తిఁగి

లాలనము సేయఁదగుఁ బ్రీతిలక్షణజ్ఞు
లరసి యభ్యాసికియటండ్రు సరసమతిని.

వ. ఇక విరక్తిలక్షణమును జెప్పెదను.

కం. కనుఁగొనదు ప్రక్కె నుత్తర
మును నీయదు దూరమైన మోదము నందున్
మనసిజకేళిని నొచ్చును
దనరక శయ్యాపయినుఱక తా నిదురించున్.

వ. ఈవిరక్తికి హేతువు లెఱింగించెద:

సీ. అతిలోభమున భోగ మనుభవింపక యున్న
నేరములెన్సిన శూరుఁడైన
మఱియొక్క మగువపై మమత మిక్కిలియైనఁ
గస్సన నేవేళఁ గమముచున్న
తనకు సమ్మతముగాఁ దనియఁ గూడకయున్న
ముట్టుమానిన జాల ముసలియైన
గలియుచో మిక్కిలి కఠినంబు సేసిన
నిందలు మోపిన బంధుఁడైన
నాదరింపకయుండిన నత్త మామ
గారితోఁ గూడి మనసీక కఠినుఁడైనఁ
బాయఁగూడను దొడుగను ముదువఁ గుదువ
దొరకదని విరక్తిఁ దాఁ దోఁచునండ్రు.

సీ. పొరుగింటికి దరుచు పోవనిచ్చినయేని
దడవు పుట్టినయింటఁ దడసెనేని
చెడుగాడువారితోఁ జేరఁగనిచ్చిన బహు
దినములు పతి నెడబాసి యున్న
నీసున మాట్లాడ కయుండున్నఁ బలుమారు
పరపురుషులతోడ బలుకుచున్న
నెందుకుఁ గొఱగాక హీనుఁడై వికృతియై
ముసలితనమ్మునఁ బురుషుఁ డున్న
తానె యింటికిఁ బెద్దయై తనకు నొకరు
బుద్ధిసెప్పెడి వారలు పొసఁగకున్నఁ
బుట్టి నిలుభాగ్యమునునుంట బురుషు డెంత
పేదయై యున్నఁ జెలి నయ మేదిచెడదె.

కం. తొలుదొల్తఁ గలయు నప్పుడు
తెలువుఁడు వేగంబె కరఁగు చెలువకు రెండో
కలయికయందునఁ గరఁగును
తెలువమ్మగ మనసు శాస్త్రసిద్ధము గాఁగన్.

కం. చెలికిఁ ద్విగుణితభోజన
మలబుద్ధి చతుర్గుణంబు నగు షడ్గుణమై
తెలయఁగ సాహసముకి చం
చలకామం బష్టగుణము నరుకన్న భువిన్.

వ. ఇఁక దేశధర్మంబు లెఱింగించెద:

కం. చిత్రాలంకారములు వి
చిత్రాచారంబు మదనవిద్యారతియుం
జిత్రగతిఁ జెందిన ఖరద
స్త్రీజనములు గొనరు సుస్వస్త్రీమాంగన దాఁ.

సీ. బాహ్యసంభోగమునఁ బ్రీతిఁ బడయుఁ దడవు
సాహసించిన మోహంబు ఖరనఖాది
తాడనంబుల హర్షించు నయగలయది
యరయ నాభీర దేశపద్మాయతాక్షి.

గీ. చాల నాలింగనమ్ముల సంతసించు
నవ్యసుకుమారతనువు సౌందర్యవతియు
నై రదక్షతకరఘాత మంతఁ గోరుఁగు
మేటిరతివేళ నటియించు లాటకాంత

గీ. చాల మృదుదేహమును సురతాచారనిరతి
గల్గియు మనోరమాంగులై ఘనతరముగ
నార్తిఁ జెందియుఁ గ్రీడింతు రతివిధావి
హీన లాంధ్ర కర్ణాట దేశసుముఖులు.

సీ. మరునిగృహమున నేవేళ దడదడగల్గి
తడవున గరంగును బ్రచండదంతఘాత

ముల నహించిరతమ్మున సుఖము జెందుఁ
జతుర కోసలదేశీయసతి తలంప.

* * *

ఎ. ఆడుమళయాళంపు స్త్రీలకును నిదియే లక్షణము.

గీ. విరునగవు చక్కఁదనము సంక్షేప వచన
రచనచపలత్వము నునైన పెర జకలీల
నేర్పు గాఢానురాగంబు నిచ్చలాగను
గల్గువారు మహారాష్ట్ర కాంతలరయ.

గీ. పువులవంటిమేను వివిధముగా శృంగార
చేష్టల ప్రియునుమరునఁ జిత్తజన్ము
కేళిగొంచె మాన చాల శౌహ్యారతంబు
గలుగుచెలులు వంగ గౌడ భవను.

గీ. ప్రేమ మిక్కిలి గలయది విగతలజ్జ
యుపరిరతిగోరు నెలవంక లందఁగోరు
మదనువేఁడిమి నేవేళ నుగ్రముగను
దలఁప నౌసంగ గాఢ్యంపు జనపదమున.

కం. అనురాగము సొగసును గల
దనయము ప్రియభాషలాడు నతిస్పృహ దేహం
బెనయునెడ గరఁగు వేగమె
వనితామణి కామరూప వర దేశజరా.

కం. తనదోషము దాచును పర
జనదోషము సంగ్రహించు సంతతము మదిన్
తనువతిదృఢమై తగునది
వనజోద్భవలతాంగి వర్ణింపఁదగున్.

గీ. నేర్పుగలయది శుభవేషనియతి గలది
భోగములఁ బ్రీతి గలయది పొందునపుడు
నులువునగఁరంగు జక్కని చూడ్కిగలది
ధనము లార్జించు గుజరాతితరుణిదలఁప.

గీ. బహువిధములైన స్త్రీభోగములు ల్పరగ రతిని
చతురయై కూడుఁ గడుసంతసంబు నొంది
ప్రియునకుత్సాహము నటించఁ బ్రియము గలది
మతి రహించనె సాగరానూపకాంత.

గీ. సతత సంభోగచతుర లజ్జాసమేత
మది నలంకారములఁ గోరు మంచిరూపు
గోరును బ్రచండవేగంబు గుణముఁగలది
చాలులమేటి త్రిలింగదేశీయకాంత.

ఆ. మొత్తనైన మేను మిగుల సాహసమును
గొంచమైన రతియు మంచిపలుకు
కలుగునంద్రు వెఱపు గలుగదు పశుతుల్య
బరవసతులు లజ్జ యెఱుఁగరంద్రు.

వ. మలయ సౌవీరదేశ కాంతలకును నిదియ లక్షణము.

గీ. దుష్టమతులు మిగులధూర్తలు కోపనల్
చండసురతవాంఛ జరుగువారు
నఖము లుంచఁగఁ గలు నటియించు కొనరు కాం
భోజపాండ్యదేశ రాజముఖులు.

గీ. మిగుల కొంచెము సురతంబు మేను వెగటు
చుంబనాలింగనమ్ముల పోలలేరు
వలచినప్పుడె కామించి వత్తు రింతె
తెలియఁ గాశ్మీర గాంధార దేశసతులు.

వ. పర్వతప్రాంతముల నుండువారికి నిదియ లక్షణము. ఇంక జంద్రకళాలక్షణం బెఱింగించెద. ఈ చంద్రకళా స్వరూపంబు నందికేశ్వర శ్వేతకేతు పాంచాల కుదంతక చారాయణ శరసువర్ణనాభ ఘోటకముఖ గోనర్దగోణికాపుత్ర కూచిమార వాత్స్యాయన నౌద్దాలిక బాభ్రవ్య ప్రభృతులు తేటపడ నెఱింగించిరి. వారిమతంబులు సంగ్రహంబున వచియించి వర్ణించెదను. అందు నందికేశ్వరమతము ననుసరించి సర్వస్త్రీ సాధారణమైన చంద్రకళ వివరించెద.

సీ. శుక్లపక్షమునందు సుదతుల కెల్లను
కుడిపార్శ్వమునసుండి కొమరుమిగులు

కామకళానిధి

కృష్ణపక్షంబున నెడమపార్శ్వంబున
వసియించి కాలుకుండి నడుపదిగను
దర్శ్యానుం బెత్తెరిగింతుc దగ శుద్ధపాడ్యమి
నాcడు బొట్టనవ్రేలినుండును నుండు
విదియనాc పాదకాలc గదిసి వర్తించును
దదియను మడమల నొదిగియుండు

చవితి మోకాళ్ల లోపలc దగిలియుండు
పంచమిని వంటి యందుండు పంచమితిని
నాభియందుండు నాషష్ఠినాcడు దలcప
సప్తమిని నాడు హృదయదేశమ్మునందు.

సీ. అష్టమిన్ స్తనమందు నట ... ంబున
నాcడు నవమిని కంఠంబునందు కలదు
దశమిని......
జిహ్వ నేకాదశినినసించు
మొనసి ద్వాదశినాడు మోవిపై నివసించుc
గంటల్ త్రయోదశి నంటియుండు
నుదుటc జతుర్దశిc గదిసి వసించును
శిరమునc బౌర్ణమాసిని వసించు
కృష్ణపక్షాన నీగతిసీమంత
మాదియగునc బ్రతిపదాదిగాను

కామకళాతిథులు

కృష్ణపక్షము
శుక్లపక్షము
1 మస్తకము
15
2 నేత్రము
14
3 కపోలము
కంఠము 13
ఓష్ఠము 12
5 కంఠము
11
6 కక్షములు
10
7 కుచములు
9
8 హృదయము
8
9 నాభి
7
10 కటి
నడుము 6
11 యోని
ఇంద్రియ 5
12 జంఘ
4
13 మోకాలు
3
14 మడిమలు
2
30 పాదాంగుష్ఠము
1
స్త్రీశరీరము | పురుషశరీరము

మన్మథకళాస్థానములు

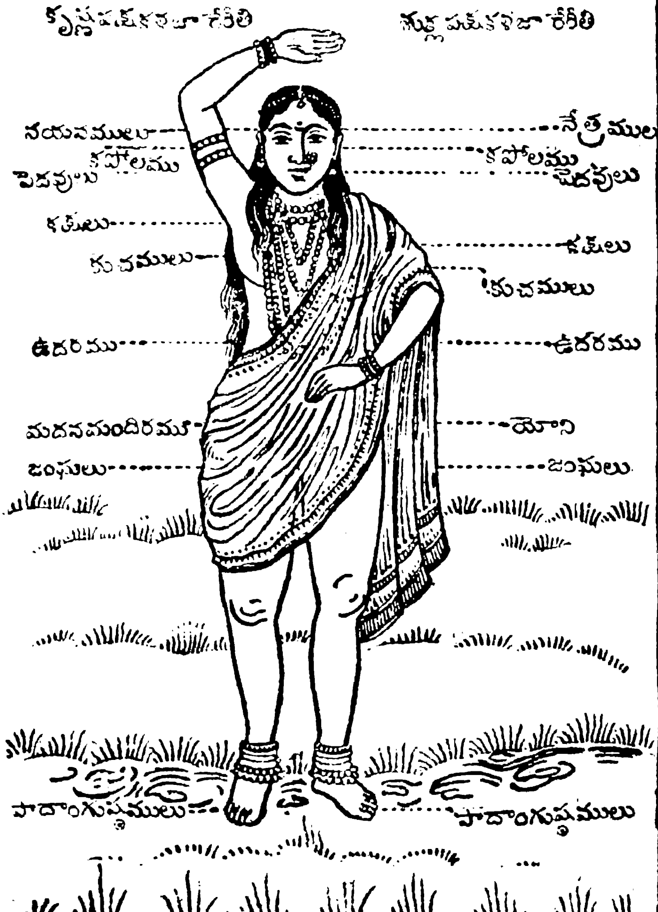

గ్రసమముగాఁగఁ జంద్రకళ యవరోహించు
నెడమపార్శ్వమునందు నింతులకును.

సీ. ముంగుకు ద్రువ్విన మొనసి ఫాలమ్మున
జనియించు నింక లోచనములందు
జూపనంబునఁగల్గు బింబాధరము మొన
పంట నొక్కినఁ గళ ప్రస్ఫురించుఁ
జెక్కు-కు ద్రిడ జెవ్వుంగ్రింపటను నో
స్తన్యలమ్ములను మోపినియున
పాలింద్లు గట్టిగాఁ బట్టినపుమ్మున
బిడికిటఁ దాటించ వృద్ధిఁజెందు
నభిచెయిని నాభిన్ని నుంచి చూప్పలింపఁ
గరిశర క్రీడ నునుగరిగాంచినము నముఁ
జేయు నునయించు శశికళ చిబుకమందొక్కు
కని కళ్లోద్రేకముల క్రమం బెఱయవలయు.

గీ. పడతిజాను గుల్ఫ పాదంబులను నంఘ్రి
యంగుళములఁ గూర్చి నమనముగను
కడకఁ నొత్తగాను గ్రసమున జనియించు
చంద్రకళనునోజ శాస్త్రరీతి.

సీ. ఏకార మైకార ఘూకారఘూకార
ములును కారము బిందువులును గూడి

యరవిందమాదియౌ నస్త్రపంచకమున
కాధారమంత్రంబు లగుచునుండు
నీయస్త్రముల నరుడీక్షణంబుల వెంట
గూర్చి యగ్నిప్రభ జేర్చి మదిని
ధ్యానంబుగావించి తగ బ్రయోగించి యా
వలశశిక నంటవలయు నంద్రు

వరుస నీయస్త్రములనేయ వనితయొడల
స్థానము లెఱుంగవలయు నిశ్చయము హృదయ
కుచనయనగుహ్య కక్షముల్ గొమరుగాగ

. . . .

వ. ఆ సిద్ధమంత్రంబు దనకన్నులను, వింటియందును, గూర్చి యగ్నికణాకారముగ బ్రయోగించ వలయు. 'ఐం'అను మంత్రము నల్లే కుచములను, 'అం' అను దాని గన్నులను, 'ఇం' అనుదానిని శిరమునను, 'ఉం' అనుదానిని మదనమందిర మునను బ్రయోగించి యగ్నికణములవలె నాస్థానములయందు నాటినయట్లు భావనజేసి చంద్రకళను స్థానమెఱిగి పట్టవలయును. ఈ మంత్రము లైదును అక్షర లక్షంబు జపంబుసేసి తద్దశాం శంబు క్షీరంబులనర్ఘ్యంబును, తద్దశాంశంబు ఘృతంబున హో మంబును, తద్దశాంశంబు బ్రాహ్మణభోజనంబును జేయ మంత్రం బులు వశంబులు. ఆమంత్రంబులం దొకటి యభిమంత్రించి తృ

స్థానములతోఁ దత్తిథులఁ దత్తత్స్థానంబుననే చాలుఁ గ్యాత యంబగు. ఇది శ్రీనాధకవి మొదలైనవారి కనుభూతంబు. ఇంక గోణికాపుత్రమతంబు నెఱింగించెదను.

కం. శిరమును ఫాలము దక్షిణ
కరమును జనుగవయుఁ దొడలు ఘననాభియు నా
సురుచిలు సురుజఘనముఁ గటి
మురుపృగ్గల్లు విపులకక్షములు జఘనంబుల్..

గీ. చంద్రకళనుండి యుదయించు స్థానము లివి
ఇచట శీర్షంబు మొదలుగాఁ గృష్ణపక్ష
మునను పాడ్యమి మొదలుగా దినదినంబు
గడఁగియవరోహ మొనరించుఁ గ్రమముగాఁగ.

గీ. శుక్లపక్షమందు సారిదిగాఁ బాడ్యమి
యాదిగాఁగ జఘన మాదిసేసి
మరుఁడు మీఁది కెగయు మంత్రకంబుల నాలు
బింబుయుతము లగుచుఁ బెంపుఁ జెందు.

గీ. అగ్నికణములట్ల ధ్యానంబు గావించి
యంగసంఖ్యమైన యక్షరంబు
మునువు జెప్పినట్లు కనుల నావేశించి
యువలఁ గళలనంట నమరునంద్రు.

వ. ఇంక వాత్స్యాయనమతం బెఱింగించెద :

సీ. పద్మినీజాతికిఁ బాడ్యమి విదియయుఁ
జవితి పంచమియును సౌఖ్యదములు
చిత్తినియగు స్త్రీజనమునకి షష్ఠి యష్టమి
దశమి ద్వాదశియును ద్రావకములు
శంఖిని తదియయు సప్తమేకాదశి
యల చతుర్దశి దినములు ద్రవించు
నవమి త్రయోదశి నాఁడమావాస్యనుఁ
బున్నమహస్తినిఁ బొందుదినము
వీరి కొక్కొక్క దినమున వేఱు వేఱు
స్థానములు పల్కఁబడునవి సంగ్రహించి
చంద్రకళ లుబ్బు జాతుల సంగతిగనఁ
దేటగాఁ బల్కరించెదఁ దెలిసికొనుడు.

మం. బిగిగాఁ గంఠముఁ గౌఁగిలించికొని
నాభి ప్రక్కలఁ జెక్కులన్
సొగసై యుండు నితంబభాగమున
నంచు ల్మ్రోవ గోళ్లుంచి నె
మ్మొగమాఘ్రాణము సేసి మోవి గొని
యామోదించి సత్కారముల్
దగఁ జుంబించుచు వాలముల్ ప్రకటపదిన్
దా బద్మినిన్ దేల్చుతన్.

చ. విదియను పద్మినీసఖికి
వేసను మోహినీచంద్రకళం జ్రికే
గుదిగొన నొక్కి కొక్కెరలను
కోరలు మీర జఘనము బునంగొనన్
బదముల గబ్బిచన్నులను
బక్కెర మేకొని నఖంబులుంచి కా
గదిసిన మోదమందదె
సుఖప్రద మోహిత మానసాబ్జయై

శా. నిండారం బిగకౌఁగిలించు పదముల్
నెమ్మం బిగంబట్టి మే
నిండన్ జుమ్మనుచుం గనుంగొనవగా
నిండన్ వాడల్ గోరులన్
దండి న్నొక్కి కదంబులన్ బెదపి
మీఁదన్ బెట్టి గిల్లంత్రేలన్
మొండై యుండఁగ బట్టి సేన్ గరములం
బేర్మిన్ వాడి రాల్లదే.

చ. మోవిరసంబు గ్రోలి కుచముల్
గదుగట్టిగబట్టి చన్నొనన్
వావిరి ముందుఁబెట్టుకొని
వై పమరన్ గుడిచేతముంగురుల్

దూవుచు గడ్డపూని

మదిమెచ్చుగ విహ్వలభావమందు . . .

భావజుకేళిఁ గూడఁదగు

పంచమినాఁడు కళల్ రహించఁగన్.

వ. ఇంకఁ జిత్రినీజాతికిఁ జంద్రకళల్ దెచ్చుమార్గము.

ఉ. అధరమాని కంఠ మాలింగనముఁ జేసి

పిరుఁదులందు గోరు లెలుఁగనుంచి

షష్ఠినాఁడు మిగుల సరసుఁడై చిత్రిని

సతికిఁ గరఁచవలయుఁ జతురమతిని.

చ. కరమొకచేత . . . .

జేరిచి యూపగా

ధరముల ముట్టి మోవిపయి

దంతము లుంచి నఖాళినాభి పు

ష్కరమున వ్రాసి మేన పుల

కల్ జనియింపఁగ మారునింటిలోఁ

గరకర లీలఁగూర్పఁ గళ

చిల్కెడి యష్టమినాఁడు చిత్రినిన్.

మ. స్తనమధ్యంముల నూరుకాండముల బృ

ష్ఠంబందుఁ గర్ణంబులన్

వనజాతాస్త్రి గృహంబునన్ బిఱుఁదులన్
నానావాఖ్య హస్తంబులన్
గోనబుంజిన్నెలు గల్గినట్టి కొన గో
రుల్ కందువల్ నొక్కి పెం?
ఫునఘాలమ్మున ముద్దుగొన్న దశమిన్
బొందున్ గళల్ చిత్తినిన్.

చ. కదుబిగియారఁగౌఁగిటను బ్రమ్మరదమ్ముల మోవి నొక్కుచుం
పడరఁగపోలమంబనముఁ గైకొని కర్ణములం బిఱుందులన్
వెడవెడ గోరులుంచి తనివిన్ గను తమ్ములుమూసి నీవియుం
బొడముఁగురుల్ స్పృశించు సుఖముల్ గనుజ త్రినిద్వాశిన్ దగన్.

వ. శంఖినికిఁ జంద్రకళ గలైదుమార్గము.

చ. చెలి తనుఁగాఁగలించి వికసింపనునం బధరంబునొక్కఁగాఁ
దెలుపుఁడు గా సుమూలముల జిన్నెలు గాగొన గోళ్లు దువ్వుచున్
బలితపు గబ్బిచన్నుగవ పై నెలవంకల గుంపు లుంచుచున్
గలయద్రవించు శంఖిని సుఖంబొనరన్ దరియన్ ద్రవంబుగన్.

ఆ. కంఠహృదయ కర్ణగండభాగంబుల
గడిఁదిగోరులుంచి కౌఁగిలించి
మరునివిల్లు నివిరి సరసుఁడై సప్తమి
నాఁడు శంఖినిం జెనంగవలయు.

గీ. నఖములుంచి చనను నధరమ్ము చుట్టును
కౌఁగిలించి మోవి కఱచి నొక్కి
తనవశంబు సేయుఁ దగును నేకాదశి
నాఁడు కామశాస్త్ర నయవిధిజ్ఞుఁడు.

వ. ఇఁక హస్తినికిఁ జంద్రకళ దెచ్చెడిమార్గము.

ఉ. మదనుని యింటికిచ్చ్వరత మార్గము జేడిదఁజూపి పైనిం
పొదవగ నాభిమూలమున నొక్కఁగఁ గిలిగింత వెట్టుచున్
ముదమున మోవియాని గొనమున్ను నుగోరుల బ్రక్కలంటుచున్
మదవతిహస్తినిన్ నవమినాఁడుగరంచగ వచ్చు నేర్పునన్.

క. చనుగవ ముద్దిడి చంకల
నునుగోరుల నుంచి మెల్ల నొక్కి నూఱుగృహాం
[illegible]
ము... చతుర్దశినిఁ దిరో మదమునఁ జెందున్.

శా. నానాలింగనచుంబనంబులన. విన్యాసంబునంజూపి పెం
పూనన్ గదుకుచోగు దేశముల సత్యాగంబుగా గీరుచున్
. . . . నర్థచంద్రకర సన్మానంబులన్ సల్పుచున్
పూర్ణాహస్తిని దర్శపూర్ణిమల సంపూర్ణార్ద్రితం జెందెడిన్.

క. తనపై ననురాగముగల
వనితకునివి పనికివచ్చు వట్టిచెలులకీ

యనువులు కోరఁగానుచును
ముని వాత్స్యాయనుండు దెలిపె మొదలఁ గృతులన్.

గీ. హరియు శ్రీనాథుఁడాదిగా సరసకృతుల
నెట్టి దుష్కరరతినైన స్పష్టనైనఁ
గూడి ద్రవియింపఁ జేయఁగాఁ గొన్నిరీతు
లనుభవమున గల్గి పల్కి రెట్టులనిన.

గీ. మదనమందిరమున మృదువయి తొసర
నేసవలెనె యుండు నేరాకి
నైనమ్రేళ్ళ ముసుఁగు నట్లున స్తనము
కానురువలెనె యుండు నిది మకొకటి.

గీ. ముద్రపడిన రీతి ముట్టిన పృథువయి
సంధుతో నొకటి సంతతియు నొకటి పలుప
రావు నొక్క రీతి నసిగంపు బిగువుగా
నుండు పిటితావు లోన నున్నటి.

క. చంద్రసంగ్రహ ద్వారమున
నెమరుగ బొడపుగ సురంధ్ర ముసరు నా
పృథువయి చెలఁగును . . దయి
మొదవిం మొదలింగ శ్లిష్టము నదియునన్

గీ. అర్ధచంద్ర నాడియుంచును నా
నిదియె పద్మపత్ర మృదువుదంవ

కామకళాని:

దాని కూర్ధ్వప్రసారమునఁ దగు సువ్వ పువులీల
ముకుళితై గ్రిందినుండు సుషుమ్నగతి.

గీ. మన్మథ ఘర్షణ నోర్వక సుడిపడెంబు
లింగ్యస్థి తెలుపునునాళ్లను బుడిసెలుపు
మదనసదనబ్రహ్మ ఘట్టభాగంబున
ఘుటికను మోటిగుంచు గడుగు గాంగ.

శీ. అదియు సంకుచించు యుట్టనెత్తిడనైన
యుండు నంతు శుక్ల మొనసగచిన
గర్భసంచు నిలుచు నాకాశ బని
మదన దోలయమను పేరుచిరి.

గీ. దాని చుట్టును గ్రమిపటి దగవసించు
నవియు గండూరిఁగల్పించు న పలకును
దాని క్రిందను బిగువుగా దక్షయుగళ్ళి
యాంవునాలుకగతిఁగడు నడఁగుసంభ్రమ.

గీ. దానిపై లింగ మొసఁగిన యోని ప్రణము
లూనజనియించు నథమమహా స్థాన మదియ
గాన నీనాళ్లుతావుల మాన మెఱిగి
యంగుళుల బాహ్యరతి సేయ నమరుసుఖము.

కం. కరికర . . . .

బరయఁగఁగామాంకుశంబు నర్ధేందువనన్
ధర నంగుళివిన్యాసము
లెఱిఁగి తెలిర్పగను సేయు నెసఁగున్ గృతులన్.

సీ. అంగుష్ఠము కనిష్ఠ యపి రెండుగాకను
మూఁడు వ్రేళ్లును గొంత ముడిచిపట్టి
నఱిమి వ్రేల్సాచిన నయమునగు కరికరా
కారహస్తమ్మది కాముకులకు
పరమసాధనముగుఁ దరుణులఁ గలయుచో
దీన నేమానినిద్రావణ చేఁగు
నటుగాన మధ్యమం బంగుళిద్వయముతో
మదనమందిరమునఁ గొదలఁ జేయు

వృద్ధయైనను ద్రవించి వేడ్కఁ జెందు
ననుచుఁ గొక్కోక కవి మొదలగువారు
బాహ్యసురతాంగముగ ముందు వక్కాణిరి
సర్వసమ్మతముగఁ గాను శాస్త్రమందు.

వ. ఫణిభోగమునకు లక్షణం బెట్టిదనిన:

గీ. పాముపడగరీతిఁ బంచాంగుళులఁ గూర్చి
కదియఁ జేసి మదన సదనమందు

నడుగుముట్టనుంచ నదిఫణిభోగంబు
నాఁగ వెలయు దర్పకాగమమున.

వ. ఈహస్తంబు హస్తినీజాతివారి కమరియుండు మఱియును.

క. తర్జనీమాత్ర ముంగజాగారసీమ
ఘుటికస్థ నుంచ ద్రవియించుఁ గామము మిగుల
నదియ కామాంకుశంబని యఖిలకామ
శాస్త్రవేత్తలు తెల్పిరి సమ్మతముగ.

వ. ఈహస్తంబు హరిణీజాతితరుణీమణుల కొనరియుండును.

కం. అంగుష్ఠము తర్జనియును
సంగతిగా నర్ధచంద్ర సరవి నిల్పుచో
నంగుళు లర్ధేందు దగన్
రంగుగ సంగవలనెల్లఁ ద్రవియింపఁ దగున్.

వ. ఈయర్ధేందుహస్తంబుఁ బడబాజాతినాతులకుఁ దగియుండు. దీనిమార్గంబు నంగుష్ఠంబు చంద్రనాడియందుంచి తర్జనికామాందోళిక లందు నిల్పి చలింపఁజేయ సురతజలంబు బహుళంబుగాఁ గల్గి కళోదయంబగు మరియును.

కం. రాధానందన వివరణ
రాధానందనపరాక్ర మస్మరణనిభా

రాధానందన సంభృత
రాధానందనరపాల రాజప్రణుతా.

పృథ్వీ. దశాళకురుకొంకణ ద్రవిడలాట భోటాంగవం
వహూణశకగౌళ టంకణ కళింగరాట్కన్యకా
ముహుర్ధృత కళాచికాముఖరవీటి కాపేటికా
మహాసిముఖసర్వత . . . తభూమి భృల్లాంఛనా!

గద్య. ఇతి శ్రీ గురుచరణారవింద మిళిందాయమాన మానస
నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ సూరమాంబా
కుమార సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య లక్షణ
సార్వభౌమ శివరామనామ ప్రణీతంబైన
కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబున
ద్వితీయాశ్వాసము.

కామకళానిధి

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీశరభ మహాదేవకృ
పాశాలికటాక్షలబ్ధ భాగ్యోదయయా
కాశీనేతుధరానం
వేశితదానప్రసంగ ధృతసప్తాంగా.

వ. అవధరింపుము భద్రపాంచాలాది భేదంబులైన పురుషులు క్రమంబున శశ వృష తురంగ భేదంబులఁ బ్రసిద్ధులగుదురు; తత్క్రమంబెట్టిదనిన:

సీ. కోమలములుస్నిగ్ధ కుంతలములుఁగొప్ప
కన్నులు గుండ్రైన చిన్ననోరు
చిన్నకోనవయవ శ్రేణులు కడురమ్య
ములు వర్తులములైన ముఖముదంత
పంక్తులుచేతులు పాదములోత్రెకాళ్లు
గజ్జలుఁనూరువుల్ కంఠతలము
కడుచిన్నవై యుండు నున్ననై చెలువమై
యున్నమే న్వీతరో మోత్కరమయి

అరయ స్వల్పతరంబును నలఘువాస
నాభరితమైన దనవారి నయనముఁ జెందు
పసిడిచాయ షడంగుళ పరిమితమగు
లింగ మమరగ శశజాతి రేఖఁ బూను.

సీ. హితవాదిశిరమును నతిదృఢ భుజములు
విస్తారమౌ ఱొమ్ము వెట్టప్రకృతి
గాఁ జేటపీఁపు చందమున నుండెడి బొజ్జ
వెడఁదలై యెరజీర్లు వెలయుకోసలు
గలకన్నుఁగవహస్త తలముదరము లంఘ్రి
తలములు నెఱ్ఱనై తనరుమేను
బలిసి సత్వముఁగల్గి చెలువొందు దురుక్రూర
హృదయులు కఠినులు హీనమతులు
త్యాగరతులు భోగ తత్పరుల్ చంచలుల్
దారువేషు లధికసౌఖ్యకాము
లైనవాంగుళప్రమాణ కామాంకుశు
లరయ వృషభజాతినరులు తలఁప.

సీ. నిడుదలైదళముగా నెఱ్ఱికురు ల్చంచల
లోచనములు గడు లోఁతునాభి
కంధర దంతము ల్కర్ణముల్నాసిక
నోరునుబాహువుల్ నుదురు కడుపు

ప్రేళ్లును బాదముల్ వీనులు దీర్ఘముల్
గానుండు వాం రతి పీనవక్షు
లంగనాలోలుమహాశను ల్లోభులు
కృశదేహులతిదీర్ఘదశనవసను
లతుల నవనీతశీతల హారివీర్యు
లధికగంభీరభాషణుల్ పృథులమూర్తు
లగుచు సుమరగపురుషులు ఖ్యాతిగనిరి
ద్వాదశాంగుళ లింగప్రమాణులగుచు.

వ. ఇంక రతిభేదంబు వివరించెద నదియును సమరతంబును. నుచ్చరతంబును, నీచరతంబును నత్యుచ్చరతంబును నతినీచరతంబును నొక్కొక్కటియు నిట్లు గూడ నవవిధంబులు.

క. హరిణీశశ జాతులకున్
దురగివృష జాతులకును దొరసినమొదలన్
కరిణీహయ జాతులకును
ధర యోగము సమరతంబు త్రైవిధ్యముకున్.

సీ. ఈమూడువిధముల నెసగును సమరతి
నీగతి భేదంబు లేర్పరింతు
హరిణీమహిషులకు నటవృష నరునకు
.... విదితంబుగా రతి వెలసినేని

నీచరతంబగు నివి రెండు నియతిని
నత్యుచ్చరత ముశ్వ హారిణులకును
నెగడు కరిణీశశులకతి నీచరతము లెల్ల
నికృష్టములెటుల నమరునింట
ఋతుక్రమున బుట్టుమిగణంబు,
అదియు నుత్తమమధ్యమా రూఢబలములై
గండూతిఁగల్గించుఁ గ్రమముగాను

గానలింగంబు కొంచెమై కదిసెనేని
యల్లకండూతి యణఁగక యధికమగును
కావునను నీచరతమున గలుగదు సుఖ
మంగనలకెల్ల నిదనిశ్చయము తెలంప.

క. అతివల వరాంగమధ్యా
బతిమృదువయి యుండుఁగాన నతిపృథు లింగ
కృతికార్త్వక నొప్పియగున్
మితమైన రతంబుసౌఖ్య మేదుర మవనిన్.

మ. సమమైతారమునై దృఢంబునయి శశ్వన్మోహదంబైన లిం
గమునన్ రక్తభవక్రిమివ్రజములన్ నాశమ్మునుం జెంద మూ
లమునన్ బ్రామియణంగి కామజల జాలప్రాప్తి హర్షించి సం
గమసంజాత విలీనతాప్తినతి వేడ్కలాంచదే సిద్ధంబుగన్.

వ. వీనిలోఁ జిరపాతంబు మధ్యమపాతంబు, శీఘ్రపాతంబున నరేతఃపాతంబులు మూఁడువిధంబులు. చండవేగంబు, మధ్యమవేగంబు, మందవేగంబు నన నుద్వేగంబులు ముత్తెఱఁగులు. చిరక్రియయు, మధ్యమక్రియయును, లఘుక్రియయు నని యాక్రియలును త్రివిధంబులు; నివి యొకటొకటికూడ సప్తవింశతిభేదంబు లయ్యెను.

గీ. చండవేగమైనఁ జాలఁగా ద్రవియించు
మిగులనొడలు విరుచుతగుల మనెక
ముగజనించు మంద మగువేగమున విప
రీతమిదియు శాస్త్రరీతి తలప.

క. మధ్యమ వేగంబునఁ గా
మధ్యమముగఁ గామమోహ మహిమలు గలుగున్
బుద్ధ్యాప్తి నెఱిఁగిసురతం
బభ్యాసింపంగ వలయు నతి మోదమునన్.

వ. కావునఁ బురుషనారీప్రమాణంబు లెఱింగి వాతపైత్య శ్లేష్మ ప్రకృతులును, గంధర్వాది సత్వంబులును జాతులును వభ్యాసకాది భేదంబులును ప్రీతులును దేశధర్మంబులును దేహసామ్యంబులును దత్తజ్జాతులకుఁ దత్తద్దివసంబులును గళలుండు నవసరంబులును నెఱింగి కామాంకుశ కరకరాది గుహ్యోపచా

రంబుల లాలించి నఖక్షతదంతక్షత సీత్కారాది బాహ్యోప
చారంబులఁ దేలించిన మదవతులకు మదనసంబువదలి పదనా
సంగ మృదుతరంబై యుండిన పిమ్మట క్రీడింపదగు. చండాలి
చండవేగంబుల శుక్లపాతంబు వేగంబుగానగు.

సీ. అమరు వృషాంకరూఢము తిలకెందు
లాఖ్యము జఘనమ్ము యుత్థాకంబనఁగ
ఊరూపరూఢంబు క్షీరనీరంబును
వల్లరీవేష్టితా హ్వాయములనఁగ
లాలాటికంబున జోలగానెన్నిన
భేదంబులగునందు వేఱువేఱు
వీని లక్షణములు వివరింతు నెట్లన
బతిపదంబునతని పదమునుంచి
పరుసమతియు నొక్క కురువుపై నయూరు
వుంచి భుజముమీఁద గుంచి భుజము
వదనమొక్క చేతఁ వంచిముద్దిడినఁ వృ
షాంకరూఢనామ మయ్యె జగతి.

గీ. స్త్రీపురుషు లొక్కరొక్కరు సెజ్జమీఁద
వ్యత్యయమ్మగఁ పన్నుండి బాహువులను
నొక్కరొక్కరి జఘనంబు జిక్కఁగాఁగ
లింపఁ దిలతండులాఖ్యమై పెంపుఁజెందు.

గీ. ఘనసీమవిభుఁడు సరసుఁడై కూర్చున్న
మమత యధికమగుట నుగువ యపుడు
వదలకుండవిభుని పరకట బిగియించి
పట్టుసాగి ఘనము ప్రౌఢఁగాంచు.

కం. వరుఁడు పరాకుగ నుండఁగ
తరుణీమణి వెనుకఁ నిలిచి దాగుచుఁ గన్నుల్
కరములను మూయుఁ గుచస్పృశ
పరిరంభము లధికమనఁగ బరఁగెం గృహిణుల్లన్.

కం. సురతానంద సుఖంబున
పరవశయగుఁ తరుణితొడల పైఁగన తొడలన్
పరిరంభణం బొనర్చినఁ
నరయగనూ రూపగూఢ మనఁ జెలువొందున్.

కం. సకలాంగంబులఁ దంపతు
లొకరొక రెడ లేక వదలఁనోపక బిగియన్
నికటముగఁ గౌఁగలించిన
నకలంక క్షీరనీర మనఁజెలువొందున్.

గీ. తీగచుట్టుకొన్న తెఱఁగునఁ విభుమేను
గలయఁ బ్రాకి బిగియఁ గౌఁగలించి
వనిత ముద్దుగొనిన వల్లరీవేష్టితఁ
నంజ్ఞఁజెందు కామ శాస్త్ర సరణి.

గీ. మోము మోమును ఫాలమును ఫాలమును
నేత్రయుగము నేత్రయుగము నోష్ఠ మోష్ఠ
మురమురమ్ముఁ గూర్చి బెనఁగఁగా నొకటి
లాలాటికంబనంగ లక్షితమగు.

వ. నిమితంబును ఘూలితాస్యంబును దిర్యగాఖ్యంబును నుత్తరోష్ఠంబును పీడితంబును సంపుటంబును ననువక్త్రాఖ్యంబును ప్రతిమోదంబును సమోష్ఠంబును నర్ధచుంబనంబును నన చుంబనంబులు పదివిధంబులనం బఱఁగును.

గీ. శిరము కన్నులు మోవియు జెక్కుటద్దములును
గుచయుగళంబును గళము నోరు
చుంబనమునకైనఁ జోటులంచును సర్వ
దేశజనులవలన దెలియంబడును.

గీ. మరియుహీన దేశ మానవు లతికామ
మోహితాత్ములగుటఁ బాహుమూల
నాభిమూలమందు నగరంబులను చుంబ
నములు సేతురంత్ర క్రమముగాఁగ.

గీ. సుదతి యలుక జేసి చుంబించకుండిన
విభుడు పడతినోట బెదవియుంచి
బలిమిశేసి కదియ బట్టిముద్దిడ నది
విహితమనఁగ జగతి నెగడునందు).

గీ. ప్రియుని వదనమందు పెదవియుంచిన బలి
చుంబనంబు సేయు సుదతి తాను
వరుని మోవి గొనక పర్శించియుండిన
స్ఫురితమనెడి పేర బొల్చు నిదియు.

గీ. కన్నుగవ మోసి విభుని వక్త్రంబునందు
పడతి తననాల్కనిడి ముద్దు నిడినయేని
అది నిమీలితాస్య మని కామశాస్త్రజ్ఞ
లనిరి భోగవేళ లందు దెలియ.

గీ. నెలత వెన్క ప్రక్క నిలచి కుచమ్ముల
నొక్క చేత బిగియ నొక్కిపట్టి
యొక్క చేత మోవి యొకటి చుంబించిన
తిర్యగాఖ్యమనుచుం దెలియబడియె.

కం. బలు మోహంబున కామిని
బలు మొనలన్ విభుని మోవి పట్టిన విభుడున్
చలిమీర బెదవిం గ్రైకొని
యలరించిన సుత్తరోష్ఠ మనం దెలుపొందున్.

కం. వెలితన కొనగోరుల వడి
పలుచేలన్ ముడిచిపట్టి . . . .

*　　　*　　　*

*　　　*　　　*

గీ. మార్చిమార్చి పతియు సుగువయు చుబుకంబు
పట్టి మోవిముద్దు పెట్టుకొనిన
మోహమగ్గలముగ బుట్టుగావునను
సువదనమనాను దెలియ బలుకబడియె.

గీ. ఆలసి నిదురబోవు నంగనమేల్కొన
తలచితలచి విభుడు తత్పరతను
కరమునాభిమోవి గన్నులుముద్దిడ
నదిప్రబోధకాఖ్య మనగబరగు.

గీ. మగువ విభునిగూడి మరుతనన్యోన్యంబు
పెదవులందు పెదవు లదిమియుంచి
నాల్కనాల్కగూర్చి నయముగా జుంబించి
నదిసమోష్ఠసంఖ్య నమరియుండు.

గీ. కాంత తనకన్నముందుగా గరచదలచి
బాహుమూలమ్ములను పంచబాణునింట
మోహమతిశయమైయుండ ముద్దుగొనిన
నర్ధచుంబన మనిపల్క నగును గృతుల.

వ. మరియు నింక ప్రాంత ప్రతిబింబ[illegible] సంక్రాంత ప్రభృతి చుంబనంబులు గలవందుకు. అవియు నిందంత ముఖ్యంబు లగుటచే రచియింపబడవు. ఇంక నఖక్షతంబులు. కంఠంబున, కరంబుల, జఘనంబుల, స్తనంబుల, పీఠున, దోర్మూలంబున,

హృదయంబున, పార్శ్వంబుల, గుహ్యంబుల, నితంబమ్ముల, నాభిని, గండంబుల, నౌనర్పవలయు నివియును, ఛురితమండల, అర్ధచంద్ర, మయూరపాద, శశప్లుత, ఉత్పలపత్ర, భేదందుల నారు తెరగులుగా నొప్పియుండు.

క. చెక్కుల గంఠ తలంబున
బ్రక్కన మోవిని నురోజ పాళిఁ గోరుల్
నొక్కక సులువుగ నిల్చిన
నెక్కొను పులకలును మేన నిది ఛురితమ్మగున్.

క. పిరుదుల నూరువులం కం
ధరను గుచంబులును గుహ్య తలమున గోరుల్
సరిగా నొక్కటి నిల్పిన
నరయగ నిది యర్ధచంద్ర మనఁ గాఁ బఱగున్.

గీ. ముఖమునందు కంఠమున నుదరంబున
కుచయుగంబునందు గోరు లెదుకు
గలుగ వరుసగానుఁ గదియింప మండల
కంబనంగనగు నఖక్షతంబు.

గీ. ఒక్కచోటన వ్రేలు తక్కదక్కిన వ్రేళ్ల
గోళ్ల చూచుకమున గూర్చి నిలుప
నది మయూరపాదమని కామశాస్త్రజ్ఞ
లనిరి మోదహేతువనుచు సతము.

గీ. అయిదు వ్రేళ్లగోరు లగ్రముల్ మోపగా
గబ్బిగుబ్బజనుల గదియ జేయ
నదిశశప్లుతాఖ్య నగు నఖక్షతమని
పేరునిడిరి శాస్త్ర సారఘనేత.

క. మరునింట వీపునం గుచ
భరమున రేఖాత్రయంబు భాసిల గోరుల్
సరిగల్వరీతి నిలిపిన
ధరనుత్పలచిత్ర మనంగ దనరు గ్రొత్తులన్.

గీ. ఆలుకవోడమినప్పు డతిమోహభరమున
నోడలుగరగునప్పు డెడయునపుడు
మదము గ్లునపుడు నుత్తినిద్ర వేళ
నొగి నఖక్షతంబు లుంచవలయు.

వ. ఇంక రదక్షతంబులు గూఢకంబులును నుచ్ఛూన కంబును ప్రవాళమణియు బిందుకంబును ఖండాభ్రకంబును గోల చర్చకంబును అనుషడ్విధంబులు, ఈదంతక్షత నఖక్షతంబులను చిత్తస్థలంబులందు నుంచవగు. నయనంబులు దక్కఁ దక్కిన యెడల సీత్కార హింకారపూర్వకంబుగ నుంచిన చంచలాక్షులు ప్రియంబునొందుదురు. నాయికా నాయకులు నుస్నిగ్ధమ్ములును సమానంబులును కుంద ముకుళాకారంబులును శిఖరారోపితంబులు నగు ప్రశస్తదంతంబుల మృదుప్రయోగంబు సేయ

నగును. అవ్విధాధరంబున నతిఖర్వదంతంబులును కరాళదంతంబు లును నైన వధ్య బులు క్లిష్టకరణంబుల నెఱింగించెద.

సీ. అధరంబుపై మొన లంటంగఁ గఱచిన దం
తంబు గూఢ మదా శీనిచ్చు

. . . .

గూర్చినొక్కిన యని గూఢకంబు
ఎడమ చెక్కిలి విరాజిని నుంతపలు గంటి
నొనవనొక్కటన యుచ్చూనకంబు
రదయుగ్మమున మోవి గదియంగ వనూగించు
యుదంబు గానగు గండకంబు
కపోల వకుముల రేఖగీచ
ఖండాభ్రకంబనంగ నచ్చియుండు
బయనను పుడుపీపు పలుగు స్తుగాదంత
సమితియుంచ గోలచర్చితంబు

వ. ఇంక గచాకర్షంబు లెఱింగించెద నవియును భుజంగవల్లికంబును, సముహస్తంబును, దురంగరింగకంబును, గామావతంసంబును, నన నాల్గువిధంబులు. అవియెట్లనిన.

క. నెఱి కురులు చుట్టి కరమున
గళమును మదనార్తుడగుచు గదిసిన యతఁడా
సురతోపయోగియైనసుఖ

కరముగులభుజంగవల్లి కంబనబరగున్.

గీ. రెండుచేతుల నెఱికురుల్ రెమ్మపట్టి
కలియుగాంతుడు సమహాస్తకం బనంగ
నటుల బలుమారువిడుచుచు సలిమిపట్టి
ధారుణి మురంగరంగమై తనరుచుండు

గీ. వర్గ దేశంబున గల కచభారంబునూని
ముద్రితదంపతు లొక్కరొకరు
తనక మోహంబునను సురతాంతమందు
పూజనుజు చేసి గామాంతికంసమంత్రం.

వ. సంతాడితంబును, బతాకంబును, బిందుమాలంబును గుండలంబునన తాడనభేదంబులు. వాని లక్షణంబు చెప్పెదను.

గీ. ఉరమె రతమందు బ్రియునురము ముష్టి
తాడనము సేయ నదియుసంతాడనంబు
విభుమనమునిబుంప నరచేత బ్రియుశిరోజ
సంబది పతాకసంజ్ఞమై యయనుగాంచు

గీ. పికిలించి బొటనవ్రేలుసోక విభు
వీపునను పెట్టపై పనేని
యది బిందుమాలయనికామ తంత్రజ్ఞ
లనిరి సురతవేళలందు దలప.

క. పురుషశిరమునందు బొజ్జనవ్రేలితో
నడిమి వేలుగూర్చి యదిమెనేని
విటుడు సురతమునకు వేగనారంభించుఁ
గానకుండలాఖ్య ఘనతగాంచు.

వ. మఱియు జపేటంబును జబుకఘాతంబును బంచాంగుళంబును మొదలైనవి కొందఱచేత నెన్నబడియె. నవి నీచ నాయికా నాయకంబు లగుట హేయంబులు. హుంకృతంబు స్తనితంబు ఫూత్కారంబు హూత్కృతంబు నను సీత్కారంబు లేనువిధములు ముఖ నాసికా సహితంబుగా నుచ్ఛ్వాసంబొనర్చుట హుంకృతంబు మేఘగర్జనాకారంబున మ్రోయుట స్తనితంబు భుజంగోచ్ఛ్వాసరీతి నొనర్చుట, ఫూత్కృతంబు జలంబుల వర్షధారలట్లు మ్రోయుట హూత్కృతంబు, దంతక్షతాది సమయంబుల రసనాగ్రంబుననూర్చు నది సీత్కృతంబునగు. ఇంక మణితభేదంబు లెఱింగించెద. కోకిలరవంబును శుకరవంబును లావుకరవంబును హంసరవంబును జక్రవాకరవంబును పారావతరవంబును బికరవంబు నన నెన్మిది తెఱఁగులు. కంఠంబున నవ్యక్త మధురంబుగ సురతంబు కొనసాగు లొల్చిన చందంబున లయబంధంబుగా నుచ్చరించిన మణితంబు లనఁనొప్పు. నివియన్నియు బాహ్యోపచారంబులు. ఇంక చతురశీతిబంధంబులకు లక్షణంబు లెఱింగించెద. నెట్టులనిన:

క. తేజఃప్ర . . . . . . తదినరాజా
రాజమహా రాజభీమ రవికులరాజా
రాజద్గుణకవి భోజా
భోజనుతా రమణ నమన పూజితతేజా.

మాలిని. జేతృత్వాత్తాశేష దేవేంద్ర భోగా
ఖ్యాతిస్థాయద్గర్వ దుర్వారవీరా
రాతిస్త్రీ దుర్గాభీర్ణ . . . . భ్రూణహాఖ్యాజాత
శ్రేయాజైత్రయాత్రాపటాహా.

గద్యము. ఇది శ్రీగురుచరణారవింద మిళిందాయమాన
మానస నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ
సూరమాంబా కుమార సంస్కృతాంధ్ర
సాహిత్యలక్షణ సార్వభౌమ శివరామ
నామప్రణీతంబైన కామకళానిధి
యను కామశాస్త్రంబునందు
తృతీయాశ్వాసము.

కామకళానిధి

చతుర్థాశ్వాసము

౧. శ్రీరంజిత గుణహారా
హారామలకీర్తికా విహారాధారా
ధారా దదానసారా
సారహిత వంశదీప జయసింహనృపా.

వ. అవధరింపుము. ఇక బంధభేదంబు లెఱింగించెద. ఆ బంధంబులకు నుత్తానకరణంబులును తిర్యక్కరణంబులును స్థితకరణంబులు నుత్థితకరణంబులును వ్యానకరణంబులును నన నైదువిధములు. నారీరత్నంబు పర్యంకికాతలంబున బన్నుండి నప్పుడు తత్పాదంబులు కరంబులఁ బట్టి పట్టుబంధంబు లుత్తానకరంబులు. పురుషుఁడు ప్రక్కవాటుగనైన ప్రక్కగనైన గుడి ప్రక్కగనైనఁ బవ్వళించియుండ బురుషుం డభిముఖంబుగ బవళించి పట్టునవి తిర్యక్కరణంబులు. అంగనామణి కూర్చున్నప్పుడు పురుషుండు పైకొని పట్టుబంధంబులు స్థితకరణంబులు. మగువ నిలుచున్నప్పుడు స్తంభకుడ్యాదు లాసికగానుంచి పురుషుండు పట్టుబంధంబు లుత్థితకరణములు. కోపులాంగి కరం

ములు పాదంబులు పాన్పుననాని తిర్యగ్జంతువులరీతి వ్రాలిన పురుషుండు వెనుకగ నిలిచి పట్టుబంధంబులు వ్యానకరణంబులు. ఇవియైదును బురుషకృత్యంబులు, ఇక బురుషుండు రతిశ్రాంతుండై బవ్వళించినపుడు దనివినొందక పురుషుని పైకొని లతాంగి పట్టునవి విపరీత కరణంబు లగును.

గీ. గోణికాపుత్ర బాభ్రవ్యకూచిమార
నందికేశ్వర వాత్స్యాయ నాస్మదాదు
లుచ్చరించినబంధంబు లొనర నేర్చి
తేటపడబల్కరించెద దెలిసికొనుడు.

వ. అందు ప్రథమంబున నుత్తానకరణంబున గ్రామ్యంబును నాగరకంబు నుత్ఫుల్లకంబును విజృంభితంబును నింద్రాణికంబును నింద్రకంబును బార్శ్వసంపుటితంబును నురస్ఫుటంబును నర్ధాంగినిపీడితంబును జృంభితంబును ప్రసాధితంబును వేణువిదారితంబును శూలచితంబును గార్కటంబును ప్రేంఖాయితంబును పద్మాసనంబును నర్ధపద్మాసనంబును బరివర్తనంబును నిబిడితంబును సమపాదంబును త్రివిక్రమంబును వ్యోమపదనంబును స్మరచక్రంబును నవిదారితంబును సౌమ్యంబునన ముప్పదినాల్గుభేదంబు లనబడెను.

చ. చిలుకలకొల్కి పాన్పుపయి జెల్వమరన్ బవళించియుండగా
నలువుగ దానియూరువులు నందకుమారుడు పైజజాను నీ

మలవగ నిల్పివల్మరును మారుని కేళిని గూడె గావునన్
తెలియుగ గ్రామ్యబంధమని తెల్పిరిదీని ముదంబుమీరగన్.

మ. యమునాసైకతసీమయందు గడు నొయ్యారంబు గారాధికా
రమణిన్ బూవుల సెజ్జ జేర్చి చెలువా రన్ తత్పరద్వంద్వమున్నం
దముగా గజ్జలజేర్చి యూరువుల దత్కాండోరువుల్వేది మో
దమునం గూడిన నాగరాఖ్యమగు బంధంబంద్రు ధాత్రీజనున్.

మ. కామినికించి దున్నతముగా జఘనం బెగయెత్తి కటి తటా
తులక్రింద బాదములు చేరిచికృష్ణ కటిద్వయం బాగిన్
బ్రేమను జేతులందునిడ బ్రీతివిభుండు కుచంబులాని యు
ద్దామగతిన్ రచించినిది దానగుపుల్లక నామబంధమై.

వ. ఇది బడబాజాతి స్త్రీకయినది, దీనినే యుత్ఫల్లకంబ
నిన్ని యందురు.

మ. . . . .

. . . .

. . . . . సుదతీరత్నము జానువుల్ మదికింపునన్ రతిం జేల్చి
ఇది యింద్రాణిక బంధమంచనిరి గాదే కామశాస్త్రంబునన్.

వ. ఇది హరిణీతురంగుల కయినది.

చ. సతితన బాహుమూలముల సందున గట్టిగ నాత్మజానువుల్
వెతికిల బెట్టి పాన్పుపయి వెల్లకిలన్ బవళించియుండ నా

మితిగమురారిపాదముల మీదనుదత్కటియుగ్మముంచి యు
న్నతకుచయుగ్మమాని రమణన్ రమియించిన నింద్రకంబగున్.

వ. ఇది కరిణీజాతి స్త్రీకిని, శశజాతిపురుషునికి నైనయది.

మ. అలరుంబోడి నిజోరువుల్ పొడవుగా నడ్డమ్ముగా సాచి ని
శ్చలమైయుండగ నెత్తి కాముని లు విస్తారంబుగాగన్ బిరుం
దులదోడ్తో నెమరొద్దుచుండ హరిచేతోరాగముప్పొంగ శే
న్నలరంగా దవిజృంభితాఖ్యమను బంధంబయ్యె జిత్రంబుగన్.

వ. ఇది బడబావృషభులకైనది.

చ. చెలితన రెండుపిక్కలను శ్రీహరి కౌనుబిగించిపట్టి భూ
తలమున జేతులానుకొని తల్పడమీదను జేరియుండగా [చర్చ
గలుగు మెరుంగుగుబ్బలను గోరులనొక్కుచు మోవియాను
బ ::మరుగూడ సంపుటిత బంధమునా గణుతింపగాదగున్.

వ. ఇది హరిణీ శశుల కయినది.

క. చిక్కన్ బిక్కలనాథుని
బక్కలబిగియించి పాన్పుపై బవళించున్
జక్కరవిల్తుని కేళిన్
జక్కగమరిగూడ పార్శ్వసంపుటిత మగున్.

న. ఇది బడబాశశుల కైనది, ఇంక సుదర్శనాభుని
మతంపు బంధబులు సెప్పెదను.

చ. జలజదళాక్షి పాదములు చక్కఁగ రెండునుగూర్చిసాచి పూ
తలినమునన్ బరుండి ప్రమదమ్మునబైకొని యమ్మురారి బో
ర్గిలబడ వంచియుండ మృదురీతిని నూరువులం దదీయ ని
శ్చలనుదనద్వయంబు సరసన్ బిగియించిన బీడితంబగున్.

వ. ఇది శశజాతిస్త్రీకిని తురంగజాతిపురుషునికి నైనది.

మ. అలగుంబోడి నిజోరుకాండములు పై యాత్మోరువుల్ చుట్టి ని
శ్చలతన్ మేన్ బగియూరగాఁటను జేర్చన్ శౌరియున్ మోహము
గ్గలమై గ్రమ్మకమీద వ్రాలిధర మోకాళ్లుంచి మోదమ్మునన్
గళలంబట్టుచు గూడ వేష్టిత సమాఖ్యంబైన బంధంబగున్.

వ. ఇది బడబావృషభులకైనది.

మ. తరుణాలోకశిఖావతంసముఖర ద్వంద్వమ్ము వేనూరువుల్
సరిగా రెండును గూర్చి పట్టుకొని లీలాహాసము ల్మీరగా
విరిసెజ్జన్ బవళించియుండ హరి పృథ్విన్ గొంతు కూర్చుండి
వెన్కన్ రమియించగా నిదియుదా సుద్భుగ్నబంధంబగున్.

వ. ఇది కరిణీవృషభులకైనది.

చ. వనితనిజోరుకాండములు వరుసగ రెండును గూర్చి సా
ఘనిసరసం బొనర్చిన మృదుక్రియ నానుచు నుంబరుండియు
. . . రెండుమూపులు కరాబ్జయుగమ్మునబట్టి భాషణ
మ్మున మురవైరిగూడనిది భూమి న్నుప్పుటబంధమైచనున్.

మ. ఒకపాదాబ్జము నాథుపేరురమునం దున్నించి పైవంచి వే
రొకపాదంబు తదీయహస్తమునను ద్యత్రిక్కయున్నాది బా
లికపూసైజ్జను బండియుండగను బాలిన్ శౌరిపైకొన్న యా
సకసర్ధాంగ నిపీడితాఖ్యమగు బంధంబయ్యె సిద్ధారుణిన్.

వ. ఇది బడబాతురంగజాతము. ఇక గోణికాపుత్ర
మతంబెరింగించెదను.

మ. చెలి తానుద్వయమాఱ భుజాగ్రములచే చక్కం బిగంబట్టియుం
గ్రుఘులమీదంగటి ... కొని ఏక్కో బద్వయిన్ రెండుచే
తలబట్టి మోపిదాసుజమఱ దంతేను ... ల్బాచున్
గలయున్ జృంభిత నా బంధము ... లోకంబునన్.

చ. చెలువపునాభాగమున జేరిచియొక్క పదాంబు జాతమున్
తెలినుమ మీఱ వేరొకపదంబొసాది ... డినట్ నుదం
బలరగ ... చద్వయము నైన భుజంబులనైన బాళ్వెఱ
మలనైనం గరంబుల సమర్చించెడు బ్రసారితంబగున్.

సీ. అతిపద పాకొక్కటి భుజంబునందు జేర్చి
చేరి రెండవ కురుపై నూరుచు డి
మాటిమాటికి నీగతి మార్చి మార్చి
సలియ వేణువిదారిత కరణమయ్యె.

సీ. ఒక్కపాదంబు శిరముపై నుంచి యొకటి
భుజముపై నుంచి క్రీడింప భామినీ వి

శూలచిత బంధమనగను సొంపుమీరు
ననుచువచియించె ముదిలవాత్స్యాయనుండు.

మ. చలియన్ పానుపుమీద జంద్రముఖి దా బన్నుండి పాదాంబుజం
బుల నడ్డంబుగ నాథునాభిపయి సొంపుల్మీర నానించినన్
జలజాతాక్షుడు వారిపై నదిమి మించన్ దక్కటిం బట్టి దా
నలువై యుండ ... గర్కోటక బంధమయ్యె చిత్రమ్ముగన్.

వ. ఇది హరిణీ శశులకైనది.

మ. చిగురుంబోడి పదద్వయాతలములన్ శ్రీకృష్ణు నవ్యంబునన్
దగ గానిల్పి కరద్వయిన్ గరములన్ పట్టి కయుయ్యాల లూ
గగతిం బల్మరు చండవేగ మమరంగూడ స్మరారాతి చె
ల్వగు బ్రేంఖాయితబంధ మాద్రుతనముల్ వ్రాసిల్లు శాస్త్రం [బునన్.

వ. ఇది హరిణీవృషభులకైనది.

చ. సరసిజనేత్రు దక్షిణభుజంబున దక్షిణపాదముంచి యూ
చరణముమీద నడ్డముగ సాచినవామపదాంబుజాతె మ
చ్చెరువుగ వామ ... భుజము జేర్చి పరుండిన లేమ గూడినన్
హరువగు పద్మకాసనము గానుతిగాంచిన బంధమైనగున్.

వ. ఇది కరిణీశశుల కయినది.

గీ. పతిభుజాశీర్షమున నొక్క పదముసాచి
దానిపై నడ్డముగను పదంబు దాచి

పడతిపవళింప శ్రీహరి పైకొననిది
యర్ధపద్మాసనంబన నపురియుండు.

మ. సతిదా సాధనజేసినట్టివగ హెచ్చన్మోహముప్పొంగ సం
గతిమోచేతుల రెండుసందులను మోకాళ్ళందగంగ్రుచ్చి హ
స్తతలంబుల్వడిగూర్చిపట్టి మెడక్రిందంజేర్చి పన్నుండగా
జతురుండప్పుడు గూడబంధురితసం జ్ఞంబైనబంధం బగున్.

వ. ఇది కరిణీశశుల కైనది.

మ. చెలి మోకాళ్లనుపైకిసాచుకొని మోచేసందులంగ్రుచ్చి చే
తులురెండొక్కటిగాగగూర్చి మెడక్రిందంజేర్చి పన్నుండ నె
చ్చెలిముంజేతులు రెండుశౌరితన మోచేసందులంగూర్చి చె
న్నలరంగూడిన నాగపాశమదుబంధంబయ్యె చిత్రంబుగన్.

ఉ. ముద్దులగుమ్మ బానుపున ముందుగదా భవళించిపాదముల్
ముందుగ జేతులన్నిడిన మోదమునన్ హరి రెండుచేతులన్
ముద్దియ జానుసందుల సముఖ్యులవైఖరి గ్రుచ్చికంఠమున్
బద్ధుగగాగలించనిది బంధమసంయమనాఖ్యమై తగున్.

చ. మొగము మొగమ్ముమీద భుజముల్
భుజయుగ్మముమీద జంఘికా
యుగళము జంఘలందునిడి
యొక్కటిగాఁ దగగూర్చియుంచి య

మ్మగువపయిన్ మురారి గరిమంబున
గైకొన కూర్మబంధమై
నెగడు ధరిత్రిసాధనలు
నేర్చినవారొనరింతు రెంతయున్.

క. మొగము మొగముఁ జేర్చి భుజముల బిగియించి
చాన రెండుతొడలు సాచి శౌరి
నడుముబిగియ నడుము ముడివేయ బరివర్త
నాఖ్యబంధమై నయమ్ము గాంచు.

సీ. ముదితయూరులు నిజపాదములను భార్గవ
ముల నొదుగఁజేసి యంసపై మోవినుంచి
కూడనేసియు నిదియు నిపీడితాఖ్య
బంధమగు గామశాస్త్ర ప్రపంచసరణి.

వ. ఇంక నందికేశ్వరమతం బెఱింగించెదను.

క. తరుణితన పాదయుగళము
హరి.యూరువు లందునిల్పి యటబవళింపన్
ఉరమురము జేర్చి పైకొన
బరువడి సముపాతనామ బంధంబయ్యెన్.

సీ. సతిపదం బొక్కటి ధరిత్రిసాచి
రొక్కపదము పురుషుఁడు తనతలపైని నిలిపి

రెండుచేతుల భువి నాని యుండగూడ
నిది త్రివిక్రమకరణమై యొప్పుచెందు.

గీ. కాంత తనరెండుపాదము లాకాంతుశిరము
నందునిల్పపవళింపగా నతడు ప్రేమ
కుచయుగము రెండుచేతులగూర్చి వెట్టి
కలియనిది వ్యోమ పదనామకలితమయ్యె.

గీ. నలినముఖి రెండు యూరులనానునిల్చి
విభుడుచేతులు రెండు పృథ్వీతలంబు
నానుకొని క్రీడనొనరించ నేని యిదియు
దనరు స్మరచక్రనామ బంధంబుజాతి.

గీ. తామరసనేత్ర తనదు పాదముల రెండు
నధిపునుదరమ్ముపై చేర్చి నతని యూరు
వులనువంచి భుజద్వయి నొత్తి కౌగ
లింపగ విదారితాఖ్యమై పెంపుజెందు.

గీ. కాంతతనయూరువులు రెండు గగనమందు
నిల్పిపవళించిన విభుండు చెలువరెండు
కురువులకు మధ్యమునుండి కూడెనేని
సామ్యకరణంబుగానిది సంజ్ఞజెందు.

వ. ఇంక గూఢివమారుండు మరియు నాజృంభితంబును శాఖ్యంబును దను బంధంబును కరపాదంబును సాచిర్ముఖంబును నర్ధచంద్రంబును పాంగంబునన సప్తవిధ బులనియె నియ్యవి సర్వ సాధారణంబులుగావని పలుకంబడియెను. అదిగూడ నేకచత్వారింశద్భేదములయ్యె నాసప్తభేదంబు లెట్టులనిన.—

గీ. చిగురుబోడియూరు యుగళంబుతనఫాల
భాగమందుజేర్చి పట్టియుండ
ప్రియుఁడుదాని బటువు పిఱుదులు గొనగను
జృంభితంబనంగ జెలువుమీరు.

గీ. ఒకరొకరి పంక్తుసంగుల నొక్కరొకరు
పాదయుగళంబు గీలించి పన్నళించి
ఒక్కరొకరి హస్తములుపట్టి యొప్పుమీర
... నాగాఖ్యబంధమై గూఢిగాంచు.

తే. తరుణియు ప్రొగ్గవాలిన విధంబుననుండి
కరద్వయంబునన్
చరణములానియూఢ సరసన్ జఘనంబున
తత్కటిద్వయిన్
కూరువుగగూర్చి మధ్యమ కరాబ్జములన్
బిగబట్టి కూడినన్

ధరపయి చాపబంధమను నామముగాంచు
మహాద్భుతంబుగన్.

గీ. ఉవిదభారసాచి యూరులునాగతి
పాదవుసాచికాళ్ల బొటనవ్రేళ్ల
పట్టికేళ్లు పట్టి బవళించ గరసాద
నామబంధమయ్యె సామువలన.

క. పతముల సుపుర్లబిరుదుల
గదియించి శిరంబు రెండు గరములతొయ్యన్
గదియించియున్న తరుణిన్
గదిసిన సాచీముఖంబు నామనికెక్కున్.

గీ. ఊరుయుగముముంటు సున్నతంబుగసాచి
కరయుగంబుచేత గటియుగంబు
బట్టిమీఁదికెత్తి బవళించి చెలి చూడఁ
నర్థచంద్రబంధ మనఁగనొప్పు.

ఉ. నారి పరాంగమందు పద
నధ్వజముంచి బిగించి యూరువుల్
చేరిచి చక్కగాఁ శయన సీమ
బరుండిన దాని మీఁదుగా
శౌరియు బవ్వళించి నిజ
జానులు జానులఁ జేర్చి రొమ్మునం

జేరిచి మోము మోముపయి
జేర్చి రమింప నుపాంగకం బగుఁ.

వ. సుముద్గ, పరివర్తిత, సమాంగక, సఫేత్రిక, సంపుటక, వేణుక, కుక్కుటపరాసితభేదంబుల దిర్యగ్బంధంబు లష్టవిధంబులై యుండు.

చ. కమలదళాక్షి దానభిముఖంబుగ బార్శ్వము
నాగ శయ్యపై
సమముగ బవ్వళింప హరిసంతసమందుచు
కౌగలించి చె
క్కిలిగ దమ మధ్యమున దాను నిజోరుల
నిల్పి కాంతచూచు
కములబట్టి గాడగ కేళింబురుషు మూర్ధ్ని
నాడు మొనగుఁ.

క. జగతీసముద్గనాగంబు
బగుఁ గొంకుసల్లుపురుష నంకద్వయము వు
ద్యగ్రమైవిహారువులపై
వగనానాయువులను నుంప పరివర్తనగుఁ.

చ. ఒకరొకరంసభాగముల నొద్దికతో
తలలుంచి గట్టిగా
నొకరొకరాభిముఖ్యగ నుండియు గౌగిట
గ్రుచ్చిపట్టి తా

ఒకరొకరూరుమధ్యముల
నూరులఁజొచ్చి రమింప గా
సమాంగకమను బంధమయ్యె హిమకాలము
లందిద యోగ్యమైతగుఁ.

చ. పొలయలుకఁ లతాంగితన
మోమునొసంగక పార్శ్వభాగ సం
వళితముగాశయింప బహు
వారమృదూక్తుల గుస్తరింపుఁ
చెలువుడు వెన్కభాగమున
చిన్నెలుమాపుచు బల్మిఁగూడినఁ
జలగునభిత్రికంబనగ
జెల్వగుబంధము త్రైవైఖరిఁ.

చ. చెలిపార్శ్వంబున బవ్వళించి కుసుమై
చెలువొందు నందత్తరం
బొలయుందాని పయిఁశయించి యొక
కా లూర్ధ్వంబుగ నైజ జా
నులమీదఁ ఘటియించి తత్కటితటిఁ
నూల్కొన్న మోదంబురం
జిల పాణిద్వయమంటి సంపుటకమై
చెల్వొందు సిద్ధారుణిఁ.

చ. ఒకపార్శ్వంబున శయ్యమీఁదసతి
పన్నుండినన్ విబుధా మహీ
శకు ముందై పన్నించి యొక్కపదమున్
లాగించి స్వోరస్థలిన్
సుకరంబై తగసెజ్జ రెండవది య
చ్చోసిల్పి క్రీడింప వే
ణుక సజ్జంబగు ప్రౌఢకాంత కిది చె
న్నొందుం గళాధుర్యమై.

చ. ఎదురెదురై సతీపతుల హీనముదంబున బవ్వళించి యా
సుదతి పదద్వయంబురము సోఁకఁగ నిల్పి కటీతటిన్ముదం
బొదవఁగ గాఁగలించియల యుగ్మలిపై నిగళంబుగాఁగటన్
నదియు బిగించిగాఢముంది ఖ్యాతమునన్ ధరగుక్కుటాఖ్యమై.

చ. సతియొకప్రక్కవాటుగను శయ్యపయిన్ బవళించియుండగా
నతివ నిజోరుమధ్యమున నడ్డముగాఁ బవళించియుండగా
బొత్తికిల బెట్టి యొక్కటి మరొక్కటిమేనిపయిం ఘటించి న
మ్మతి రతిజేయు జెల్వగను మానితబంధమనన్ వసుంధరన్.

వ. ఇంక స్థితబంధంబులు: అవియు నెట్టనిన యుగపదం బును వితర్దితంబును మార్కటకంబును ఘుట్టితంబును సమ్ముఖీకరణంబును ప్రసృతంబును నుద్గ్రీవంబును జాఘనంబు నన నెన్మిది భేదంబులగు తల్లక్షణం బెట్టనిన.—

చ. ఒకపదమూరగా ముడిచి యొక్కటి సాచి లతాంగి శయ్యపై
ప్రకటముగాను రాగముల బల్మరు బల్మొనలూన జేయగా
నొకటవసింప తత్పదము లొయ్యనసాచిన దానిపైని జాం
ఘ్రుకములు సాచి ముడ్వ నదిక్రిందుగ గాముకుచుఁ గవుంగిటన్
సకలవిలాసముల్దెలియ సంగతిగా యుగపాదమై తగున్.

మ. చెలిగూర్చుండగ గాగిటన్నిలిచి పార్శ్వభూత దేహంబుతో
జెలువుందున్నమితాంగుడై కటితటిన్ శీఘ్రంబుగా ద్రిప్పుచున్
బలుమారున్ గళలంటుచున్ గలుగుచో బ్రాఘాంగనాకల్పితుం
డలరుంధాత్రి వితర్దికాఖ్యకరణం బత్యంత సౌఖ్యార్థమై.

క. పురుషుడు తనజఘనముపై
దరుణిం గూర్చుండనునిచి తంత్రజ్ఞుండై
సురతమొనరింప సతి వెన్
దిరిగిన మార్కటమనంగ దెల్లంబయ్యెన్.

క. కరములు కరములచేతన్
వరుసన్ బట్టుకొని రెండు పదతలముల న
చ్చరణతలమ్ముల నానుక
కరణం గూర్చుండి కూడ ఘట్టితమయ్యెన్.

గీ. తరుణిపాదయుగము తనభుజమ్ములపైచి
నడుము బిగియబట్టి పడతి కెదుర

గొంతికూరుచుండి కూడిననన్మృతి
కరణమనగ వినుతి గాంచుజగతి.

గీ. తవిదపాదయుగళ మురముపై యుంచక
కదలకుండ బిగియ కౌగిలించి
జఘనసీమతానదు చరణముల్నిడికూడ
ప్రస్ఫుటాఖ్యమైన బంధమయ్యె.

గీ. గొంతుకూరుచుండి కోమలి చేతులు
వెన్కభాగమందు వేగనుంచి
ఊర్ధ్వముఖముగాగ నుండిగూడంగను
ద్గ్రీవబంధమనగ దెలియబడియె.

గీ. నారితొడలమీద గూరుచుండి గళంబు
కౌగిలించిమేను గదియజేర్చి
కౌరియుండ దరుణి జఘనమెత్తి రమింప
జాఘనంబనంగ సంజ్ఞజెం

వ. ఇంక నైర్ధీతిబంధంబులు, కూర్పరజానుకంబు, హరివిక్రమణంబు, ద్రువలంబుగ్రీబంధంబు పార్శ్వవేష్టితంబు ధ్రువంబు, అవలంబితంబు సంక్రామితంబు నన నయ్యవి యెన్మిది తెరగులు నరియు స్తంభభిత్తిభాగంబుల నానుకొని నిలిచియున్న కావించంగూర్చిపట్టుటంచేసి చిత్రబంధంబు లనంబరగునందు.

మ. సతిభిత్తిస్థలి జేరియుండవిభు
డచ్ఛంబైన ప్రేమంబునన్
మతినాహ్లాదముగూర్ప జానువులపై
నై జాంఘ్రులన్ నిల్పి కం
ఠతలంబున నయ్యంగన గౌగలించి
యటుగూడన్ గామశాస్త్రజ్ఞుల
స్తుతిగాగూర్పర జానుకం బనతగున్
నవ్యప్రభామోదతన్.

మ. తలిరుంబోడి మెరుం గంబముపయిం దా జేరియుండంగ గో
మలుడై నారశి సేయకుండ తన దిక్కున్మ్రొప్పుపై దొక్క కా
ల్నిలువం జేరిచి ప్రక్కవాట గరతి న్నిర్మించి మోదించినన్
జెలువొప్పున్ హరివిక్రమంబనగ సంభోగక్రియామాధుర్యమై.

చ. కలికిశిలాసభంగి దనకంఠము గౌగిట బట్టి యుండగా
నలజఘనప్రదేశమున నానగమారుల నిల్పి నెవ్వగా
సలలితలాఘవంబమర సాంద్రవనీతల సీమలంకు బెం
పలరగగూడ నికరనామాధ్యమతంబగు కీర్తిబాధమై.

మ. కలుకం బంగరు భిత్తిభాగము
రమా కాంతుండు దా జేరి ని
శ్చలభంగిన్ గరయుగ్మమందు
సరసీజాతాక్షి పాదద్వయిన్

నిలువంబట్టిన నైజకంఠము
బిగన్ నిండారుకౌగిళ్ల దో
య్యాలి గూర్పన్ ద్వితలాఖ్య బంధమగు
సాంద్రానంద సంసాధ్యమై

చ. సతిజఘన ప్రదేశమున
జాతురిమీరగ గూరుచుండి సం
స్తుతగతి బార్శ్వభాగమున
సొంపులు గుల్కగ రెండు చేతులన్
సతముగ గంఠ నద్ధములు
గాగదియించి గడంగికూడినన్
జతురిమ పార్శ్వవేష్టితము
నావచియింతురు దీని నెంతయున్.

క. కంబము గట్టిన విధమున
నింబలముగ దోవిదాన నిఘనాశ్వమునన్
కంబుగ్రీవం గూడముఁ
దంబు నవటీవిధాఖ్య మగుబంధమగున్.

గీ. అబలజఘనదేశమందు బాదములుంచి
గరయుగమునగళము గౌగలించి
డోలయూచినట్లు లీలగాగూడిన
ప్రౌఢిగాధృతాఖ్య బంధమయ్యె.

చ. తరుణిపదాంతరమ్మున పదద్వయిమూనిచి వెన్కముల్లుగా
నారువుగ బాహుమూలముల యందులనిల్పి కుచద్వయంబుగా
కరములబట్టి మోవిగొని కామినితన్ను గరద్వయంబునన్
సారెకు పొంచకూడ నిది సంక్రమితంబను బంధమైచనున్.

వ. ఇంక వ్యానతబంధంబున జెప్పెద. నిపీటితంబును, నిఘాతకంబును, జటాకవిలసితంబును, జృంభణంబును, ముదనంబును, విపరీతంబును, వరాహఘాతుకంబును, వృషాభిఘాతుకంబును, ధైనుకంబును, వైభవంబును, మార్జారీబంధంబును, నైణంబును, పారావతంబును, మాయూరంబును, నన నయ్యవి పదునాల్గు తెరంగులు తెల్లముగాం జెప్పెదను:

చ. పొలతుక పాణిపాదముల భూమిపయింబడగనిల్పి యుండగా
జెలువుడు వెన్కభాగమున జెన్నెలు జూపిన వ్యానతంబు లౌ
నలఘుబహుప్రకారముల నాస్యలు పల్కిరదెట్టులన్న నే
నెలమిని నారభూతముగ నేరిరచింతు రుచింపనెంతయున్.

క. తరుణీమణి కను చక్కిన్
బిరుదులు కరయుగముచేత బిగబట్టిరహిన్
హరియానుకరించిన
హారునమర నిపీటికాఖ్య మనుబంధమగున్.

గీ. సాధనల నేర్పు జూపుచు జలజనేత్ర
వెనుకభాగంబులకు నీడ్చి వేగగతుల
గదిసి రమియించిన నిఘాతకంబనంగ
కరణమగు శాస్త్రసరణి విఖ్యాతిమీఱ.

క. తరుణీమణి తనపదములు
కరముల గూడంగ జేర్చి కడువంగినచో
మురనైరి నిలిచి నిలిచినను
బిరుదన్ రమియింపదగుట విలసితమయ్యెన్.

క. పడతి పిరుందుల నైదన
కడుపానిచి చంద్రవదన కనుపున గరముల్
కడుబిగియ గూర్చి గదలక
నడరన్ రమియింప బుష్పనున జెలుగొందున్.

క. చెలువుం డూరక వెనుకన్
నిలుచుండగ బడతి దాను నెమ్మి నిమ్మం
గలికిన్ వెక్కకు ద్రిప్పుచు
గలసిన విపరీతమనగ గరణంబయ్యెన్.

క. వనితపిరుందుల గ్రిష్ణుడు
తనచేతుల బిగియబట్టి తద్దయు వేగం
బొనరగ గ్రిందుగ దాకున్
గనకుండ వరాహఘాతుకంబన బరగున్.

క. ఇరుపార్శ్వంబుల పదము
పరిపరిగతి మార్చిమార్చి పై భాగమునన్
గురిగా రాకులుతాకుచు
గరము రమించన్ వృషాభిఘాతుక మయ్యెన్

ఉ. చందనగంధిభామినులు సంగతిగా కరపాదపద్మముల్
పొందుపడంగ నిల్పి ... బొ...లజూపుచు కాళ్ళ సందునన్
...కం...గ జూడ నాయకుడు ... లన్ పైనిల్చి చేత లిం
గం దదదీయమహాస్తముల నూని రమించిన ధేనుకంబగున్.

చ. స్తనములు మోపి ...దమ్మియును
ధారుణిపై దగ జేర్చి యానుచున్
వెనుకటిభాగ మూర్ధ్వముగ
నిల్పి వధూమణి శ్రోత్రదేశమం
దున వసియించి యొక్క చెయి...
మదనధ్వజము నిల్పుచున్
...గూడ నైభకరణంబున
నొప్పు విచిత్రవైఖరిన్.

క. పదములు పిక్కలయందిడి
పదములు చెలి ఏపుగూడ వ్రాలి కుచంబుల్
...ము మొదవ గరిపుటంబున
...మునైణబంధ మననుతిగాంచున్.

వ. మరియు వీనియందు మండురమును, మార్జాలంబును, గార్ద
భంబును, సౌష్ట్రింబును, పౌండరీకంబును, మాహిషకంబును,
ఏణాజంబును, భేరుండంబును, గారుడంబును మున్నగునవిగలవు.
ఇవి యన్నియును భావమాపితంబులు గాన బలుకంకబడవు.
ఇంక విపరీతకరణంబు లెరింగించెద నవి పురుషాయిత భ్రమద
ఉద్గత ఉత్కర్మ ప్రేంఖాపదంబులన నమరియుండు.

చ. పురుషుడుభ్రాంతిజెంద
పువుబోడి బిరాననలేచి యూరువుల్
విరళము జేసి పైకొని చలింప
గుచద్వయమున్ బిరుందులున్
ఉరమురమున్ మొగంబు మొగ
మూని విభుండె దురాననీయగా
హారువమరంగగూడ బురు
షాయితబంధమునన్ నుతింగొనున్.

చ. నిదురతమిన్ మురారియిక నేరుపుజూపక పవ్వళింపగా
ముదితవరాంగమధ్యమున మోహమునన్ బ్రియలింగముంచి
సమ్మదమునజక్రమట్లు దనమధ్యమునున్ గరసీమద్రిప్పుచున్
గదలుట భ్రామరాఖ్యమనగాదగు బంధమగున్ జగమ్మునన్.

మ. చనుదోయిం గుడిరొమ్మునన్న
దిమి మించంగాగిటంబట్టి మా

రునియుంటఁ ధ్వజమూనినిల్పి
పలుమారుఁ ధూర్తసామీాధవా
యనుచుఁ మోవిజూరుక్కు మన్న
గురులాయాసంబుగా నీడ్చ్చవఁ
దనికిందిట్టుచు గొట్టుచుఁ
గలియ బంధంబుద్గతంబై తగఁ

చ. కురులునటింప జన్నుగవ
గుచ్ఛములల్లలనాడ గన్నులఁ
వరముకుద్రుతంబులును
గరంబులుమేను చమర్పకంఠముఁ
దొరయుచుగూడి పల్కులు
సమున్నతమై తగమేనుజున్మనఁ
హరిమరుదండమందు గునిపాడ
సముత్కవితాఖ్యమైతగుఁ.

గీ. శౌరిమీాగాళ్ళపై దన చరణయుగము
నిల్పికరముల భుజములు నిక్కబట్టి
కలికియుయ్యాలయూగిన గతినిగూడ
వసుధప్రేంఖాపదంబను బంధమయ్యె.

వ. ఈవిపరీతబంధములలో హారిణియు, గర్భిణియు, గర
సూతియు, ఋతువుగాగలకాంతలును, కృశాంగియు, జ్వర

తాంగియు, కుమారికయును, వర్జింపబడుదురని వాత్స్యాయనా
దులుసెప్పిరి గాన నెరింగి సమయోచితంబుగ క్రీడింపవలయును.

క. కాముకులకు ప్రీతికరంబై ముదమై భోగయోగ్యమై యాకృతి
. . . చంద్రతారకమై మెరయ స్త్రీలింగకవులు నభినుతిసేయుగా.

పయోజనేత్రాజన పంచబాణా నయాదివిద్యాకలన ప్రదీపా
భయార్తరక్షాంచితకృపాధురీణా శయాంబుజాతోద్ధృతసత్కృ

పంచచామరము. [పాఠా.

కరాకరాత్తశత్రువైరి కాండభిన్న భాస్కరా
ధరాధరాగ్రగోపమాన ధైర్యధుర్యమానసా
సురాసురాదిలోకవంద్య సూరిగేయసద్యశా
చరాచరానుకూలధర్మ సారభృత్ప్రచారణా.

మాలిని. సలలితగుణజాలా సత్కృతానందలోలా
విలసితబహులీలా నిస్స్ఫురద్దానశీలా
అలఘుమతివిశాలా హారికీర్త్యాలవాలా
చలితవిమతసాలా సత్యవాక్యానుకూలా.

గద్య. ఇది శ్రీ గురుచరణారవింద మిళిందాయమానమానస నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ సూరమాంబా కుమార సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య సామ్రాజ్య సార్వభౌమ శివరామనామ ప్రణీతంబైన కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబునందు
సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము.

కామకళ

మ. కులుకుంగుబ్బలు ముద్దు గాఱుపలుకుల్
గ్రొమ్మించు మేన్మించులున్
దళుకుంజెక్కులు మందహాసములు ని
ద్దా కెంపు గమ్మోవియున్
బెళుకుంజూపులు సన్నవుంగవును శో
భిల్లం జగన్మోహినీ
లలనాకారముఁ దాల్చె మాధవుఁడు లీ
లాలోల హేలాగతిన్.

క. మానవతు లెంత కోమలు
లై నను బలిసురతపటుత నలరుదురనహాఁ
శైన రవిద్యుతిసంగము
చే నందవె పద్మినులు విశేషశ్రీలన్.

సీ. గిలుకుమెట్టెలడాలు చెలువకుచ్చెలలపై
జాళువా బంగారు సరిగగూర్ప
జిలుగుపైటాణిదు వ్వలువలో జిరుదొడ
క్రొంగావిపావడ రంగులీన
గమనీయమైమించు కటిచక్రచలనంబు
రతిమనోవల్లభు రాకదెలుప
గమనశ్రమంబుచే గ్రమ్ము కమ్మనియూర్పు
దెమ్మెరచేగాను దీగవడక

గుబ్బలొండొంటినొరయుచుం గురులు నెరయ
గంకణంబులు మొరయ నంగంబు మెరయ
నడలుముద్దులుగురియ లేనగవుదొరయ
వెలదిచనుదెంచె దైత్యులు వేడ్కబారయ.

మ. అలివేణీమణి గిల్కుమెట్టియలు మ్రో
యంబంతి వడ్డించుచుం
జిలుగుంగుచ్చెలు జారద్రొక్కవడి డా
చేజెక్కుచో బైటయుం

దోలగంగా జాబుకంబుచే నదిమె దో
ర్దోస్సిగ్గు నొయ్యారమున్
దళుకుంద స్తరమున్ విలోకిజన చి
త్తంబు ల్గరింగింపగన్.

సీ. హింరధారుణిదోచు నూరుమూలముగాంచ
నింత సిగ్గేల మోమెత్తు మనుచు
బయ్యెదదోలగ గుబ్బలజూడ బల్లంట
గమ్మోవినొక్కిజం కించుకొనుచు
భుజమూలమీక్షింప బొవలుసిగ్గుననీకు
నడ్డింపనని కేలు వంచికొనుచు
గనురెప్ప లెత్తిక గ్గొనిమెచ్చి తలయూప
నమృతపానము చాలునా యటంచు

దియ్య సరసంపుమాటల దేనెలొలికి
యమృతరసము గదంబింప నమరపతికి
ముదటవడ్డించి వడ్డించు త్రిదశతతికి
మోహినీకాంత జగదేక మోహనముగ.

మ. కులుకుఁగుబ్బలు మోవి తేనెలొలుకం
గ్రొందళ్కు మెఱుంచులఁ
దొలకఁ మాటకుజిల్కు మారువలుకం
దోర్మూలము లుక్కుందనం
బాలుఁడంజూపులు గండుమీల బెళుకఁ
షోమాదులం దెల్ల దో
య్యాలినిచ్చల్ పరిచర్య సేయ సళుకం
డమ్మాని పూషింటికిఁ.

చ. అలుగుటొ యల్గినప్పుడభయంబున
నంఘ్రులవ్రాలి వేఁడుటో
కలగకత్రోయుటో బలిమి
కౌగిటఁ జేరిచి మోవి నొక్కుటో
చలమొ మిటారిచూపొ నెఱ
జంకెన మోముడి బొమ్ముతక్కుచె
య్యలుగలవో తపస్విరతి
యున్నతియే వెతగాక కామినీ.

శా. దోషారంభము సంభ్రమంబొనఁగ
నాథున్ సాధు మేధా సము
న్మేషాప్తిం కికురించి యొంటిజని
యన్వేషించు నజ్జారు నా
శ్లేషింపం గల సౌఖ్యమింతముఖికి
న్లేదెందు బద్మాననా
యోషాజార మివప్రియంబనెడు
శ్రుత్యుక్తి న్విచారింపవే.

సీ. జలజవికాసంబు చంద్రరమ్యత్వంబు
ముకురంబు తేట నెమ్మొగము జేసి
కలికి బేడిసబెళుకు కలువ రేకందంబు
ఖంజనదీప్తి గన్గవ రచించి
తలిరుపల్లవదనంబు దళుకు గెంపుమెరుంగు
నమృతంబురుచి నధరము ఘటించి
కనకకుంభచ్ఛాయ గట్టుగట్టితనంబు
బంతిసోయగము గుబ్బలనమర్చి

తే.గీ.

మించుమించును సంపెంగ మించుతావి
తరుణ శైరీష కుసుమ మార్దవము భాసు
రాంగకము జేసి నిర్మించె నఖిలలోక
మోహనముగ నహల్యయన్మోహనాంగి.

శా. నీరేజానన పోయివచ్చితివె కంటే పూర్ణచంద్రాననన్
గారామొప్పగ మాటలాడనె పొసంగంగేళి సంకేతమే
యోరంజూపినొ నేడొ రేపొ చెపుమా యుల్లంబురంజిల్ల నా
పై రాగంబొకయింతనుండు మును నే భావింతుదచ్చేష్టలన్.

శా. ఇంతీపర్వము నేడటన్న నవులెండేమైన దానేమి పో
యంతేకాక మరేమియిందులకు మమ్మర్ధించినానే బలా
యెంతేగంటికి నిద్రదొట్టికొని రానీచెంత గోరంత ని
ద్రింతుంగాకని పండినాననుచు నీరేజాక్షి లేనవ్వనన్.

ఉ. మేనకనో తిలోత్తమనొ మెచ్చగరంభనొ చంద్రరేఖనో
నేనొకచారు రూపవతి నేక్షితిదేవ వరేణ్య యేల నా
పైనిటువంటి ప్రేమమును పర్వమటంటిరి పర్వమయ్యె నే
సూనశరానుచేతఁ దయజూడదుగాయత డెంతపెద్దలన్.

సీ. రంభ నీమృదులోరు జృంభణంబొకయింత
కనుగొన్న లోమెత్తగాకయున్న
శశిరేఖ నీఫాల సౌందర్య మొకయింత
భావింప నొకవంక బోవకున్న
హారిణి నీకందోయి యంద మొకించుక
గాంచినచో బూరి గరవకున్న
యూర్వశి నీవేణి యొప్పిదంబొక యింత
తిలకించ జాయలు దేరకున్న

యితరకాంతల నెన్నగా నేలవారి
రోసియేగాదె నినుగోరి వానవుండు
మున్ను నాపుణ్యఫలమున నిన్నొసంగె
నలువఋణ మేమిటనుదీర్తు గలువకంటి

ఉ. మాటల జాగుసేయకుము మన్మథవేదన దాళజాల నో
పాటలగంధి నీదు కుచపాళికజేర్పుము తెల్లవారినన్
వాటముగాదటంచు సురవల్లభు డల్లన గేల్దెమల్చుచున్
పైటదొలంగ జన్నుగవపై బడి కౌగిటికాన సేయగన్.

చ. అనవుడు నింద్రునంతఘనుడంఘ్రులపై బడి యింత వేడగా
వినమి కదుంగొరంతయుని వేడుకమీరగ లేవనెత్తి యో
యనిమిషనాథ నీకుదగవానను బోటికి మ్రొక్కనంచు దా
స్తనలి కుచంబులొత్తె స్మరశాతశరవ్రణపీడ వీడగన్.

చ. గమకవుగుబ్బచన్నులెడ గాడగ నింద్రుడు గౌగిలించుచో
దమిని నహల్య దొంటిసుకృతంబున గల్గెడుగాక యింద్రభో
గము సమకూరునే యితరకాంతలకంచును మేనువొంగ భా
వమున దలంచెనాటిత్రిశుకివాక్యము వాసవదూతి మెచ్చుచున్.

ఉ. కామిని కౌగిటందగిలి కాయము గీయ మెరుంగ డయ్యె ను
త్రాముడు కొంతసేపునకు దత్కుచచూచుకభేదనంబుచే
నేమొయొకింతమై దెలిసి యింపునజెక్కిలి ముద్దుగొంచు నె
మ్మోమున మోము జేర్చి జిగిమోవికి మెల్లనెయాసచేయగా.

సీ. పంటనొక్కనటంచు బానజేసినగాని
తేనెలూరెడు మోవి యానసీను
గోటనొక్కనటంచు జాటిపల్కినగాని
బటువుగుబ్బలు కేలబట్టనీను

నాదు సేయునటంచు నమ్మికిచ్చినగాని
　　మినుకు జెక్కిలిముద్దు గొనగనీను
నగదు సేయునటంచు నానవెట్టినగాని
　　హాళితో రతికేళి దేలనీను

వినుము నెరజాణ నీ చక్కదనముజూచి
వలచియొప్పినయప్పుడె వారవనిత
గాను మగనాలగాన నీక్రమముదెలిసి
యిందుకొడబడి నన్నేలుమీ సురేంద్ర.

తే. ఎంత కామాతురుడో కాని యింద్రు డహహ
యలసి తొయ్యలిగబ్బిగుబ్బలను వ్రాలె
గడియసాలదె యింద్రభోగంబు వెనుక
నేమియైనను మేలంచు నెంచె మదిని.

సీ. మోవియానుచు బంటిమొననొక్కవిడుమంచు
　　సీత్కృతితో గోటజెక్కుమీటు
వలిగుబ్బలంటుచు నెలవంకలుంచిన
　　గోపించి కీల్జడ గొలదివిసరు

గామళ

రతికూజితంబుబ్రార్థనజేయుచును బాద
ములవ్రాలగిన్కతో దొలగజేయు
మమతబైకొన జుబుకముబట్టి వేడిన
దలకుసిగ్గునగేలుదట్టివైచు

జెవిని జిరుబూతులాడి వచ్చిననదల్చు
వలదుమెల్లనె యని రతిత్వరనడంచు
జాలు విడురాయటంచు కెంగేలమ్రొక్కు
జలజలోచన నూతన సంగమమున.

చ. చెలువ రతాంతవేళ బలు సిగ్గున నంగముడాచి కొంచు దు
వ్వలువగ్రహించి కట్టుకొన వల్లభుడొయ్యెరంగువట్టి సూ
కలికిరొ యింతసేపు పొడగాననిసిగ్గిపుడెట్లువచ్చెనే?
కెలనముదీరెనంచు గనుగీటితొ మూంగడనున్నవ్రీడకున్.

ఉ. పొంకమె యిప్పుడైన నటుపొమ్మను లజ్జనదేలయంటివా
యింకొకసారినైనను రమింపకనాతమిదీరదన్న నే
ణాంకముఖిలలామ యమరాధిపనీతమిదీరకున్న నీ
వింకిటనేమిసేయగల వీతమిదీరెనటంచు నవ్వుచున్.

ఉ. ఇంతిరో వట్టిమెచ్చులివి యేటికినీవి యొసంగుమంచు దా
నెంతయు నేర్పుతోఁ బెనఁగ నింద్రుడనీకిక నేమిఁయిచ్చెదఁ
గంతుని రెండుచక్రములు గావలెనన్న నొసఁగుదాన నా
కింతియొకాఁక వేరొకటి యెయ్యదియీగ నటంచునవ్వెఁచుఁ.

సీ. పతికవ్వరపుదావి బాగాలుగైకొన్న
మదిరాక్షిసగమాకు మడుపులొసఁగ
నెనరుతోఁగాంతు డొయ్యన గాఁగిలించిన
గొమ్మ గుబ్బలరొమ్ము గ్రుమ్మికమ్మె
ప్రాణనాథుడు మోవి పైఁగంటి జేసిన
నలివేణి పారవశ్యమున జొక్కె
విభుఁడునిల్కడగోఁకి విధముఁన రొదగుల్క
లోలాక్షి చవియొగ్గి యాలకించె

మోహనాంగుఁడు నుసుబోక ముడిసడల్ప
దరుణిజతయయ్యె జిత్రబంధంబులకును
గూర్మివల్లభుఁ డోకయింతి కూడియులయ
గుసుమకోమల తాను బైకొని రమించె.

ఉ. ఎన్నఁడునేర్చెనో తెలియ దీజగదేకమనోహరాంగి యా
చిన్నెలదేమిచెప్పవిట శేఖరుడూరక చూచుచుండె నా
చన్నులకుల్కులానగము జారెడు వేనలి యాయొయారమా
కన్నులబెళ్కులా కదలి కల్గనుపొంకములా విలాసముల్.

చ. అరవిరికల్వక్రొవ్విరుల యందమునొందిన కన్నులఁ సుధా
కరకళలం ద్రవించు శశికాంతముబోలిన చెక్కుటద్దముల్
సరభసదక్షిణానిలము చాడ్పునగ్రమ్మెడు కమ్మయూరుపుల్
గరువపు బిండసోలులత కైవడి వ్రాలు నిజాంగముండగన్.

చ. ఎదపయి వ్రాలియున్న తరళేక్షణ నిద్దవు నిందు కౌగిటన్
ద్రిదశవరేణ్యుడున్నమ రతిక్రియజొక్కియు మున్నుమున్నగా
మదవతిమోవిపానకము మాటికిఁగ్రోలుచు సేదదేర ద
త్సుదతియు నట్లతేరుకొనె జుంబితశంబధరోష్ఠబింబయై.

చ. కమలదళాక్షిదువ్వలువ గైకొనిలేచి కటీతటంబునం
గొమరుగగట్టి గట్టిగను గ్రొమ్ముడివెట్టి మిటారిగుబ్బలం
జిమచిమకొల్పుగోటికొనఁ జీరులకుఁ విడి కెంపు కెంపు మీ
రు మెరుగుమోవిపై జరుచురుక్కను కెంపులకుందలంకగన్.

మ. ప్రమదానేనిక బోయివచ్చెదను నాపైకృపావేశ ముం
చుము నీవాఁడనటంచు దేవపతి యస్తోకస్పృహాన్మంద మం
దముగా వేసిన గుండెజల్లున గాంతారత్న మొక్కింత ధై
ర్యముతో నక్కున మోముజేర్చి నినుఁబాయ న్నేర్తునే వల్లభా

చ. కరముల కాంతి మోమున వికాసము గమ్మని మేనదావి యుఁ
జరణములన్ మృదుత్వము విశాలత నేత్రములన్ మరందము
ల్సరసవచోవిలాసముల జన్నవగో శతపత్రపాళి కే
సరములు సాక్ష్యమొందగ బొసంగెగదా కమలాఖ్యలక్ష్మికిన్

సీ. దేవపూజకు విరు ల్దెచ్చెదనంచును
వనికాంతరములకు వచ్చునపుడు
నివ్వరిధాన్యము ల్మైమకంగ గేదార
పరిసరంబులయందు దిరుగునపుడు
గడు వేడ్కనగ్రోదకంబులు గొని తేర
దూరతటాకంబు జేరునపుడు
చెరగుమాసెనటంచు జెప్పియూరకయైన
నొంటిగా గడయింట నుండునపుడు

వచ్చినా ముచ్చటలుదీర్పు మెచ్చుగాను
నిచ్చవచ్చునగాదు వియచ్చరేంద్ర
యనుచు నక్కునజేర్చి మోహమున జెక్కు
ముద్దుగొనిపంపె నింద్రున మోహనాంగి.

ఉ. ఆంపినయప్సు డమ్మఘవు డవ్వలఁబోవగఁ జేర ప్రేమతోఁ
జంపకగంధి గబ్బివలి చన్నులపయ్యెదఁ జక్కఁజేర్చుచున్
సొంపున జెక్కులంబుడుకు చున్మధురాధర పోయివత్తునే
యాంపిణివాయటంచు నిలయంబటు వెల్వడె నట్టకేలకున్.

చ. కలువలనిద్రలేపి, రతికాంతునిమాంద్యము వాపిపుష్కర
స్థలిదిమిరంబుజోపి రతిచాలనిబాలల నూపిదేవతా
వలి కమృతంబు జేపి యలవాసవదిక్సతి కుండలంబునై
కలువలరేనిమండలము గ్రాలుచునున్నది తూర్పుకొండపై.

మ. ఉరువక్షోజ యుగాంతరస్థమయినా యుల్లంబు రాదేమి త
ద్భరసంఘృష్టి నశించెనో, విరహసంతాపాగ్నిచే గ్రాగెనో
స్థిరలావణ్య సుధాసరోవరన దాప్తిమ్మగ్నమో కామత
స్కరవీరుండు హరించెనో నవవయః కాంతారసంచారుడై.

సీ. సారంగములదీరు సారంగములగేరు
దొయ్యాలి కొప్పుగం దోయియొప్పు
పున్నాగములనెంచు బున్నాగములనొంచు
నలినాస్యగతి సొంపు నాభిపెంపు
చంద్రఖండమునేలు జంద్రఖండముబోలు
సుదతిచెక్కులలాగు నుదుటిలాగు
కాంచనంబుహరించు గాంచనంబుహసించు
దరళలోచన నాస తనువిలాస

మవుర యీముద్దుచెలిబొంది నట్టివాని
భాగ్య మెన్నంగవశమె యాపద్మభవుడు
దీని సృజియించువేళ వాగ్దేవి నెదుట
నుంచుకొనిచేసె గాబోలు నొండుగలదె.

ఉ. తామరసాక్షినీనిశిత దారుణవీక్షణతీక్ష్ణబాణముల్
వేమరునాటి నాహృదయవీధి వ్రణంబొనరించె జూడుమా
నీమొయినౌషధద్విత్రయ మియ్యవె త్రావెదబూతవూనెదా
నీమధురాధరామృతము నీకుచ కుంకుమపంకమేర్పడన్.

ఉ. పున్నమనాటిచందురునిబోలు మొగంబును మొల్కచన్నులున్
సన్నపుటారులేవయసు చాయలదేరిన మేనిసొంపునా
కన్నియ యూపునే మగుడగాంచితినేని మనోజసాయ కా
గ్ని స్నిరికాఃదోఁకొనిన నెమ్మెయి నెమ్మది జల్లజేయుదున్.

ఉ. మానిని విస్ఫుటాంబురుహ మంజులపత్ర విశాలలోచనన్
బీనకఠోరతుంగకుచ భృంగగరుద్రుచి నీలవక్ర స
మ్మానిత కోమలాలక సమాజవరాకృతి గామదేవతన్
దానిగురూపదేశము విధంబున ధ్యానముసేతు నాత్మలోన్.

శా. ఆకర్ణాంతములై మదాలసములై యబ్జోపమానంబులై
శ్రీకల్యాణములై రమావరసుతోద్రేకంబులై యైందవా
స్తోకాంశుచ్ఛవులై మధువ్రతవిభా శుంభద్విలాసంబులై
యాకంజాక్షి విశాలనేత్రములునా స్వాంతంబునం దొప్పెడున్.

చ. అలరగ గోమలారుణ కరాంగుళముల్దలపై ఘటించు చో
వలయముగా భుజాలతలు వాంచిదృఢాంగ వివర్తనంబులన్
వెలయుచునుండగా నవరివేషసుధాకర కాంతినొప్పు న
వ్వెలతుక మోమునామదిని బూనిభజించద వేడ్కమీఱగన్

మ. చనుదోయిన్మ్రాగమందులే జెమటలుం జాఱంగురుల్చెక్కులం
దనరందూలగ హారముల్చెదరియా డంబై రతుల్సేయు చో
జనువొప్పన్నను గాంచిలేనగవుతో శ్వాసోక్తులన్ మాటికిన్
గొనబై పల్కువధూటి నామదిని గోర్కుల్మీర భావించెదన్.

సీ. తనపృథ్వియాంశునా ఘనవేణిచరియించు
క్షితిభాగముననుండ జేయుమయ్య
తనరసంబాసుధా ధరక్రీడలాడెడు
శృంగారసరసిలో జేర్పుమయ్య
తనతేజమాత్త కనకాంగిదర్శించు
దర్పణాంతరమున దార్పుమయ్య
తనవాయువా సుగంధశ్వాసవిసరించు
కొనః వ్యజనంబున గూర్పుమయ్య

తననభంబారమణియుంట నునుపుమయ్య
యీశరీరంబుపంచత్వ మొనసినపుడు
స్వాంశములతోడ భాగంబులైదునైదు
గూర్పుమయ్య విధాత నాకోర్కిదీర.

ఉ. ఇంచుక జారుచీరముడి నెత్తికరంబునదాల్చి యూర్పులన్
సంచలితమ్ముజన్నుగవ జక్కనసుర్చుచు మాటిమాటికిన్
గొంచికమీర నల్దెసల గొంకుచుజూచుచు నేగుచున్న
చంచలనేత్ర వేగమున జారుచు మ్రొగ్గుచు సారెసారెకున్.

మ. పనియున్న న్వాలి కేగదెప్పు డొరుద్రోవ జూడ దచ్చంపు
న్వానిపోలుంగురు సేవదప్పదుపతిం బ్రీతాంతరుం జేయు
త్తను సేవించు నిశీథ వేళకడ నిద్రం జెందగా నెల్లరం
గనితానేగి విటాళితో గలసి యే కాంతంబ క్రీడించెడిన్.

కం. నెలత యిదియొక తియే కాం
తలలోనన్ ధన్యసుఖముతగు శీలంబున్
వెలయ బవలతి పతివ్రత
కులసతులన్ రాత్రియైన గులటల గలయున్.

చ. మొలుతలు మేడపైదిరుగ మేనినిగన్నిగ లాగపాతు వీ
థులవెలి జారగాన్నిటిని దొంగిలిమబ్బులులోన వైద్య
చ్ఛలమున దాచుకొక్కనిమిషంబుబయల్పరుచున్నిమేమ
వ్వాలదనచేత బడ్డతగు బంగరుసొమ్మును బీదచాడ్పునన్.

ఉ. ఇంపగునింట గేల బిగియించినను౦ బడద్రోసి యొక్కి తో
రంపుగుచాద్రితాడన మురంబొగిబిండిగ బోరియొంత సా
ధింపదలంచితాస్మనది తేనువసల్పుము ఇంతదాక నా
సంపెగపూలదండవలె శ్రాంతవు తాంతవు కాంతయామకో.

మ. గళమోక్షకంకణరత్నకోటికల నాంకవ్యక్తముద్రాళి యూ
వలరోమ్మో దృఢలగ్నకర్కశకుచద్వంద్వావభుగ్నాంతరం
బలవ్యత్యాస విమక్తఫాలతిలకం బౌ మోముని కొక్కపై
దలియుత్ప్రేక్ష రతింజరించునని మీదందెల్పు నూహించిరా.

శా. బాలాజాగరయాఢ జృంభణతనూ భంగోత్సవంబందు క
ల్లీలోత్క్షిప్తభుజాబిసద్వయినిబల్మి నైవ్వరివక్త్రిందు సిం
బోలంగట్టి ముదంబునంబొదలు చాడ్పుంబూని వక్షస్సరః
పాళింజాలగ విష్టపిగు నవలావక్షోజ చక్రాహ్వముల్.

ఉ. జానువులూని కేలుపయి జాపుచుఁ జగ్గవ క్రిందుమీదుగా
శ్రోణిభరంబు పార్ష్ణినిడుచుఁ నఖరాంక చయంబుదోపగన్
జానుగకంకణోద్గత ఝణంకృతిఠార రవోత్తరంబుగా
మానినికట్టుచున్నదిట మాపుకచిత్తము నైజకైశ్యమో.

మ. సర... క్తిన్ని చయ(గహాంబున గుచస్పర్శంబు నన్వాతెరన్
శరిమం(గోలగ నీవిబావగ నిక నే్వయేల తద్వేళనుం
బరహోమల్వల దన్నయ(పకటపుం బల్కేకదు నీ్వనులం
గరలం జేతురు దేనిచేవినుదు మంగీకార వాక్యంబులన్.

తే. అన్యమానవతుల నురతాభ్యనుజ్ఞ,
మంద భామలవలదన్న మాటలె కద
వారి(క్రీడనిషేధో క్తి వైభవంబు,
గానశా(స్త్రంబున నిషేధ గాథ వెలయు.

మ. స్తనసన్మందరశైల శృంగముల గాంతా దివ్యలావణ్య వా
ర్థిని రోమావళి భోగిచేదరువగా దృగ్వ్యమలం దావిషం
బునుబింబాధరమందు నాయమృతముంబుట్టెన్మరాధీనతన్.
గనుకంగామికి దాపజీవనములం గావించునా రెండిలన్.

తే. దానయారున వెలయు భుజంగభోగ,
గరిమపల్లవరాగ మధరమునందు.
కావలువుల విటపాశ్లేష భంగిమీాఱు
నలిరెు పురుషార్థ వితరణ చందనంబు.

చ. ఇలవిటులందు విశ్రుతపణైక నిమిత్తతగల్గు పణ్య కాం
తలదళమైన ప్రేమనటనంబదియెక్కడ చిత్తమూదు ని
చ్చలమగు నన్యకాంతలని సర్గరసంబదియేడ రెంటికిం
దలుపగ దారతమ్యము తృణంబన మేరువనంగ జెల్లదే.

ఉ. విడుచును గోకసిగ్గడలి వేసఖరక్షతు లొర్చుముద్దుల
న్వడనెడగల్గు బంధరతు లేర్పడుబల్కుల గల్గుబెక్కు కే
రడములు హస్తతాడన విరావములెచ్చును గానభోగ పుం
బడతుల కేలియేనరుని మానసముం హరియింప దేపునన్.

చ. పతియతినిద్రవీడ భుజబంధముబోర్లి తొలంగిమెల్ల నా
గతిగాని వాకిలిందెఱచి కల్లకయుండగ శబ్దమొక్క చో
నతితిమిరంపుమూల గురుతారగసైగల బిల్చుచెల్వతో
నతిసుఖలీలదేలు మనసారగధన్యుడో కానొకండిలన్.

చ. కుటిలకఠోరతీక్ష్ణతలు కోమలియంగములం దణంగ చే
యుటనికనంతరంగమున నేమనిపల్కుదు మాద్యమొప్పు వి
క్కటమలకాళి రెండవది గల్గుపయోధర కుంభసీమయుం
దటులదెచూపులందు దవరారెను నన్యముశంగ్రముంబుగా.

కాముక

క. ఘనగుణ సువృత్తమన కం
కనతాడన సలుపజెందు గనిన ద్రించున్
వనితా కుచభార మహో
వినుదయ యెక్కడిది కఠినవృత్తుల కెందున్.

తే. విపులభూజఘనము చారుపృథులకుచము
నిరత పున్నాగదృక్ స్పృహణీయతమము
మృదుల వలిలలిత సుమధ్య మిదియు విదల
యావనము వనము రహించె నమితరసము.

క. ధర గణికలు తృణ కణికలు
పరగఁ ను పరిప్లవస్వభావము లందున్
సగసుల మనసుల నరసుల
స్వరసంబున జొచ్చు టెట్లు సమకులు జెపుమా.

ఉ. తురుమునుపీడుపీడుమిక ధూర్తుడపయ్యెద బట్టిదేటికిం
బెరుగుసరంబు సిల్కు నిలుమీగురులూరక శంకగొండ్రు మం
దిరమునభర్తగూర్కెడిని దిన్నగబల్కుమటంచు నాడుచున్
సరవిని జేలమూడ్వకయ చాన నను న్వడిజేర్చె గాగిటన్.

చ. జడగొనబోకుమీరవిక జప్పనవిప్పగ వేశ్య నేమిపై
బడునధికారమెక్కడిది బల్మిని రాజ్య మరాజకంబుగా
దుడుగుము నీవినీయడుగు లూనెదనిట్లను నన్యకాంతపై
బడికడు గౌగిటందనుపు వాడెకృతార్థుడు రాజవనాథ్యుడున్.

మ. కొనపాదంబున నెట్లొనిల్చి భుజముల్గాడించి నామూపులం
బౌనరన్నిక్కి గురుస్తనంబుల నురంబున్రాచుచున్ జాణచుం
బనలోలుండగు నకపోలతటివే స్పర్శంబు గావించుచున్
జనికెన్ వాక్సుధనామకర్ణమున వాసిం దామనోజ్ఞంబుగాన్.

మ. మునునాప్రోడతనంబు జూడుమనుచుం బుంభావసన్నద్ధయై
చనులుబ్బన్ సుచిరమ్మురమ్యగతినా చంద్రాస్యదావిక్రమిం
చినదై నాయెద సోలిన్రాలిమురల స్నిగ్ధ మ్మనోజ్ఞస్మితం
బునుసాకూతతయున్ జెలంగగనుసొంపున్నే నెటులెప్పడమన్

తే. వదన గంధార్థవలదళి ప్రకతివలయ
శిఖశిఖాచ్ఛత్ర శాలిగా స్త్రీల పితతి
నచట మంజరినేగ్రింద నరసితిబవాలు
మహిత నవకిసలయుతతి మంజరిగతి.

మ. పాదలే బచ్చికమీద వే మృదుపదం
బుస్సిల్పెనో లేదో యిం
పాదవం జాటుచ మత్కృతోక్తులొక యిం
తొప్పారెనో లేదో య
య్యాదిసాకూతపు సామినేత్రమున
నొయ్యంగాంచెనో లేదో య
య్యాపానం దాసివిభుండు హా! విధివశం
బారంగదా మేల్కొనెన్.

తే. ఆంతర మనోజదహనశిఖావలీఢ
నిశ్శ్వసితపాండు గండమై నిగ్గువీడి
మదవలోకన క్షణభవ స్మహితకాంతి
కాంతమగుత న్ముఖాబ్జము గనుదునెపుడు.

ఉ. కన్నులమించుతో గడిగి కడ్డిచాలింగనుగొంటి దద్దశన్
మిన్నక కప్పురంపుఘుటి గ్రింగుచు గ్రింగుచు నీకుజెప్పుదుం
బన్నగవిన్మచందనపు బర్ణములం జెవిసేది కొంచు నా
యన్నసుల్భవత్కరము నందలి వేలిక చిత్తమువ్వలన్.

క. విను మీరిరువురును నిస
ర్గనిగూఢప్రేమబంధ కవితులై కల్హా
రిణియుం జంద్రుడువలె నే
ననగా నిశవంటిదాన నంతియ చూడన్.

మ. లలితా వెన్నెలగాయ గాయుజాఁడు గోలల్పాలుగా నేయ గో
యిల కోకోయని కూయబాయకనశుష్కైయధ్వను ల్సేయగా
వల కేల్బెక్కున జేర్చియేడ్చె జెలి భూపాలైక రాగంబునన్
గలకంఠీ కలకంఠ కంఠనినదైక్యస్ఫూర్తియై సార్తియై.

సె. మంచలమీఁదనెక్కి కటిమండలిజుట్టిన పావుటాకు లిం
చించుక చంచలించి మరువిల్లు బయల్పడ జేయ బిట్టలన్
జెంకాతలార్చి వేయుమరు చిత్రముగా నొడిసిళ్ళ బావాలమా
లాంఛితదీధితుల్ వలుదమైన చనుంగవమీఁద బర్వగన్.

సీ. వెన్నెలబయలు పూపిలుకాని మూటకు
జికురాకుబోడిని చిన్నినగవు
రతివల్లభుని విహారమునకు లేదోట
మెలఁత నీకనుదీగ మెరుగుజాలు

కాముకి

దర్పణ దాగురింతలకు జీకటిమేడ
మగువనీ వేనలి జిగిబెడంగు
తామరకోలనుకం దర్పనియోలకు
వనితనీవదన లావణ్యరసము.

పిక్కటేలమరల ముక్కంటిదయగల్గి
కమ్మక త్రిమనసు గన్న పిట్టు
గండుదొంగకెపుడు కర్పూరతిలక నీ
తీవిమేను టెంకి మావిమ్రాను.

సీ. న్వముఖచంద్రుని లాతివారుచూడకయుండ
మాపాలికివి మేఘమండలంబు
లాత్మాక్షిమీనంబు లన్యులుగనకుండ
మాపాలికివి పరమ్రహాదములు
నిజకుచాద్రులబర ప్రజలుకాంచకయుండ
మాపాలికివియె ధూమవ్రజములు
న్వతను పుష్పలతిక లితరులెంచకయుండ
మాపాలికివి పృథుమధుపపంక్తు

లనుచు జీకటితుటుముల కతిముదంబు
వరల రరలతాపూర్వ భాన్వత్కుడుంగ
నదనవాటికిజని రభిసారికాళి
వేణు లవగుంఠనపటము ల్వొలికిబుచ్చి.

చ. అలికులవేణులార చెపు డా
యివు దూరులు గాన వదే
యులవడు జేలచాటుపథ
మారయ పెట్టు లెరుంగరొక్క భూ
స్థలి నతనుప్రదేశముల
జాడ లెరింగిన జాణలంచు బాం
ధులనిటు నర్మసూక్తి బరి
తోష మొనర్తురు శాలిపాలికల్.

కం. కులుకు వలిగుబ్బ గుత్తుల
లలితోక్తి మరందకందళంబుల నునుగే
ద్దిరుల గుంతలమధుపా
వలితో నీ బొమ్మ బొమ్మవలె గననయ్యేన్.

కాపుర

సీ. జగికను బామలసోయగము చూపుల్కలనాన
ధర్మానుగతి మైత్రి దరలకున్న
తెలికన్నుదోయి నిగ్గులనీటు గనుగొన్న
గువలయోపేక్ష లోదవులుకున్న
బిగి గబ్బిగుబ్బల సొగసువీక్షించిన
దుర్గరక్షణ కాంక్ష దొలగకున్న
ఘలియించు నలతి కౌనులతీవి దిలకింప
హారిపద స్మృతిలీల యడుగకున్న,

ఆని యభినవానురాగ మగ్నాత్ములగుచు
నెలమి సరసాగ్రణులు, నుతియింతు రవ్వి
రమున నాట్యాభినయ కళా ప్రౌఢి నెఱపు
వెలవెలందుల లాలునము లలయజూచి.

ఉ. శ్రీయును సత్యభామయు భజింపగ రాజిక కుంభమోహనమున్
జేయుచు గోపకామినుల జిక్కిలివన్నెలు పేరురంబునన్
రాయగ గాగిలించి రతిరాజ కృతార్థుని జేయు గోపికా
నాయకుడేలుగావుత ఘనంబుగ వైరయమల్ల ధీమణిన్.

ఉ. పరిజనకోటి తుమ్మెదలు పాఠకవర్గము కోకిలాళి చం
దురుడుసితాతపత్రము వధూతనుమధ్యము విల్లపాంగముల్
శరములుగంధసింధురము చల్లనివాయువుగాగ లోకముల్
పరిగొనిగెల్చుమన్మథుడు భైరయమల్లని కిచ్చుగోరికల్.

ఉ. తెల్లనిచీరలుం విరులు దియ్యదనంబులు మెచ్చువెంట్రుకల్
నల్లనమోవి యెఱ్ఱన కనత్కనకద్యుతి మేను కన్నులు
ఫుల్లసరోజరోచులు మృదుధ్వని కంఠము పాణిపద్మముల్
పల్లవకాంతులాననము పద్మము పద్మినిజాతి కిమ్మహిన్.

ఆ. తనకసాధ్యమైన తరుణిసాధించుట
దొరకనేని దన్ను మరపికొనుట
మేలు గలుగుసతుల గెలువంగ నేర్చుట
కామశాస్త్రమునకు గలుగుఫలము.

సీ. వలిపెపయ్యెదలోన నిలువక వలిగుబ్బ
చనుదోయి మెరుగులు చౌకళింప
బగడంపువాతెర పైనొకించుక దాగి
మొగమునజిరునవ్వు మొలకలెత్త

గోలుకుల నునుగెంపు జిలికించు క్రొవ్వాడి
దిట్టచూపులు తల చుట్టుదిరుగ
నునుగొప్పులోపల నునిచినపువ్వుల
తావిపైకొని తుమ్మెదలను విలువ

దోడవులకునెల్ల దోడవైన యొడలితోడ
వలపులకునెల్ల తనమేని వలపుదేలుప
బరగుకామిని తన వామభాగమునకు
గదియగా వేడ్క లెంతయు గడలుకొనును.

ఉ. ఇంతులజాతి చేష్టితగు హేంగిత దేశజభావ సత్త్వ వి
భ్రాంతు లెరుంగలేనియతి జాడ్యనకంగనయచ్చ నేని వి
భ్రాంతివహించుగాని రతిపాత్రమెరుంగడు రాజనిష్కుటా
భ్యంతరనారికేళ ఫలమబ్బిన వానరుడేమిసేసెడిన్.

సీ. జిగిగప్పు నెరిగొప్పు చిటిమొగుత్తెరగొప్ప
మెయిచాయ లోకచాయ మించులలదొ
బొమలు వేలుపుసామి జమిలిసింగిణు లొప్ప
శృంగారరసవృష్టి జిలుగువాతె

వలిగబ్బిగుబ్బలు వక్షోపలము లంటి
        గోరిక లగలుపై కొనలుసాగ
[illegible]నెమ్మి పురివిచ్చి మదపుటాట లొనర్చి
        భావంబు కొలకు లేర్పాటు నొండె

మో[illegible]ను హాలరేఖ సూలుకొనియె
మోహాస[illegible]ంపు దినుసు నుక్కోలకతెత్తె
జూపరులకింపు దులకింప సుదతిమేన
గోమనుపాయపు పొల్కరి గుల్కరింప.

విరిపాన్పుపై ప్రవాలి పొరలు లేచు వడంకు
        నలుగడల రతి కలయజూచు
బిలువక పల్కు మేనులికిపాటు డిగ్గు
        దలయూచు గనుమూయు గళవళించు
దనలోన దనునవ్వు గినుకదైవముదిట్టు
        నలయిక గొనియుస్సు రనుచుమూల్గు
బలవరించు వివేక మెలమడించు గరంబు
        లప్పళించును బయ లలిమికొనును

మోహామునదించు బులకించు మోహువంచు
దలివి మదినెంచు వగమించు దెగువగాంచు
నెదురు గమకించు నూరక బెదరికొంచు
మదనబాధలకోర్వ దమ్మాయటంచు.

సీ. చూపు తేంట్లిలగుమి ప్రాపుగల్గుట జేసి
కన్నులుపుండరీ కమ్ములయ్యె
జరునవ్వు వెన్నెల ల్చెంగలించుట జేసి
నెమ్మోముచంద్రుడై నివ్వటిల్లె
హరిమధ్య సీమయందలరియొప్పుట జేసి
చన్నులుగొండలై చెన్నుమెరసె
శైవాలరుచినారు శ్రీవహించుట జేసి
పొక్కిలికోలకుమై పొల్పసంగె

బలుకు తేనియ లీనెడు ప్రాభవమున
నధరబింబంబు చక్కరమైనర్చె
యౌవన వసంత రతిగల్గి యసురు కతన
గరపదంబుల జిగురు లాకాంతకెనసె.

ఉ. నిక్కెడుగుబ్బచన్గవను నిల్వనిపై టచెరంగు రంగునన్
బొక్కిలిచెంతపీడి కదబోయిన కుచ్చెల వామపాణిచే
జిక్కగబట్టి హారములు సిక్కువడన్ రతనంబు నేలపై
నొక్కెదనాడుచుండె ముగినోదక పీడక బంతివేడుకన్.

ఉ. వేళయెరింగికూడి రతిభేదములన్ దనియించి యల్గినన్
బాలినిబుజ్జగించి రసభావములం గరగించు నాయకుం
డేలయదృష్టహీనలగు నింతులకు న్లభియించు నంచు నా
లోల విశాలనేత్ర తనలోపల గుందుచు వెచ్చనూర్చెడున్.

ఉ. దాని యొయ్యారపు సొగసు దానిమిటారి
కటారి చూపులున్
దాని కటానిమేనిజిగి దానిచనుంగవ
లోపటుత్వమున్
దాని గళంబు ఠీవియును దానికరంబుల
సోయగంబులున్
దాని శిరోజకాంతియును దాసికి గాని
మరెంను లేదుగా.

శా. ఫాలక్ష్మోణి చెమర్పగాను బెళికిన్
బాలిండ్లు పొంగార దో
ర్మూలంబు ల్వడకొ త్త నూరురు వి
సొంపుల్గుల్క నేత్రప్రభల్
బూలందోలగ మారువారువగ
నమ్మ్యానాక్షి యారాయేటిలో
నేలేలోయని పాడుచోడ గడపే
యింపొక్కటే చాలదే.

మ. మృమ్ములంబంచు నెరింగియున్నను
సమున్మీల న్మనోజాగ్ని దా
హదశన్నిర్దయబుద్ధినై ప్రతిపదం
బత్యార్తినొందించు నా
యదయత్వంబు సహించి నీవయామగు
రాగాధ్యత్వము నీవడ కో
యాధరంబా సెలవిచ్చి పంపుము
కృపా యత్తైక చిత్తంబునన్.

చ. పలుకవదేల పూవిలుతు బంటిపటుమాయికి నీర్ష్యయెచ్చి ని
త్తులరుపబైకిదూకునని తోయజనేత్ర భయంబుచెంద దో
యలజగదేకవీరుడగు నంబుజసాయకు బల్విడంబులో [లన్.
నలుగుచుటంచొకో హృదయ హారిణిచూడవు బెక్కుమాఱు

ఉ. కయ్యకుఁ జేర్చి చిత్రరతి చాతురినన్నుఁ గరించి కూరుబ క్రుల్
ల్కయ్యమునం జయంబుగొనికంటివి నావలనన్యహాళ్ళ
తొయ్యలి యొప్పనేర్చితివి దుర్ఘటమీవలకారి కాగు ని
న్నొయ్యనయావనాగమము నొందుచునుండగఁదోల్లినూదిరీ

క. జృంభిత యౌవన దర్పను
కుంభకుచన్ కుటిలకేశి గోమలబాహన్
సంభోగ లాలసీ యను
రంభోరువు బాయనగునె రాతిరి వేళన్.

ఉ. సిగ్గులుదేరుచూపులను జెప్పగజొప్పడనట్టి కోర్కులం
దగ్గని ప్రేమబంధముల దచ్చనలన్ బిగి కౌగిలింతలన్
నగ్గనిచిత్రబంధరతి సౌఖ్యములన్మది సాకజేయు నీ
దిగ్గజగామిసంగలసి దేవు మనోభవు ధన్యు జేయవే.

ఉ. పైబడి కౌగిలించుకొని బాళిజరుక్కున మోవినొక్కుచున్
లోబడ జేసికొంచు రతిలోలత రొమ్మునక్కి ముద్దు గొం
చాబలభిన్నణీంద్రకచ యుప్పడ నీవి తనంతజారగా
జాబురుపాయితక్రియకు దార్కొనె మోహముమీరమీరగన్.

చ. తమిసకలాంగకంబులను దాపకయబ్బగ జేసి పైపయిన్
సుమశరసంగరాంతర విసూచితచిత్ర విలాసవైఖరీ
క్రమమున నుం గరంగుచును గాటపు రక్తి గవుంగిలించుచున్
రమణులదక్కఁ జేసికొను రంతులుజారిణికే తగున్ భువిన్

క. మొగమున నొక్క వింతయగు
మోహనకాంతియు మేనబుల్కలున్
నగవును నానలో మెసగి నందమి
జూచెడు బెళ్కుచూపులున్
విగళిత నీవిబంధమును వేడుక
బుట్టు మిటారి నేతలున్
సగముగ జేయు నాహృదయసారము
గన్నియగాంచి నంతటన్.

తే. పెలుచదమదాయమైన సంపంగవిరిసి
గెలిచె నని ముక్కు నిరుగడ గొలిచియుండి
త్రుళ్లియాడెడి తుమ్మెద పిల్లలనగ
బొలుచు నెలతుక చూపుల చెలువమునురు.

తే. కప్పురపుపాదులోపల గరము సరది
నాటి వెన్నెలయను తేట నీటఁదడుప

మొనలుచూపిన ముత్యాల మొలకలనగ
నారవుతోడుత జెలిపలు నరుసఁగనరె.

ఉ. అంతవసంత మొప్పె చరమాగ్రిమభాగ చరాఖిలర్తుసా
మంతమనంతజాలక సమంజసరంజిత కుంజ కుంజరో
ద్వాంత నితాంతసాంద్ర మధుదాన విజృంభితబంభరస్వనా
త్యంత నిరంతరీకృత దిగంతమహాంత లతాంతకుంతమై.

సీ. అచ్చంపులేఁ జిగురాకుఁ జొంపము కెంపు
మేలిచందిరపు గంధూళిగాఁగ
గ్రుచ్చినట్లుగ జాజి క్రొన్నమొగ్గల గుంపు
ప్రకట పాటలబింబ పాళిగాఁగ
విచ్చినపరువంపు విరులతండము పెంపు
శోభితభూతి గంధాళిగాఁగ
నివ్వలంబైన తేనియవాన జడిసొంపు
లాలితదాన ధారాళిగాఁగ

సుమపరాగము కెంధూళి పాంసువులుగాఁగ
భ్రమరపంక్తులు పైసరపణులుగాఁగ
బుడమి నెల్లెడఁ బాహ్యాళి వెడలుమదను
మదపుటేనుఁగు బోలి యామని దనర్చె.

మ. సరవిన్వేడిక దస్సి శీతలజలస్నానంబుగా నిర్మలాం
బరపాళింబడి యారిమంచు చామరుల్ మాఘ్యానిలం బొర్పగా
బురుసాపట్టు జరీబుటాపరికిణీ ముస్తీబులో సాదరా
బురఖాలోడ జవాహిరీపటలితో భూకాంత గూడెన్ మధుల్.

[illegible]. అతియుకౌతుకంబు వాలయంగ నశోకలతా వధూటియా
దక్షిణగంధవాహు బలితంపుగవుంగిట గ్రుచ్చివే సమ
స్తక్షితిజాతకా లతలతావుల కల్గిమరందవారి పు
ష్పాతుల జిప్పిలంగిసల యాధరమీయక త్రిప్పజూడకే.

[illegible]. చిమ్మచీకటులను జిమ్మిపవల్సేయు
మోహనాంగి ముద్దు మొలకనగవు
రమణి మోము ద్రోల రాకామృగాంకుండు
కాముడెత్తు దృష్టి ఘటముసూవె.

[illegible]. సంజవేళ లేత జాజొందిమొట్టురా
దలను జదలినీడ దాల్చునంత
జంటనొప్పదొడ్డ జమ్మేటిబుగ్గలా
కొమ్మ గబ్బిగుబ్బ కోరకములు.

చ. జిలిబిలిపల్కులం సొగసు జిల్కెడిముద్దులు దాఁచుమాయలుం
వలపులచోద్యముల్ మొగిల వన్నెలుచిన్నెలు గల్గుకౌగిలిం
తలు బతిమాలుటల్ కసరి తప్పులువట్టుటలుం జెలంగు కాం
తల గతమేరతంబు మరితక్కిన వెల్ల గ్రియాప్రధానముల్.

ఉ. మారకళావిశేషముల మర్మములెల్లబఠించి లక్ష్యముల్
నేరుచుకొంట్లకో యనుచు నేనువిచారణ సేయుచుండగా
నారమణీలలామ తనయంతటదావరియించి నేర్పగా
నేరిచినాడ దానివిడనేర్తునె సిడిన దైవమోర్చునే.

చ. లలితలతాంత రేణుపటలస్థగితావయవాభిరాములై
పొలతుకలందఱుంబటిక పూసినభర్మ శలాకలం శర
జ్జలధరలేశసంవృత నిశాకర రేఖల గ్రేణిసేయుచుం
నిలిచిరితత్సరోవర వినిర్మలతీరమునన్ముదంబునం.

ఉ. చందనగంధిమోముజలజంబున జారు విలోచనంబు లిం
పొందు సితోత్పలంబుల సమున్నతి జేసి పయోజసంభవుం
డందముగాగ నచ్చట మదాళులుతావి కిజేరి త్రొక్కినం
గందునటంచు నిల్పదగు గంధఫలిక్రియ నాస భాసిలెన్.

చ. వదనము చంద్రకాంతియు ప్రవాళము వాతెఱ జాతివజ్రముల్
రదములు ముంగురుల్ ద్విజరాజమణుల్ తెలిగోళ్ళు ముత్తెముల్
పదములు పద్మరాగములు బాలిక నెన్నదరంబె బాసిలెన్
మదనుడు మాన్యరత్నము లమర్చి సృజించిన బొమ్మకై వడిన్.

సీ. కనకనూపురరణత్కారసిక్వాణంబు
రవళి మెట్టియలతో రాయిడింప
రవయుంగరంబుల రత్నాలదీప్తులు
వాలారుగోళ్ళపై జాలువార
గుమురు నిండినమించు గుబ్బచన్నులమీద
ముత్యాలహారంబు మురువుసూప
గంపించుబంగారు కమ్మలక్రొమ్మించు
నిద్దంపుజెక్కుల నీడసూప

నెదురుగానల్లనే తెంచి హేమపాత్ర
నాజ్యమధుశర్కరాఫలా భ్యాహితముగ
మఠపతికి నర్పించె మంజుఘోష
యమృతదివ్యాన్న పాయసాహారభిక్ష.

తే. సహజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకు,
బాసగవడ్డించె దక్కల పుణ్యభిక్ష

సారసోద్యాల కూలంగషంబులైన,
లిగుపాలింప్లు పయ్యెద వీడుకొలుప.

సీ. చంచలింపక బిట్టి చక్కనై కనుపట్టు
మించుదీనయనంగ మించుదాని
నిరత మాకసమూని తిరుగనక్కరలేని
చుక్కనారుచుల బెంపెక్కుదాని
మెత్తనై మెరుగారు మేలిమిబంగారు
బొమ్మబోల్మని యందమ్ముదాని
నల్లనల్లననిప్ప డంకురించుచునొప్పు
నలజవ్వనంపు నీటలరుదాని

గొల్లగా బెక్కు జూపుల నెల్లకడల
నల్లనల్లవలె వెదచల్లుదాని
మేడపైనున్నయొకయన్న మిన్నగంటి
గాటికిరాపాన నిన్నమార్గంబులోన.

ఉ. కన్నులుగండుమీలు తోలు
కారుమెరుంగులు కామబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు
సంపెగబంతులు చక్రవాకముల్

కాముక

ప్రన్నని మేనుపుష్పలతపై
డీసలాక ప్రసూననాయకం

బన్నలినాక్షి శాసి విరహవ్యథ
నొంటి జరింప వచ్చునే.

సీ. చిన్నారిపొన్నారి చెక్కుటద్దములపై
జిరునవ్వు మొలకలు చెంగలింప

మదనునితూపుల మరపించుచూపుల
చెంగుల మెరుగులు చెరగలింప

మొగమున కెగికొడి బిగిజన్నుగవమీద
మణిహారరోచులు మాగుసులయ.

గమ్మసినెత్తావి గ్రమ్ముక్రొమ్ముడినుండి
యరవిరివిరవాది విరులవారగ.

సాంధ్యరాగంబు వెడలిన చంద్రరేఖ
యొసకమునబొల్చు మునుముట్టు మసుగువచ్చి
యాకళావతి మృదుల పర్యంకతలము
నందుగూర్చుండ బడి సాహసాంకుజూచి.

సీ. కురులుకప్పుదనర్చి యిరువుగ్రమ్మకయున్నె
నగవువెన్నెలమించు నిగిడెగాక

చన్నుజిక్క వదోయి మిన్నుబ్రాకకయున్న
పయ్యెదవలయడ్డ పడియెగాక
కనుగందుమీలు వే కడచిపోవకయున్న
చెవులనుకొలకుల జిక్కెగాక
యాననాంబుజముపై నళులు పైకొనకున్న
మేనుసంపెగతావి బూనెగాక

రూపుకనుబాటు దాకక యున్నరత్న
భామణుల్యతు లొక్కట బొదివెగాక
తలపనచ్చెరువైనయా తరళనయన
యవయవశ్రీల లీల లే మనినుతింతు.

సీ. కాంచనమణిగణ చంచలరోచుల
గాంతి నెమ్మేను గాగందరించి
కుముదమీనచకోర కుసుమాస్త్రకీర్తుల
గామినీమణి కన్నుగవ రొంచర్చి
కనకకుంభరథాంగ కరికుంభమంజరీ
రుచినింతిచనుదోయి రూపుచేసి,
బంధూకవిద్రుమ పల్లవాంబుజకాంతి
నతివపాదములు గానచ్చుపరచి

కలితశృంగార విరచనా కౌశలమున
నఖిలమోహన మూర్తిగా నలరుబోడి
బంచబాణుడు తాన నిర్మించెగాక
వేదజడుడైన యజునకు నేరవుగలదె.

సీ. తొంగలిరెప్పల తుదలుగై వ్రాలిన
గోసరుచూపులయందు మిసిమిదోప
దారహారముల నర్తనగళాసించిన
కుచకుంభములమీద గొంతనిక్క
కుంతలంబులత్రుళ్ళ గింతలుపడలిన గా
మోమ్మావిచుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు మౌనంబుగై కొన్న
నురునితంబము కేళి కుత్సహింప

జెమటచి త్తడిమైపూత జెనులిచనిన
నెమ్మనంబునదనుకంబు నివ్వటిల్ల
నున్న చపలాక్షియొప్పున్న ప్రోత్తమునకు
మదనపునరుద్భవనకారి మంత్రమయ్యె.

క. ఏరీతి వాను చెందిన,
నారీతిదడీయరాగ మందెడిసారా

వారాంగన యదిసాటా,
త్కారపుబటి కంపుబోన్మగా బోలుసుమీ.

శా. ఆలాపంబున కుత్తరంబొసగదా యాసంబునంగాని డా
నాలోకింపదు పాటలాధరమరం దాస్వాద సమ్మర్దముం
దాకంజాలదు కౌగిలీయదుతనూ, తాపంబుచల్లారగా
నేలజ్జావతి తద్రతంబుదయితా, భీష్మంబు గాకుండునే

ఉ. మానితవై ఖరిన్మణిత మంత్రములం గబరీవికీర్ణశ
త్సూనములం బ్రసూన శర శూరుని పూజ లొనర్చితా రతి
న్మానిని యొప్పినప్పుడ స, మానమనోంబుజ పీఠినాతనిం
ధ్యానముసేయుకై వడి ర, తాంత నితాంతనిమీలితాక్షియై.

మ. నట దుత్తుంగపయోధరంబుజితమం దాక్షీకయోదార మ
స్ఫుటవాగంకుర మత్కీకోణనివస, త్సుప్తేష్వషు దర్పంబు సం
ఘటితాలింగన వామనీకృతకుచా గ్రప్రౌఢరోమాంచయై
విటజొక్కించె బ్రఫుల్లపద్మనయనా విరాయితంబెంతయున్.

ఉ. మోమునఘర్మశీకర సమూహముగానగ వచ్చె నిప్పుడా
రామవిహారకేళిని భగంపడినాడవొ నిన్నుబాసి యా
రేమణినాత్రుఘాతముల లేగితొ నీయురమెల్ల దద్వ్రణ
స్తోమముసోకియున్నయది చొప్పడగాంతయొరుంగ జెప్పుమా.

శా. చాలుంజాలు బిసాళిసేతలు పదాబ్జాతంబు పైమాటికిన్.
వ్రాలంబోకు భవత్ప్రియానఖ విమిశ్రంబైన నీవక్షమిా
నీలస్థాపిత కుట్టిమంబొరసిన న్వేధించు లేలెమ్ము నీ
బాలాసంగమ సౌఖ్యవైభవము మాపన్వచ్చితే యిచ్చటన్.

చ. హితమతిధూర్త భర్త కెమ రేగను నేర్పున నేకపీఠ సం
గతిహరియించి పల్కుటయు గ్రక్కున నెచ్చెలి కూడిగంబులం
జతురతి నేర్పు చందమున జారగ ద్రోచి యతిప్రగల్భ యా
సతియుపచారగౌరవము సల్పెడునట్లు వహించి గోపమున్.

ఉ. నెచ్చెలులీ నృసింహ ధరణీశ్వరు దెచ్చెదమంచు బోయి రా
రిచ్చట నీవు సంగరుణ యుంచుక లేక లరంపగుంపులన్
గ్రుచ్చెద వేల మత్ప్రియుని గూర్పుము మన్మథ నీకు వద్ది భుం
దెచ్చుటకై యొసంగెద మదీయ కటాక్షములన్జ మాత్రముల్

చ. నృపులకు నెల్లవారల భరించుట యోగ్యము గాన నేటి రే
యపరిమితోత్సవంబున ప్రియాసదనంబుల కేగియేగియా
నెపమున మద్గృహంబునకు నీవరుదేర ప్రభాతమయ్యెగా
కిపుడు నృసింహ నీపయి నొకించుక వంచన లేదెఱుంగుమన్.

కం. వావికలై వెలిదమ్ముల
పోలికలై చందమామ పలుగులకును దా
మేలికలై ననిరీక్షణ
మాలికల నృసింహుజూచె మదవతి వేడ్కన్.

ఉ. తిన్ననిమేను గన్నుగవ తేటలు తేనియ లొల్కుమాటలున్
సన్నపుగౌను కుందనపు జాయలు దేరు మెరుంగు చెక్కులుం
గ్రొన్నెలవంటి నెన్నుదురు గుబ్బచనుంగవ తళ్కుచూపులన్.
జెన్నసలారగన్య నరసింహుని జూచె విలాసధన్యయై.

మ. అనురాగాంబునిధియుబ్బి వెల్వడినయట్లా పూర్ణఘరాంబువుల్
తనువల్లిం దిగజార గన్నుగవలే దళ్కుల్పిసాళించుచున్
నినవిల్కాని పురప్రవేశకులనా నాళీకదామంబులై
తనరంగోమలి నిన్నుజూచె నరసేంద్రా సాంద్రతేజోనిధీ.

మ. వరవక్త్రంబు విలాసకృన్నగవయో వర్షావసానంబునం
దరుణీశైశవ సింధులింకునెడ దత్తత్కాల లక్ష్యంబుకా
సరసాంతస్థిత గండశైలముల సంకందోయి యంతంతకుం
బరగుందత్క్రమ శోషరేఖలన గప్పట్టున్వళీపుంజముల్.

చ. సుదతి నృసింహుని స్మరణిచూచె విలాసవిచిత్రతాస్యయై
వదలనిప్రేమవృత్తివిలి వచ్చెమృగేంద్రుఁడటంచుభీతిచే
చెదరి గిరీంద్రదుర్గములు సేరినచీకటిచోటె వాసనా
స్పదమగువాలుగొప్ప వలిసన్నులచై నసియాండుచుండఁగన్.

చ. చిగురుకటారితో జరగు సింగిణితో నలరంప గుంపుతో
నిగనిగమించుచెంగలువ నేజముతో వడి జిల్కతేజిపై
మగటిమినెక్కి శూరుడయి మారుడు కోకిలకంఠ కాహళుల్
నెగడలతాంగిపై వెడలె నేఁడునృసింహయెఱుంగ జెప్పితిన్.

చ. అలసాలోలములై యచంచలములై యాకేకరాగ్రంబులై
యలఘువ్రీడములై యనిదీనములై యానందపూర్ణంబులై
సులభాసాయములై సుతీక్ష్ణరుచులై సువ్యక్తరాగంబులై
చెలువంబొందెడు చూపులింతనెరపెన్ శ్రీనారసింహేంద్రుపై.

చ. మగువకునంగజానల సమగ్రముతో నులివేఁడియూర్పులుం
బొగవెగయంజనించుగతి ముత్తెపుజిప్పలబోలు కెప్పల
న్నెగడును దశ్రుపూరములు నేత్రసరోరుహ నాళవాతురిం
డిగియె నృసింహ యింక దరుణీమణిఁగౌఁగిట నాదరింపుమీ.

చ. సతికిశలమర్చ్యమేను జలజాతదళాక్షి చతుస్సముద్రము
ద్రిత వసుధాధురంధరుని శ్రీనరసింహుని భావవీథిలో
బ్రతిదినమున్వహించు నతిభారమువంకనో కాకసంతతా
పతదసమాస్త్రశస్త్రభవ పావకకీలల వేడివంకనో.

చ. కలికినృసింహునిందలపగా నెలమిం బులకప్రకాండము
ల్మొలచె మనోజపాలికుడు మోదమెసంగ గురంగనాథవం
శిలమగు నింతిగాత్రమను క్షేత్రమునన్వెలయంగ జేయు న
స్ఖలితమనో మనోరథసికాయము పీరికలెత్తెనో యనన్

ఉ. చెన్నగు శ్రీనృసింహవిభు చిత్రపటంబున వ్రాసి బింకపుం
జన్నులమీద జేర్చుకొని చాలవడంకదొడంగె బాల దా
గన్నులవింటివాడు త్రిజగంబులు జయిం చదనంచు గోరిచే
నున్నకృపాణవల్లిక మహోజ్వలతం జళిపించెనోయనన్.

చ. కనుగవ కెంపుసాంద్రనఖ గౌరతయుం జెలువొందు నొక్కయుం
గనరతిజేగశీర్ణమణి కంకణనూపుర హారవల్లియై
మునుపటికన్న బొల్పగు సముజ్జ్వలతం దగబొందుపత్త్రియై
కొనలనిగిర్చియున్న యతి కోమలవల్లి మతల్లియో యనన్.

చ. అదననృసింహభూమి రమణాగ్రణివచ్చిన సంభ్రమంబుతో
సుదతి నభోవలగ్నమున జొక్కులపేరిటి కంఠమాలయుం

పొదలు కుచాచలంబుల సముజ్జ్వలమేఖలయున్ ధరింపగా
నదిక్రమమయ్యెదోయ్యలికి నక్రమమయ్యె విలాసవైఖరిన్.

చ. వశియుగ్రశమంబుతోడి భుజవల్లి మృదంగముమీద జేర్చి కే
వెడలిననూపురంబు ఘటియింపగదూతి కరాగ్రమింద ము
దడుగిడికంపితస్తన రయంబుననూపురదీప నింతియు
య్యెడనటియించి నిల్చెసభయెల్ల ననంగునిపాలు సేయుచున్.

చ. వదనసరోజవాసనకు వచ్చిన తేటి నదల్చిచూడగా
నది యసితోత్పలంబులని యక్షులద్రావిలిన జేవిదుర్పగా
నదీ మరలంప రోజమని హస్తయుగంబుల ద్రావాలనవ్వన
మ్మృదవతియేమిసేసినను మానదిదేమి యటంచు నెంతయున్.

చ. కెరలిప్రియుండు మోవిపయి గెంపులునింపుట బారవశ్యత
త్వరత నెరుంగలేక పిదపన్నిలువద్దము జూచిసిగ్గుసం
దరుణి చెలుల్గనుంగొనిన దారిక నేమని యూడుకొందురో
వరుసినటంచు జిల్కకు నవారణముద్దులు వెట్టినారెకున్.

మ. మురుజాచార్యుడుగా విశీర్ణకబరీ మాల్యాళి పుష్పాంజలి
స్ఫురణల్గా దదుపేతభృంగనినద స్తోమంబు గానంబుగా
వరమంజీరరవంబు తాళగతిగా వర్ధిల్లు శాతోదరీ
సురతవ్యత్యయ వేగతాండవ మొనర్చు జింతితాభీష్టముల్.

ఉ. చాందోవవిందు మందువలె జిందొదవిందగ జందనంబు వె
చ్చందన మొందుసిందుముఖి చందము డెందము నందలంప నీ
యందము నందె నందనమునందు సుళిందము పొందు పొందికం
జెందెను నృసింహాకౌగిటకు జేర్చుకొను ముందుగ మందగామినీ.

చ. ఘనతర నృసింహబాహు జూడగల కన్నులు కన్నులు వానికౌగిటం
జనవున నేవుజూపగల చన్నులు చన్నులు వాని మోవికిం
జొనిపిన పాటలాధరము జున్నులు జున్నులు వాని మేన జే
ర్చిన సరసాంగవల్లికల చెన్నులు చెన్నులు వో తలోదరీ.

ఉ. చందనశైలసానువుల జాలపెలంగు భుజంగబాలికా
బృందము శ్రీనృసింహప్రభు కీర్తుల పాడ తదీయగాన ని
ష్యందము లాను వేడ్క బెరయుంగగు రంగతురంగ మేగ మిన్
మందగతి ప్రసంగములు మానవు దక్షిణ గంధవాహముల్

ఉ ఇంతి భవత్ప్రియుం బగతు డెవ్వడిను డెనుడైన పద్మినీ
కాంతుడొ రాజశేఖరుడు గాని ధాతడు గాడు రుద్రుడో
కాంత విలాసలోచనుడు గాడు నృసింహుడు మాధవుండొ స
న్నింతట మెచ్చి పెంజెలి నిజేశుడు మాధవుడో శుభాకృతీ.

సీ. తలచూపి మోసులై త్రాసులై తళుకెక్కి
నిక్కినక్కలవలె నెరసి బెరసి
గరకట్టి కసులై కెరలిపోకంతలై
వింతలై చెంతల విరివి జెంది

రామకళ

జిగిదొట్టి మిట్టలై బిగువులై బుగడలై
మొగడలై సిగనిగ స్నిగలనిగడి
కొనలుబ్బి గబ్బలై గుబ్బలైయుపరంజి
కుండలై కొండలై దండనిండి

దొరసి యొండొంటి నొరసి క్రిక్కిరిసి మీరిసి
యగళితస్ఫూర్తి మొగమున కెగయు నీదు
వలుద వలిగుబ్బచన్నులో వలపులాడి
నేడు నరసింహుకౌగిట నెరపగలిగె.

మ. తలిరుంబోడి నరాంగయయ్యె నవశీతత్వంబొందునుద్వృత్తనా
చలభారాసహయయ్యెదానవలనాగా జర్చింపగా నార్వయై
చెలువంబందియు నన్యభావయగుని చేతోజశస్త్రాహత
న్నలినాక్షీమణి నేలుమింక నరసేంద్రాసాంద్ర తేజోనిధీ.

మ. నుడినాభిచ్ఛలన న్సరోజములు చక్షుఃప్రక్రియ న్నాచు క్రొ
మ్ముడిదంభంబున జక్రఫేనపటలం బుల్చన్నులు న్నవ్వుగా
నడరం జేసి నిదాఘభీతిసలిలం బాగామి బీజార్థమై
కడవం బెట్టిన వారిదేవతలు నాగాంతాళి యొప్పున్ బ్రపన్.

సీ. సెగకులిక్కమరుగుజొచ్చిన జహ్నురవిజల
సరణిముల్లైలతోడి జెడలు మెరయ.

వలివన్ను కొమరు మిచ్చిలిసడిమ్మను తెరం
గున ముంచుగరిగ కొంకలుసుసుంగ
ధారలో దోచుక స్తనకలు వాసితో
త్పలపత్రపతన సంభ్రాంతినొసగ
దెలిమోము పస మెచ్చి తలయూచు జెరిగి మా
నకనవ్వునేర్పు డెందములగరంగ

దొరపలిటునీరు నోయుపందిరియు చేరి
యచలగొరగాక పిచ్చుకంక్తైయనంగు
పను ప్ర న నవోచ్చె గిల్లగట్టమరివారి
కధ్వగులు లంచి యిపవిడియములపేర.

. పన లెల్ల కీర్తిరికాంబువు చల్లుపోరాడ
సొలసిమ్మ్రశాలికో జ్వలము లైన
శాహులుపుల్ తమదు కూర్పరముల కెదురుగా
మలచిమూపులగర తలములునిచి
ప్రాల్మాలిమిగల నార్పనిక్రమ్మక్రొమ్ముడి
దని మొగ్గవిరవాది దండవిరియ
ఘాతగంధామోద శీతల స్తనములు
వొందగాగిళ్లతో బోరగిల్లి

నారికేళాసవపుదీ ఘటూరుహాలను
పలిపెయుంటెల్లైత్రోనురః స్థలులగూన్క
ప్రియులవేసువ దొడలెచ్చరించి కలసి
రేలమి ధన్యులు తరిపివెన్నెలబయళ్ల.

సీ. వాతెరతోంటి క్రైవడిమాటలాడను
కుటిలవృత్తివహించె గుంతలంబు
లక్షులుసిరులురా నరచూట్కిగనుగొనె
నాశించెబొమగొను వనంబు
చనుగొమల్ నెగయు వక్షము పేటగడకొత్తె
శ్రోణిపాదంబెత్ర నాదొడగ
సారేకుమధ్యంబు దారిద్ర్యముల జెప్పె
రోచొర్వ్వకిము లోక జొచ్చెమేను
వట్టిగాంభీర్య మొక్కడు వెట్టుకొనియె
నాభి రారాటికీగతి నాటిపొంకు
చవుకమైనట్టి యిచ్చట జనము నిలువ
ననుచు జారినకరణి బాల్యంబుజాలె.

చ. ఒక విమజవ్వనంబు వెలి కొగబయ్యెద సిగ్గుగూడి బి
ట్టమునుగ లేశతోటదిగ నాకళ యూరను లేకవడు ఫుం
జమునున బ్రక్కలకె నెరసి చప్పటలై మరిబావుగూడ బై
బొద లెననంగ బిక్కటిలె బొల్తుక చన్నులు నామునాటికిన్.

చ. కుందరదాగ్రకన్యకలు గుమ్మడిగింజ తెరంగు పాండుమృ
ద్బిందువు దీప్తి చెందిరను పేదకశీర్షముపై బరాగటిం
జుమరకావిజీబనుర జల్లసిరేయిటు తెట్లుఫ్రస్థశు.
క్ర్వెందముల దేశమూసముష నెట్టుకలందు తొప్పులింగస్.

ఉ. లలితో ద్వాత్త పకంపరా పికశుకాలాప ప్రతిధ్వానము
ల్వెలుగ్ నీలపుహారిన్మణి పికశుకసాప్వభ్రమంబు బూన్పమి
న్నలతో రాయునుమర్త్యసౌధములు నెందుంజూడ జెన్నొందిశ్రీ
విలువృత్తూరు సెలంగుబాండ్యనగరో ర్వీరత్నసీమంతమై.

సీ. సవలయధ్వని గాగ సారెఁ వేయునదల్పు
యతి నైనగుండె జల్లనగలంప
సుడిసిన మొగమెత్తి చూడకుండుబరాకు
ఘనుమబాణునినైన గువిటుజేయ
శ్రీకార్యపరుల గాంచిన లేచిమ్రొక్కునం
జలికిం ప్రచండైన నక్కలు వుగోర
హరిగృహానసనశంఖా కర్ణనము ద్రిష్టు
కడగంటిజిగిప్రజ గాడిపార
గవరలుంకించిఁ వేయ గొప్పపియునవలి
కరయనసమర్పు బైటలో మరునిబటువు
బిళ్లఁక్రియబట్టు కంచెల బిగువుజన్న
నిక్కడి స్నెలబాత్రము ల్మెత్తమాడు.

ఉ. అంచితహారవల్లి వలయాభరణంబుల తక్కఁద్రోయు జి
ల్మంచుబసిండియోణ మదమంగము చేర్చుట తక్కఁరోయుజి
ద్దంచుజవాదిధూపిత మయుందుట తక్కవి దిర్చుబూవు జె
మ్మంచుజిలుంగ తక్కనగు యాపత మొత్తుసటంచు నన్యమున్

సీ. వెలదియీనీదండ వెలయంత వాదండ
కును వెలబెట్టనెవ్వని తరంబు
కలువతావులుగాన పలికదంబక వేణి
కలువతావులవాడ కయుగలుగునె
కడివోదునా కిమ్ము పడతియాగేదంగి
ననకడివోమి ముందరికిజూడు
జాతులేవంబు జేకుణ పద్మినులు సైత
మునునున్న యెడజాతు లునికియరుదె.

యనుచుదోలిసుడి నభలావ లెనయమూని
పలుకుతోడనె నర్మగర్భంబు గాఁగ
నుత్తరము పల్లవ శ్రేణికొసఁగుచలరు
లమ్ముదుర్మువప్పులావిక లప్పారమున.

సంపూర్ణం.

UNIVERSITY OF HYDERABAD
LIBRARY
HYDERABAD (A. P.)

Cl. No. 301.418 Acc. No. 28959

DATE DUE

DURATION OF LOAN—Not later than the last date stamped below, failing which fine as per Library Rules will be charged.

UNIVERSITY OF HYDERABAD, LIBRARY

T Acc. No. 28959

Call No. 301·418 Sh69K

Author

Title

UNIVERSITY OF HYDERABAD
LIBRARY
HYDERABAD (A. P.)

1. Books / Journals should be returned on the due date.

2. Borrowers are responsible for every book / journal taken by them and will be expected to pay for any book / journal damaged, defaced or lost.

Help to keep the book fresh and clean